

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalivm Libri Continentvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

27. De sententia & re iudicata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)

De Præscriptionibus, Tit. XXVI. 641

sed quid de bannito in pecunia, C. de iis, qui accusare non possunt, Salicet. in l. 1. n. 2. C. de quadriens. præscript. Quamvis secundum Peregrin. de priuilegiis fisci, lib. 6. tit. vlt. n. 35. verior sit opinio, quod indistincte permutatur ius fisci spatio dicti temporis, etiam si adflet mala fides, sequitur Stephan. Gratian. d.c. 52. n. 2. Unde secundum hanc ultimam opinionem recte inferatur pœnam legalem etiam ipso iure incursum prescribi posse ab heretico, vel quoenamque alio, cuius bona ipso iure ad fisum pertinent, iuxta reg. cap. cum secundum, de heret. lib. 6. licet enim huicmodi delinquens habeat scientiam rei alienæ, id est, dominij ad fisum pertinentis, d. cap. cum secundum, non tamen habet conscientiam rei alienæ, & ita neque peccatum iniusta retentionis, quinimo tuta conscientia retinet huicmodi bona, quae licet exactius teneatur erogare, & pati executionem, ante illam tam non reddere non tenetur in conscientia, gloss. 3. recepta in cap. fraternal. 12. q. 2. S. Thom. vbi Caiet. 2. 2. q. 6. 2. art. 3. communis ut per Couar. de sponsal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 10. Nauar. in man. c. 1. n. 66. & relat. Gabr. commun. sub tit. de criminalib. concl. 3. 4. Simanch. de Catholicis, c. 9. à n. 29.

12 Ostatu amplia in contrahente cum minore decreto non interposito, censetur enim in mala fide, & nunquam potest prescribere, Menoch. remed. 1. 5. recup. n. 87.

13 Limita in hære de scienter prescribente legatum contra legatarium, qui per annos 30. illud non petitur, eo enim tempore vel repudiare, vel donatum hæredi velle videtur, vt resoluunt Mench. illustr. c. 55. n. 26. Stephan. Gratian. discept. foren. c. 2. n. 9. Cald. Pereira d. verbo, sua facilitate, n. 75. Hypoll. in princ. Instu. per quas personas, à n. 26. Couar. var. lib. 1. c. 9. n. 5. Costa in repet. §. cum in bello, verbo bona à n. 7.

14 In gloss. Bona fide. Notatur ad hoc quod bona fides in dubio est præsumenda, ut per Couar. in d. reg. possessor, p. 2. §. 8. n. 2. Mench. d. c. 70. Coccin. deci. 29. 1. n. 3. Macard. de probab. concl. 2. 2. 4. cum seqg. & concl. 2. 3. & concl. 1. 100. 3. à n. 19. Intellige primum bonam fidem præsumi etiam illam non allegat is, qui præscriptionem proponit, secundum plures relatios per Mench. illustr. c. 70. n. 15. de quo tamen vide Deci. cons. 2. 67. n. 5. Tiraq. de præscript. gloss. 2. vers. sed questionis. Intellige secundum præsumptionem hanc esse iuris tantum, itavt mala fides ex aduerso legitimis modis, vel etiam indicis probari possit, iuxta gloss. verb. bona, in cap. si diligenter, sup. loc. tit. Gam. Lufit. deci. 2. 90. n. 2. latè Menoch. ds arbitr. casu 225. à princ. qui varios refert modos per quos mala fides probari potest, ultra quos notabilis est ille, qui colligitur ex Bald. per text. ibi in l. 20. est ferendus, ff. de translat. Bald. 4. p. 4. 9. 29. n. 8. Grammat. deci. 103. à n. 31. Intellige tandem sententiam huius glossæ procedere in dubio, vbi contra possidentem nulla appetet mala fidei præsumptio, focus si appareat, vt in specie l. vlt. C. unde vi, & in reg. qui contra iura, de reg. iuris lib. 6. tradit gloss. d. verbo bona, tunc evenient ad eam præsumptione purgandam necessaria est ex aduerso probatio bone fidei, vel præsumptio contraria fortior, quam inducit spatium longissimi temporis, quo & mala fides præsumpta purgatur, & bona præsumitur, quandiu aliter contrarium non ostenditur, ex Bart. n. 17. per text. ibi in d. l. vlt. equitur communis ex Couar. in reg. possessor, p. 2. §. 8. n. 3. Mench. illustr. c. 81. à num. 2. Menoch. remed. 1. 3. recup. n. 70. Molin. de primog. lib. 2. c. 7. n. 6. 8. contra nonnullos relatios à Couar. quorum fundamentis ipse respondere nititur.

15 In gloss. Nulla, finali, iure quod si dubitas an res sit sua, & habes iustam causam dubitationis, adiutor dicuntur Tom. F.

bona fidei possessor. Vide Bald. de præscript. 2. p. 2. principi-
palis, q. 2. & 3. p. 6 principi. num. 17. Menoch. de arbitr.
casu 125. n. 17. Mench. illustr. cap. 77. Huius gloss. opinione sequuntur DD communiter, vt per Abb.
num. 40. Paris. a num. 48. post alias in præsent. Ius. in l.
3. §. genera, num. 17. ff. de acquir. possessor. Bald. 2. p. 3. q. 2.
Nauar. in cap. si quis autem, num. 89. de pœnit. dist. 7.
Sarmien. select. cap. 10. à num. 5. Menoch. & Mench.
citat. locis. Contraria sententiam, inquit quod huicmodi dubius non bona, sed mala fidei possessor
fit, tuentur Butr. n. 1. Imol. 36. bis. Paris. num. 1. in
cap. illud. sup. hoc tit. Cuman. num. 4. in l. naturaliter, ff.
de usucap. & post Adrian. Sot. & Ledesm. intendit
Ioseph Angles in floribus Theolog. in quaest. de præscript.
art. 2. diffic. 2. vers. quis ita. Sed has contrarias opinio-
nes fecerit distinctionis componendas esse iudicio, vt
scilicet opinio huius gloss. & sequacium in dubio iusto & speculatio recte procedat, si consideres bo-
nam fidem prout iure Canonicō intelligitur; altera
verò Butr. & sequacium procedat in dubio iniusto, &
culpabili, vel etiam in dubio practico. In dubio
etiam possidens bona fide non est obligatus ad re-
stitutionem, vt refolunt Sayt. in clavi Regia, lib. 1. o.
tract. 2. cap. 3. num. 29. Barthol. à S. Fausto in Specula
confess. disp. 4. quest. 260. si verò dubitet inæqualiter,
& magis inclinet in eam p. rem ut res sit aliena, te-
netur iuxta inclinationem & propensionem restitu-
re, secundum Salon. in 2. 2. q. 62. art. 6. controu. 4.
concl. 4. Bafies 2. 2. ante q. 62. in praemb. ad illam d.
vlt. concl. 1. Petri. Ledesma de martr. q. 45. art. 1. ad 3.
Sanch. eod. tract. lib. 2. disp. 41. num. 10. Verum con-
traria opinio mihi probabilior videtur, quia licet
pro altero, qui non possidet rem, fortiores videan-
tur rationes, & conjectura circa res proprietatis, ta-
men si non sunt vsque adeo efficaces, ut generare
possent assensum illius partis, sed rem aliquid dubiam
relinquant, non debet censeri maius, & potius ins-
proprietatis unius quam alterius, cum adhuc in du-
bio res maneat, dubia enim res æquæ videtur utram-
que partem respicere: quare hanc partem: tenent
Vafsq. in p. 2. tom. 1. disp. 66. art. 7. num. 42. Salas in p. 2.
q. 21. straf. 8. disp. unica, sect. 23. n. 23. Bonac. de re-
sist. disp. 1. q. 2. puncto 2. n. 6. Sanch. qui se retractavit
in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. cap. 10. n. 9. & lib. 2.
cap. 23. n. 179. An mala fides probeatur per conjectu-
ras, vide Menoch. d. casu 225. & de præsumpt. lib. 3.
pref. 130.

De Sententia, & re indicata.

TIT. XXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Doflores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Sententia multis modis sumatur.
- 3 Sententia stricte sumpta importat assensionem iudicis
ad quem tendit, & ordinantur lites ac processus
iudiciorum.
- 4 Sententia alia dicitur diffinitiva, alia interlocutoria.
- 5 Sententia diffinitiva illa dicitur, qua terminat causam
principalem.
- 6 Sententia interlocutoria appellatur illa, q. a terminat
aliquem articulum causa principalis.
- 7 Sententia propriæ sumpta definitur ut sit pronuncia-
tio iudicis litigantium controversias determinan-
tans.

H h h 3 8 R 4

642 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

- 8 Res iudicata accipitur pro negotio, causa, vel lite, quo
meritantes coram iudice ventilantur.
 9 Res iudicata duplicitate consideratur aliquando à tem-
pore, quo iudex profert sententiam, aliquando post
illud tempus, & constituitur differentia inter
utrumque modum, n. 10.
 11 Sententia post decennium statim habet auctoritatem
rei iudicatae.
 12 Sententia per transum in re iudicata pro verita-
te repuratur, ita inter partes constituit, ex ea actio
iudicata competit, executioni mandatur, & habet
auctoritatem iuris.
 13 Res iudicata definitur ut sit res, qua finem controve-
siarum iudicis pronuntiatione accipit.
 14 Rei iudicatae appellatione qua continentur, ostendit-
ur.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabarel.
 Ioan. Andr. Anan. Butr. Anch. Felin.
 Panorm. Alex. de Neno, Guid. Papae,
 Guillerm. D'Urand. in breviario iuris Ca-
 nonic. Ioan. de Londr. in breviario sancto-
 rum Canon fol. 171 verso, Petr. de Rauen. in compendio
 iuris Canon. Martin. Mesnart. in epist. Decret. fol. 82.
 Dan. Venat. in analysi method. iuris Pontif. à pag. 305.
 Goffred. & Hofst. in summ. huius tit. Alex. Caffan. &
 Anastaf. Germon. in parvulis ad 5. libros Decretal.
 Barth. Carthag. in expost. titulorum iuris Canon. Lancel.
 fol. 11. Canoni. Causa. in summ. iuris Canon. Cafare.
 in eretum, eiusdem iuris, Zypa. in analytica postremi
 iur. Eccles. enarrat. nouissime Ioan. Honor. lib. 2. summ.
 in Decretal. omnes sub bac rubr. de hoc titulo no-
 vissimum tractatum edidit Sigism. Scacc. quem sub
 pralo vidi.

Sententia.] Multis modis sumitur apud Doctores, inter quos aliquando accipitur pro aliquo prudenter, & aptè dicto, breviterque collecto, iuxta quam acceptiōē sententiōsum hominem appellamus illum, qui aliquod breuiter collectum, ac prudenter dictum profert. Aliquando etiam accipitur pro opinione, ut importet actum intellectus inclinantis in unam partem contradictionis cum formidine alterius, ut tradit D. Thom. in 3. dist. 23. quest. 2. art. 2. & 2. quest. 1. art. 4. in corpore, iuxta quam explicatur text. in cap. veniam 35. quest. 9. Aliquando vero pro assensione, & iudicio cuiusque de re aliqua sententia, propt̄ importat determinatam acceptiōē alterius partis contradictionis cum credulitate, tradit S. Thom. dicit̄ locis, iuxta quam acceptiōē plerumque dicimus rogare sententiam, dicere sententiam. Interdum denique strictè sumitur hoc verbum sententia, & importat assensionem iudicis ad quem tundunt & ordinantur lites, & processus iudiciorum, iuxta quam acceptiōē sumitur verbum sententia in hoc tit. & in tit. C. de omni iuris, estque inuentum iuris civilis, sicut indicum, ut probat text. in l. 2. §. post originem, ff. de orig. iuris, adiurit Barth. in Lex hoc iure, num. 1. ff. de iustitia. & iure. Cabed. Lufit. decif. 12. n. 3. p. 1. Et dicitur sententia, quia index per illam dicit quod sentit in declarandis dubiis motis inter litigantes, iuxta text. in l. sicut, §. sed queri, ff. si seruit. vend. Hec autem assensio iudicis duplicitate potest considerari, vel enim accipitur prout dicit actionem indicandi, vel sententiandi; vel prout dicit decisam, seu resolutam causam, seu dubium, de quo in iudicio agebatur, meminere huius divisionis Abb. hic num. 2. & Bart. in d. l. 1. num. 1. Inter utrumque modum illa est differentia quod in priori casu propriè sententia est, de qua agimus, & appellatur à Doctribus res iudicans, & decidens, habens se per modum

agentis, iuxta text. in cap. forus, iuncta gloss. de verb. signif. In posteriori vero res iudicata dicitur habens se per modum patients, dum iudicis assensionem, seu resolutionem accipit, prout in specie docet. Iureconcl. in d. l. 1. ff. de re iudic. ibi, pronuntiatione iudicis finem accipit, iuncto text. in l. diuin. ff. de in integr. refit.

Licet sententia à Doctoribus multipliciter dini-
datur, ut per gloss. in summ. 2. quest. 1. Abb. num. 4. Felin. num. 31. & alij in presenti rubr. Alexand. in rubr. ff. de re iudic. à num. 6. ubi Rip. ex num. 16. nihilominus tamen secundum meliorem sententiam dupli-
citer consideratur: alia enim dicunt diffinitiuā, alia
vero interlocutoria appellatur, meminit huius dimi-
tions gloss. verbo diffinitiuā, in cap. ei qui, §. diffinitiuā
2. quest. 6. gloss. vli. in l. qui restituere, ff. de rei vend. &
verbo diffinitiuā, in Clem. vñca, de legiū possit. Ma-
rant. qui alias refert, de ordine iudic. 6. p. cap. de sen-
tentia à num. 2. 3. Lancel. lib. 3. Instit. iuris Canon tit.
de sentent. in princ. Sententia diffinitiuā illa dici-
tur, quæ terminat causam principalem, ut colligi-
tur ex text. in cap. 2. ad finib. 1. principali negotio, &c.
ut lite non contetur. & eidem causæ finis totaliter im-
ponitur, id est que diffinitiuā dicitur, quia finit, seu
definit non solum item, sed etiam controvēsiam
principalem, & licet ab illa appelletur, adhuc quo-
ad ipsum iudicem dicitur talis finis iuspositus, cum
ab eodem, vel ab alio æquali iudice alia sententia
proferenda non sit, tradit gloss. 2. communiter rece-
pta in Clem. fin. de appellat. Interlocutoria vero ap-
pellatur illa, quæ terminat aliquem articulum ei-
dem causæ, & quavis interlocutoria appellari pos-
sit diffinitiuā respectu articuli quem finit, seu defnit,
secundum gloss. in l. generaliter, C. de reb. credit, non
tamen potest dici diffinitiuā simpliciter & propriè,
sed secundum quid, quæ de causa ex interlocutoria
diffinitiuā sententia fieri nequit, ut adiurit Bald.
in l. ante, C. quorū appellat. non recip. sic vero ap-
pellatur interlocutoria, quia iudex per illam interim
loquitur, dum principalem causam non definit, sen-
tit text. in l. dicere 19. alijs l. qualē, §. dicere, ibi, præ-
parationem causæ, de arbitri.

Sententia autem de qua in hoc text. quomodo
definiatur non bene constat inter Doctores, ut vi-
dere est per Marchefan. in tractat. de sententiā ſpe-
ciebus, cap. 2. cum pluribus ſegg. Aliqui namque de-
finire solent ut sit definitio iudicis finem contro-
uerſia imponens, secundum Abb. hic num. 4. Rip.
num. 11. & alij in rubr. ff. de re iudic. Alberic. num. 1.
in rubr. C. si de moment. posſit. Rebuff. ad lega Gallie,
tom. 1. tit. de ſentent. execu. num. 2. per text. in cap. 2.
hoc tit. ibi, ſententia terminare, & in l. 1. ff. de re iudic.
ibi, finem accipit. Nonnulli predicit diffinitioni
verba aliqua adiiciunt, & reputant ſententiam re-
de definiri, ut sit iudicis definitio controvēſia
finem imponens, per absorptionem, vel condemna-
tionem, ita Iafon. num. 6. Paul. n. 2. in rubr. ff. de re iudic.
Alexand. in l. 1. num. 1. ff. ille tit. Mench. vñfreg.
cap. 35. num. 2. Marant. de ordine iudic. part. 6. cap. de
ſentent. num. 1. Marchefan. d. cap. 2. num. 1. per text.
in l. praes. 3. C. de ſentent. & interl. vbi Imperator non
reputat ſententiam, quæ vel condemnationem, vel ab-
ſolutione caret, idem probat text. in cap. ei qui, ver.
diffinitiuā 2. q. 6. Alij, prout fuit S. Thom. in 4. ſentent.
dist. 35. art. 1. & 2. quest. 96. art. 1. & Syluest. in
summ. verbo ſententia, in princ. definiunt ut ſententia
fit explicatio iuris ad particulae factum. Sed his
omnibus definitionibus omisſis nonnulli viri do-
ctissimi, & præceptores mei colendissimi definiunt
ſententia de qua in hoc tit. ut sit ſententia iudicis per
quam

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 643

quam tota causa principalis, vel aliquis eius articulus terminatur. Ego vero sententiam propriè sumptam, de qua in hoc tit. agitur, aliter definiti possit sentio, ut sit pronuntiatio iudicis litigantium controversias determinans: quae definitio colligitur ex text. in c. 2. infra hoc tit. ibi, iurantium controversias terminare, & eleganter ex text. in l. 1. ff. de re iudic. ibi, pronuntiatione iudicata, & ibi, finem accipit, quibus verbis aperite dicit Iurecons. rem, quae iudicatur accipere finem ex pronuntiacione iudicis, si significans ipsam pronuntiacionem iudicis esse sententiam, & insuper rei iudicatae finem dare. Neque refutatur dicere quod retenta praedicta definitione sententia definitur per actionem, id enim importat pronuntiatio, respondetur enim potissimum in hoc tit. tractari de sententia propter in actione iudicis consistit, quinimo nullum esse inconveniens per actionem aliquid definiiri, sicut & per effectum, quando eo modo magis natura definiti explicatur, prout videtur est in definitione matrimonij, de qua in princ. Inst. de patria potestas, & in cap. ius naturale, i. dispositi. & in cap. illud, de presumpt. sicut in definitione prescriptionis, de qua in l. 1. ff. de usucap. ibi, dominij Acquisitio, & passim alibi.

8 Re iudicata.] Quamvis particula res multa soleat importare, & comprehendere, iuxta text. in l. rei appellatione, 2. 3. & in l. rei appellatio, ff. de verbis significat, & dixi quæ in tract. de appellatione verbis, utrumque iuris signific. verbos. Si tamen cum eadem particula coniungatur alia, videlicet iudicata, non tam latè sumitur, sed accipitur pro negotio, causa, vel lite, quæ inter litigantes coram iudice ventilantur, prout in specie significare videtur Iurecons. in l. Diversus, penitus in princ. ibi, rem amiserat, & ad fin. ibi, restituere liem, ff. de in integ. restit. text. melius in l. 1. apud quem 2. C. de edendo, vnde res iudicata importat negotium finitum, item, vel causam iudicatam, & decisiā, iuxta illud Cicer. ad Herenn. Iudicatum est, de quo sententia lata est. Quia quidem res iudicata sic accepta duplum consideratur, aliquando enim consideratur à tempore quo index profert sententiam, hoc est rem iudicantem vñque ad decentium, sic explicabis text. in l. & post rem iudic. 7. & in l. post rem iudicatam 11. ff. de transact. & in l. eleganter, in princ. ff. de cond. indeb. & in l. fraternitatis, de testib. Aliquando vero post illud tempus, si explicabis text. in l. post rem iudicatam 56. ff. de re iudic.

9 Inter vtrumque modum illa est differentia, quia in priori talis res iudicata denotat tantummodo factum, seu rem simpliciter, & absolute tam per pronuntiacionem iudicis definitam, eo quod in illo tempore nullus iuris effectus eidem communicatur, sic sanè propter appellationem, quæ interponi potest, iuxta text. in amb. hodie, C. de appellat. talis res iudicata dicitur esse in pendenti, nullumque ius inter partes interim constituit, vt probat optimè text. in cap. non soluz. ibi, sed etiam omnia, de appellat. lib. 6. quæ de causa in illa intelligitur text. in d. l. & post rem iudicata, statim in princ. & in d. l. post rem iudicata, ff. de transact. In posteriori vero cauſa ita importat rem per eiusdem iudicis pronuntiacionem definitam, vt dicatur res pronuntiata, & illa sententia data eidem rei plures iuris effectus communicentur, ad quod alludere videtur rub. sic intelligenda, de re iudicata & effectu sententiarum, quæ quidem non solum intelligenda sunt de re iudicata per sententiam definitam, sed etiam de re iudicata per interlocutionem, respectu tamen solummodo litigantium, vt in cap. cum dilectus, de elect. non vero respectu iudicis qui reuocare potest, etiam translat in rem iudicatam,

iuxta text. sic intelligendum in cap. circa cessante, de appellat. aduertit in specie Paul. in d. l. 1. num. 3. ff. de re indic.

Inter effectus autem, qui rei iudicatae posteriori modo consideratae communicantur, præcipius est, vt statim habeat auctoritatem rei indicatae, vt probat text. in l. post sententiam 9. ibi, auctoritatem, &c. C. de sentent. & interlocut. & in c. quod ad consultationem, ibi, auctoritatem rei indicatae, inf. hoc tit. hoc est, vigorem rei iudicatae, vt dicit text. in l. pen. C. de excepti rei indic. iuxta quam auctoritatem que accrescit, & subsequitur, verum est dicere quod res indicata priori modo acceptata existens antea in illo priori statu, quem habebat tempore simplicis prolationis, dicitur transire in aliud statum firmam, & irrenocabilem, prout in specie significat text. in l. si fundus 16. §. si plures, ff. de pignorib. dum dicit causam transire in condemnationem, scilicet firmam, & quæ habeat iuris effectus: iuxta quem sensum excusat nos. Pontifices à calunnia nonnullorum Doctorum afferentium improprie fuisse loquuntur, dum de tali transiū faciunt mentionem, in cap. cum inter 13. ibi, in rem transiū indicatam, hoc tit. & in cap. cum dilectus 2. in fine, ibi, in rem transiū indicatam, de elect. Sic sanè per talem transiū, & propter tales auctoritatem pro veritate reputatur, ex text. in l. res iudicata 207. ff. de regul. iur. Ius inter partes constituit, iuxta cap. cum inter 13. ibi, in ex sententia fallatum fuit, &c. Actio iudicati competet l. miles 6. §. fin. de re iudic. l. si prætor 75. in fine, ff. de indic. l. 1. C. de arbitr. Exceptio rei iudicata resultat inxta rotum tit. ff. de except. rei iudic. executio mandatur, in l. à duos Pio, ff. de re iudic. & tot. tit. de except. & iudic. Et denique habet auctoritatem iuris, parēmque illius facere censetur, probat sic intelligendum text. in l. nam Imp. 38. ff. de legib. aduertit Cabed. Inst. dec. 2. 12. n. 5. p. 1.

Definitur autem res iudicata per Doctores multipliciter, Host. enim in summ. buuis tit. quæ sequitur R. in l. 3. num. 6. ff. de re iudic. definit ut & veritas in dubium versa, declarata per sententiam definitam non rettandam, nec suspenſam. Alij vero communiter eam definite solent, vt sit res iudicata, que nullo remedio nec appellationis, nec supplicationis, reuocari potest, ita Ias. in d. l. 1. n. 8. vbi gloss. & in effectu Alexand. num. 1. Felin. in praesens rubri. num. 1. Sed melius res iudicata in vtraque consideratione sumpta proprie definitur cum Iurecons. in l. 1. ff. de re iudic. vt sit res, quæ finem controveneriat iudicis pronuntiacione accipit, nam cum verbum accipit ad vtrumque rem iudicatam accommodatur vt sentit text. in l. l. iud 71. ibi. & si quis non accipit, vt habeat, ff. illo tit. merito vtrumque definiti à Iurecons. dicendum est, licet plures velint intelligere de re iudicata posteriori modo lumpa, contra quos aperte facit, quia Iurisconsulti in d. tit. ff. de re iudic. agunt de vtraque re iudicata, vt manifeste patet ex rub. illius tit. vnde incepit procedere dicendum erat, si in illo text. omisla vna, altera definitetur, quia illo si aliqua relinquenda esset, non prior, sed posterior, vtpote quia in illa solus effectus prioris consideratur. Facit secundò, quia definitio illa de vtraque prædicatur, sicut enim res iudicata posteriori modo lumpa finem accipit, ita etiam de priori identi dicendum est tam ex parte iudicantis, si sententia definita sit, quam ex parte rei definita, seu dicta sua natura considerata, licet per accidentem eius effectus suspendatur, & illa aliquando renocetur, sic cessat difficultas de textum l. 1. §. fin. ff. ad Turpil. ibi, extinguitur, quod quidem verbum est intelligendum, id est, suspenditur, iuxta materiam subiectam, de qua

H h h 4 agit.

agit, prout intelligit Abb. in presenti, n. 3. & in cap. fin. de sequenti. possit. n. 6. Couar. praet. c. 23. n. 1. secundum quos licet extinguatur quoad presentem statum, propter text. in aut. si quis litigantum, C. de Episcop. and. iunctis resolutis per Alber. num. 4. & Rip. a. n. 7. & 10. in d. l. 1. ff. de re iudic. respectu tamen futuri euentus suspenditur, per text. in cap. venientes, de iure iuri. ibi, appellazione suspensas.

24. Illud demum aduertere oportet facta simpliciter mentione rei iudicata in aliqua dispositione, iliam esse intelligendam in utraque re iudicata, si materia ad utramque aquae accommodatur, & mens disponentis non repugnauerit, pater si expendas utramque non differri nisi in effectibus, qui communicantur, & ita in accidentibus, ac proinde cum in substantia conueniant, ad utramque dispositio trahenda est; si vero praedicta de tur repugnantia, ita vt ad alteram tantummodo referenda sit, intelligi debet. In dubio vero de posteriori tanquam de potiori, & fieri more intelligenda est dispositio, ex reg. text. in cap. penult. de sent. excom. iuxta q. claus. in re scriptis contenta, vi rei iudicata prius pareatur, sine, dummodo, parenti indicatis, & similes, de posteriori re iudicata intelligenda sunt, iuxta reg. text. in cap. causam que 19. de re script. iuncte l. 1. C. de execut. rei iudic. prout in specie aduertit Roman. quem refert, & sequitur Ias. in l. 1. n. 8. ff. de re iudic. Felin. h. 7. si quidem praedicta clausula absque praedictio, vel saltem cum minori illis contra quem impetratur, intelligenda est, iuxta reg. text. in cap. super eo, de offic. deleg. & in l. 1. §. si quis a Principe, ff. ne quid in loco publico, quod quidem praedictum resulat dicitur. Sic sane si Princeps causam committat, non obstante re iudicata, si aliud non colligatur, dispositio intelligenda est tantum de priori re iudicata, que per appellationem reuocari potest, ne alter maximum similiter praedictum resulat illi, pro quo sententia lata est, que in rem iudicata transiuit, & insuper contra mentem Principis ne lites iam sopiae per ipsam rem iudicatam posteriorem ita cum sulcitentur, contra iura illa, que iubent ut eisdem litibus finis imponatur.

S V M M A R I V M

1. Sententia lata contra leges vel Canones non tenet, nec ab ea opus est appellare.
2. Sententia continens expressum iuris errorem est nulla ipso iure, quando error in tenore illius expressus ponitur pro fundamento eiusdem.
3. Sententia in dubio premitur iustitia lata.
4. Sententia expressa lata contra consuetudines stylum, vel aliam non valet.
5. Declaratur text. in presenti.
6. Arbitri sententia contra leges prolata non valet.
7. Sententia lata contra quascumque leges etiam seculares non tenet, intelligi si sine illius fori in quo sententia profertur, vi n. 8.
9. Sententia lata contra quascumque constitutiones non tenet.
10. Sententia lata contra legem loquenter tantummodo in simili casu, dixeris tamen ab illo, de quo agitur, tenet.
11. Sententia potest allegari nulla usque ad 30. annos.
12. Sententia contra leges, canonemve prolata est nulla ipso iure.
13. Iudex proferens sententiam ipso iure nullam, potest illam reuocare.
14. Sententia ex defectu iurisdictionis nulla est.

C A P. Sententia. I. Gregor;

S Ententia contra leges, canonemve prolata non valet, licet non fuerit appellatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Burr. Dec. Felin. Panorm. Bald. Henric. Guid. Papae. Alex. de Neuo. Cuic. Viian. in ratione secundi libri iuris Ponif. pag. 264. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 315. remissione Casal. ia annos. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. & nouissime Ioan. de Valboa in annis Academ. praef. Salmant. tom. 1. defumitur ex B. Greg. lib. 2. epist. 6. & 25. registri, referatur ab Anton. August. collect. 1. Decret. l. b. 2. tit. 19. cap. 2.

Collige ex text. sententiam continentem expressum iuris errorem esse nullam ipso iure, vt per Tiraq. de iure mariti, gloss. 7. n. 59. Nicell. concord. 6. gl. vers. 23. Rebuff. in proem. ad leges Gallie, gl. 5. n. 133. Menoch. conf. 1. 10. n. 66. Sfort. Odd. conf. 2. 20. n. 5. Steph. Grarian. discept. forens. c. 103. n. 21. Giurb. decif. 69. n. 23. Nam tunc demum sententia contra ius non valet, quando error in tenore illius expressus ponitur pro fundamento eiusdem sententiae, l. 1. ff. qua sententia sine appell. l. 2. quando prouocare non est necesse. Intellige procedere, quando sententia in tali errore sumptu pro fundamento ita fundatur, vt ab eo totaliter dependeat, & in illo principali causa definitio consistat, non vero quando ultra praedictum errorem expressum in eadem sententia, exprimitur aliud fundamentum legitimum & secundum ins procedens, ex quo eadem sententia in illo consistere possit, siquidem interne niente tali fundamento, & in illo fundata praedicta sententia mero iure valida est, non obstante alio iurius errore in tenore ipsius sententiae expresso, vt per Abb. h. 7. Vant. d. sit. ex defectu processus, num. 123. Hippol. sing. 617. Tiraq. cessante causa limit. 2. 2. n. 2. & 6. Requiritur enim quid error sit taliter expressus, ut oculo corporeo legi possit, & non sufficit quid ex mente comprehendatur, seu quid sententia ex mente reducatur ad erroneum intellectum, iuxta doctrinam Innoc. in cap. P. & G. de offic. deleg. Alexand. conf. 79. n. 6. lib. 2. Natt. conf. 524. n. 18. vbi subdit quid dicuntur expressus error in sententia, quando index pronuntiando referit se ad aliquam partem actorum, ostendendo quid sequuntur sit in ferenda sententia, & ibi nihil, vel contrarium reperitur. In dubio enim presumitur iustitia lata Cald. Pereira de empt. & vendit. c. 34. n. 40. Ludouic. Rodolph. voto univ. n. 9. Sigism. Scacc. de appell. q. 1. 7. n. 65. Paris. conf. 111. colum. 2. lib. 1. Anch. conf. 180. colum. 2. Menoch. conf. 110. n. 6. iudicis namque sententia talis in dubio esse intelligitur, qualis de iure esse debuit. Cepol. conf. 64. n. 4. tom. 1. Borgn. Caualc. decif. 37. n. 53. & decif. 27. n. 74. p. 2. Surd. decif. 69. num. 8. & decif. 93. n. 26. Seraph. decif. 984. n. 3. quia verba iudicis debent intelligi secundum mentem iuris, Cranet. conf. 74. n. 9. Alex. conf. 46. colum. 1. lib. 5. Menoch. d. conf. 1. 10. ex num. 31. Card. Tusch. praeſ. concil. tom. 7. lit. S. concl. 126. n. 8. 12. 13. & 14. Et ideo sententia debet interpretari vt non contineat iniustitiam, quia mens iudicis non presumitur velle facere iniustitiam & contra iuris dispositionem, Cranet. conf. 45. n. 5. & conf. 186. ex n. 14. Mathel. sing. 20.

Contra leges canonemve, &c.] Notatur ad hoc quid sententia expresa contra leges, vel constitutiones lata non est valida, vt per gloss. verbo contra leges, Innoc. in princ. Abb. Felin. Bellam. omnes n. 1. Imol. & ali. in presenti, Bart. & DD. communiter in l. cura prolati

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 645

prolatiis, ff. de iudic. Dec. in cap. quoniam contra à 15. C. de probat. Affl. decif. 280. Lancelot. lib. 3. insit. iuris Canon. sub hoc tit. §. si tamen , Vant. de nullis. tit ex defensu processus à num. 118. Marant. de ordine iudic. p. 6. it. de testent. à num. 117. Turzan. opin. 156. Gabr. commun. lib. 2. tit. de sent. concl. 7. n. 5. Galganet. de iure publico. lib. 2. tit. 48. n. 57. Perez l. 4. tit. 4. lib. 2. Ordin. pag. 240. ver. non obstat etiam , Farin. in praxi criminal. p. 4. cos. 8. §. num. 18. D. Barbo. in l. c. m. pretor. §. 1. num. 285. cum seqq. ff. de iudic. Idem si lata esset contra consuetudinem, vel ordinationem, Rebuff. d. gloss. 5. n. 13. vel contra stylum, vt per Ludovic. Rodolph. de brachio Regio , n. 32. vel contra aliam , vide l. 1. C. quando prouocare non est necesse , Sigism. Scacc. d. m. f. q. 11. à num 19. & q. 15 num 203. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 52. num. 2. Cald. Pereira quest. foren. lib. 1. q. 37. num. 2. Cardos. in praxi iudicium , verbo, sententia n. 46. intelligo quando prima fuit valida ex D. Barbo. in rubr. ff. solut. matrim. p. 3. num. 57. Circa vero huius text. intellec. tūm variant DD. nam gloss. 2. in præsentī dicit text. esse intelligendum in illis sententiis, quæ à non competenti iudice proferuntur; alij indistincte putant nullam esse quamcumque sententiam prolatam contra legem , canonem contrariorum disponentem ab illo , quod per eandem sententiam iudicatum est , si eadem sententia per relationem ad alia proferatur. Ego verò prædictis ac etiam aliis reiecis intellec. tūm dicendum puto text. hunc tantummodo intelligi in sententia , quæ in tenore ipsius aliquem errorem iuris continet, licet enim alia sententia , quæ præcedente defecit iurisdictionis , seu persona, vel simili nullus momenti sit, nihilominus tamen hunc per text. vt nobis videtur , solum illa nulla est ipso iure , quæ in tenore ipsius aliquem expressum iuris errorem continet; nam cùm text. iste in sua proprietate intelligendum sit iuxta reg. text. in l. non alter, ff. de leg. 3. & sententia contra leges proprie & stricte solummodo illa dicatur , quæ circa modum pronuntiationis iuris repugnantiam in se continet , qualis est illa in cuius tenore aliquis iuris error expressus reperitur, merito effectum est vt tantummodo in illa text. iste intelligatur : confirmatur ex verbis huius text. ibi , prolati , quod quidem verbum importat , & respicit ipsam iudicis pronuntiationem habito respectu illud, quod definitur, non verò ad alium, quod præcedit in ipsa prolatione, prout in specie consideratur. Iurecon. in l. si expressum 18. ff. de appellationib. ibi , expressum , & ibi , fuerit prolate , quibus verbis denotat. Iurecon. necessariam esse expressionem in eadem sententia , & insuper quid ipso expressio in illa proferatur, hoc est, in tenore ipsius.

6 Amplia primò text. in præsentī sic explicatum procedere in quacumque sententia arbitrii , hanc etiam contra leges prolatam non valere resoluunt gl. verb. sine iniqu. in l. diem proferre 2. de recept. arb. gl. verb. sopiauit, secundum veram illius literam, in cap. pasto. ralis 14. in princ. de r. script. & in effectu gloss. verbo commiss. in l. 3 ff. de recept. arb. Imol. in c. 1. n. 1. 3. de confit. Felin. hic n. 6. Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 4. n. 7. vbi extundit ad arbitros compromissarios , non tamen ad arbitatores.

7 Amplia secundò procedere in quibuscumque legibus secularibus, vt in effectu sententia gloss. verbo contra leges , Felin. num. 2. & apertius Abb. num. 2. in præsentī per hunc text. eo quid dictio, vt de qua bis , sicut & dictio , & diuerfa solet coniungere, iuxta doctrinam gloss. recepta in rubr. ff. de iuris & facti ignor. ac subinde cùm Pontifex adiiciat verbum, Canones, necessariò dicendum est verbum , leges ; præcedens,

de ciuilibus , & secularibus legibus intelligentum esse ; accedit quid Pontifex hic agit de mora prolati à iudice Ecclesiastico , qui deficientibus canonibus secundum leges indicare tenetur, tradit gloss. verb. secundum quid canones in c. 1. de officio ordin. Dec. in cap. Ecclesia S. Marie , n. 42. de confit. ac proinde cùm leges secularis dicant sententiam contra illos prolatam nullius esse momenti, vtique dicendum est Pontificem in præsenti mentionem fecisse de prædictis legibus ciuilibus, vt instrueret hos indices Ecclesiasticos circa nullitates ex eisdem prouidentes.

Amplia tertio procedere etiam in legibus particu. latibus illius fori, in quo sententia proferitur, contra quas si sententia proferatur, nullius est momenti, vt per Abb. n. 16. & alios in præsenti , Bald. in l. 2. n. 2. C. quando procurare non est necesse , Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 7. n. 5.

Amplia quartò procedere in quibuscumque constitutionibus Ecclesiasticis, quæ etiam Canones vocantur, cap. Nicena, in princ. 3. d. dist. Gratian. in sum. 3. dist. Abb. hic not. 1. Imol. id. cap. 1. de confit. in princ. vbi Dec. in 1. leit. num. 1. facit scilicet tam à Concilio generali, quam à Romano Pont. Cassad. decif. 7. num. 5. & decif. 12. n. 3. super reg. Cancel. & ibi Gom. in proœm. quest. 2. etiam sint Episcopales quando non contineat iuris. Canonici repugnantiam; siquidem & ha quod hunc effectum Canones iudicantur, ita ut contra illas prolatam sententia nullius sit momenti. Abb. in præsenti not. 1. Dec. in d. cap. 1. num. 4. in 1. leit. licet contradicat Bald. in cap. cum venisset , de eo, qui mittitur in posse. Vel dicta sanctorum Patrum, que quidem sub verbo, Canones, de quo in hoc text. concineri dicendum videtur, dummodo referatur, in cap. fin. 15. dist. & in cap. de libellis 20. dist. eo quid si concors sit illorum sententia , & lex Canonica deficiat, vim faciunt & autoritatem legis Canon. sententia habere non solum quoad Fidei dogmata, sed etiam quoad mores, de quibus secundum illa inter. Ecclesiasticos, & per iudices Ecclesiasticos indicatur, vt probat text. in d. cap. de libellis , & ita in specie trahunt gloss. verbo in istis in cap. noli meus , dist. 9. recepta ex Felin. à num. 3. vbi Dec. à num. 4. in cap. ne immixtis de confit. Cano de locis Theolog. lib. 7 c. 3. Albertin. de agnoscendis q. 15 à n. 7. & 13. & q. 40 à n. 47. & 53. & q. 11. à n. 8. Conar. lib. 4. var. 16 à n. 1. Vivald. in candel. aureo p. 1. in initio n. 4. quicquid aliter intendat Cafr. aduersus heres, lib. 1. cap. 7. & lib. 2. de lego pœnali, c. 9. vers. 2.

Limita non procedere quando sententia proferitur contra legem loquentem tantummodo in simili caſu, diuerso tamen ab illo, de quo agitur , vt per Felin. hic n. 15. ver. limita 9. Bald. in l. 2. n. 7. C. quando prouocare non est necesse , Gabr. commun. sub hoc tit. concl. 7. n. 21. Vel quando leges non claros & manifestos, sed varios, & obscuros habuerint intellectus, de quibus probabiliter dubitari posfit, tunc enim sententia merito iure valet , licet prolati si iuxta aliquem intellectum non verum, & minus probabilem, vt per Bart. n. 1. in fine , Albert. in princ. Ialon. n. 12. Alex. n. 8. & alij in l. cum prolati , ff. hoc tit. Bald. d. l. 2. n. 6. Abb. n. 9. & Felin. n. 15. in præsentī , Anton. Gabr. sub hoc tit. concl. 7. n. 19.

Non potest tamen subsistere ipso iure.] Dummodo vt que ad 30. annos nulla allegetur, quia facultas agendi de nullitate sententia non durat nisi vtque ad illud tempus, gl. in c. unde queritur 35. q. 9. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 36. gloss. 2. num. 38. Perez tit. 15. lib. 3. Ordin. pag. 738. Pinel. in l. 1. C. de bon. mater. p. 3. num. 50. & in aub. n. 5. num. 21. eod. tit. Viuian. & Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 15. num. 131. cum seqq.

Rebuff.

646 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

Rebuffi. in tract. de appell. art. 1 gloss. 2.n 29. vers. quarto. Vant. de nullit. tis. quoties, & intra quid tempus, sub n. 8. vers. si verò nullitas, Marant. de ordine iudic. p. 6. art. 1. princ. in verbo, & denuo furtus sententia, n. 1. 3. Sigism. Scacc. de appellat. q. 19. rem. 1. concil. 7.n. vbi m. 2. limitat, vt non procedat in causis in quibus vertitur anima periculum, quia ex eis perpetuo agi, dicique potest de nullitate, & n. 3. limitat etiam in nullitate notoria, quia illa perpetuo reddit actum nullum ipso iure, tum quia de nullitate ex defectu iurisdictionis, sem mandati potest agi usque a milles annos, & n. 4. pariter limitat in nullitate per modum excipendi, quia de ea potest perpetuo opponi per viam exceptionis.

Ipsa iure. Ergo ad annullandam sententiam contra leges, Canonesve prolatam hominis ministerium non requiriatur, & absque illo nullum habet effectum, ex eo quod talis sententia ipso iure est nulla, vt per Bart. & DD. communiter in d. l. prolatis, Dec. a num 35. in cap. quoniam contra, de probat. Lancel. lib. 2. Inst. iuris Canon. sub dec. tit. §. 1. nam cum hominis ministerium non requiriatur ubi lex executor est ipsius nullitatis, quam inducit, & data nullitate ipso iure incensa dicatur lex esse executor illius, vt tradunt omnes in cap. cium secundum, de bavar. lib. 6. utique necessariò dicendum est annullandam sententiam contra leges Canonesve prolatam, de qua agit, hominis ministerium non desiderari, cum talis sententia ipso iure nulla sit, & patet ex hoc texti in verbis proximè relatis. Illud tamen aduentandum est indicem proferentem sententiam prædictam, sicut & aliam ipso iure nullam, posse illam renocare, quod Quidem in indice ordinario citra controversiam procedit propter text. expressum in l. in fine, C. de sent. & merloq. & in l. pref. 6. C. quomodo, & quando index. In delegato vero communis est sententia non posse iterum proferre sententiam, tradunt gloss. 1. in fine, in Lind. posteaquam ff. hoc tit. glasf. ut in l. si ut proponis, 4. C. quomodo, & quando index, Abb. in presenti, n. 2. 5. & Bellam. 7. dicit communem Dec. in cap. in iuris, n. 5. de officio deleg. Rip. in l. quod inst. n. 6. 2 ff. hoc tit. Capell. Tholof. & ibi addit. decisi. 1. 4. Menoch. de arbit. q. 6. 7. a. n. 2. Mayner. in l. nemo potest, a n. 1. 3 ff. de regulis iuris, Vant. de nullit. tis. coram que a n. 1. 4. Cald. Pereira in l. Curatorum, verbo implorandum, a num. 2. 1. quicquid dicat Bald. hic a n. 4. nisi eius opinionem intelligamus de delegato inferioris, qui non ad vniuersitatem causarum, sed simpliciter ad aliquam causam ab inferiore delegatur.

In gloss. Contra leges, ibi, vbi est defectus in iurisdictione, &c. Notatur ad hoc quod sententia ex defectu iurisdictionis nulla est, vt ex pluribus DD. multipliciter declaravit patens meus in comment. ad ordinat. Regiam Lusitanorum, lib. 3. titul. 7. 5. in princip. num. 9. cum seqq.

S V M M A R I V M.

1. Estes debent celeriter terminari, & c. n. 2.
2. Iudices quad possunt debent lites sponere.
3. Lisibus inquietur index, laeditur Respub. vexantur partes expensis.
4. Declaratur texti in presenti.

C A P. Iurgantium. II.

Lites debent celeriter sententia terminari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiqu. Innoc. Collect. Zabar.

Imol. Ioan. Andr. Anan. Host. Anch. Butr. Bellam. Bald. Panorm. Dec. Felin. Guid. Papæ, Alex. de Nevo, Cuiac. Viu. in ratione, secundi libri iuris Pontif. pag. 265. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 315. remissiù Ximen. in concord. p. 1. & 2. nouissimè Ioan. de Valboa vbi sup. defensum ex D. Gregor. lib. 2. ad Ioan. nem Episcopum Romanum. c. 28. cuiusdem regis tri. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 19. c. 3.

Dicit hic text. lites celeriter debere terminari, vt per Anton. Monach. Licens. decisi. 15. n. 94. & ideo iudices quoad possunt, debent lites sponere, Brunor. à Sole in locis communibus, verbo, index, n. 24. Cardos. in præci iudicium, verbo, index, n. 32. & 33. Ant. Monach. Bonomen decisi. 10. n. 33. faciunt dicta ad cap. finem libus, sup. de dolo, & contum. & multa quæ parens mens in comment. ad Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 20. §. 1. litibus enim inquietur index, laeditur Respub. vexantur 4 partes expensis, Sigism. Scacc. de appellat. 15. sub n. 18. 8. ver. ratio.

Sed obstat l. properandom, in princ. C. de ind. vbi text. dicit a litis contestatione usque ad diffinitum sententiam per spatiū triennij processum iudicij durare posse. Deinde obstat l. 2. C. de sententia ex breu. recit. vbi text. aperiè prohibet repentina, & cum celeriter prolatas sententias. Vnde nonnulli DD. quos refutat Conar. in cap. quoniam, p. 2. §. 1. n. 4. existimant faciendam esse differentias inter ius Cinile, & Canonicum, itavt texti. in presenti cum similibus procedant atento iure Canonico, alia verò iura in contrarium adducta procedant de iure Ciuli. Alij autem putant text. in presenti non solū agere de ipsa sententia, sed etiam de tota instantia, & processu iudiciali, itavt sicut illa, iste item celeriter sit, & sicut in vna, ita in alio celeriter procedatur. Ego verò ex mente Aret. in l. 1. §. 1. n. 1. ff. de verbor. obligat. & Felin. lib. n. 6. melius dicendum pro text. in presenti solū agere de prolatione ipsius sententiae postquam in causa conclusum est: pro quo intellectu faciunt verba huius texti. ibi, celeri sententia, quibus verbis text. manifeste innuit celeritatem de quibz, tantummodo esse necessariam in sententia, per quam idem text. iubet litigantium controversias terminare, eo quod text. aperiè in illis vebis coniungit celeritatem cum ipsa sententia patet ibi, celeri sententia: ynde cum non sit recendum in dubio à verborum proprietate, iuxta reg. text. d. l. non aliter, ff. de leg. 3. necessariò videtur dicendum text. in presenti tantummodo agere de prolatione ipsius sententiae à iudice facienda postquam in causa conclusum est.

S V M M A R I V M.

1. Sacerdos sine iusta causa non est deponendus.
2. Clericus interuenienti iusta causa ex magno seu grande crimen resultante potest deponi.
3. Text. iste an intelligatur in depositione verbali ostenditur.
4. Depositio sine verbalis degradatio quibus casibus fieri debeat, remissio.

C A P. Non potest. III.

Sententia Episcoporum debet esse concors, & ex i. Si justa causa ad Sacerdotem deponendum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiqu. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostien. Anch. Butr. Henric. Boich. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ, Dec. Alex. de Nevo, Cuiac. Viuian, in ratione,

tionali secundi libri juris Pontif. pag. 265. Alagona in compendio juris Canon. pag. 315. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. & nonnullis de Valboa vbi sup. definiuntur ex D. Greg. lib. 2. cap. 47. epist. 8. registri, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 19. cap. 4.

- 2.** Dicit hic text. Sacerdotem sine iusta causa non esse deponendum: unde interuenient iusta causa ex magno, seu graui criminis resultante posse clericum deponi, ultra text. in presenti, probante etiam cap. inventum 16. q. 7. cap. tua 6. de panis, cap. nouimus 2. 7. §. fin. de verbis. signif. cap. at si clericus, in princ. & cap. cum non ab homine, de iudice. resoluunt Abb. num. 1. Felin. num. 5. in presenti, gloss. in summa 15. q. 8. & alia verbo & damnatione in cap. 1. 8. 1. dif. gloss. verbo supplicavit, in cap. fin. 1. q. 5. gloss. ultim. in cap. 1. de capell. monach. lib. 6. & verbo grauissima, in cap. ad Apostolicam, hoc sit. eod. lib. Albertin. in cap. 1. q. 1. de heret. lib. 6. & de agnoscendis, q. 2. 5. num. 5. 3. Duen. reg. 10. 1. Clar. §. fin. 9. 7. 4. num. 2. Cabed. decis. 8. 3. num. 4. p. 1. Intellige text. In depositione verbali, nam cum agat de imponenda depositione propter itas causas, quae ex criminalibus resolutare possint non facta declaratione, quænam causæ sufficienes sint, proptereaque arbitrio indicantis relinquntur, iuxta text. in I. au. facta 16. ff. de pœnis. Albertin. d. q. 11. Clar. d. q. 7. 4. n. 1. Menoch. de arbitr. c. 4. 15. num. 9. vtique necessariò videtur dicendum de verbali depositione intelligentium esse, in qua prædictum arbitrium atento iure cadere potest circa crimen pro quo talis depositione est facienda. Confirmatus eadem explicatio, quia text. iste agens de numero plurium Sacerdotum iudicantium tribuit S. Gregorio, qui floruit ab anno 591. quo tempore numerus plurium Sacerdotum iudicantium iam requirebatur, propter constituerat circa annum 566. Concil. Agathense Lde quo in cap. si quis tunicus 15. q. 7. quid quidem Concil. non solum de depositione verbali in ordine ad actuali, sed etiam in illa, qua terminus poena constituit, loquuntur fuit, patet ibi, vel aliquam causam, &c. idem etiam antea constituerat Concil. Carthaginense II. I. de quo in cap. si amem, ead. caus & quest. ibi, ip. orum causas, &c. Vnde dicendum est S. Gregorium huius Decretalem Auctorem, qui post multum tempus floxit, de eadem depositione etiam tractasse. Deinde confirmatur eadem explicatio ex verbo, submouere, de quo hic, iunctis verbis, ibi, à sacerdotali gradu, quæ verba verificantur non solum in depositione in ordine ad actuali degradacionem, per quam quis non solum ab Ordinibus, sed etiam ab omni privilegio clericali deponitur, ut Curie tradatur seculari, verum etiam verificantur in depositione verbali, per quam quis ab officio perpetuo remouetur, confito termino poena in eadem condemnatione, idque patet ex verbo, sententia de quo in hoc text. quod quidem magis propriè dicitur de verbali depositione propter terminum poena constituit, quibus autem casibus depositio, sive verbalis degradatio fieri debeat, ostendit Bonac. de cens. disp. 4. punct. unic. n. 6. & refero ego ipse de officio. Et potest. Episc. p. 3. alleg. 1.

S V M M A R I V M .

- 1.** Sententiam à Papa confirmari iustè quis petit si iustè & rationabiliter si iustè lata, & n. 2.
- 2.** Text. in presenti intelligitur tantum in confirmatione iustitiae, que media nec appellatione vel supplicatione à parte postulatur.
- 3.** Confirmatio superiori's confirmat omnia; & supplet omnem deficiunt a b ipso purgabilem.
- 4.** Nostra quoque sententia roborenur.] Et ita confirmatio.

C A P . Ea quæ. I V .

L e o .

SEntentia iustè, & rationabiliter lata iustè petitur. **S**à Papa confirmari. Colligunt ex Ordinar. Abb. atq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Joan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butt. Bald. Panorm. Guid. Papæ. Felin. Dec. Alex. de Nevo. Viu. in ration. secundi libri juris Pontif. pag. 266. Alagona in compendio juris Canon. pag. 316. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. definiuntur ex D. Leone Lepist. 8. 5. m. ipien. Cum in ordinatio iubet, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 19. c. 6.

Collige ex text. sententiam ab inferiori prolatam & confirmandam esse per Romanum Pont. idem probant text. in cap. omnibus modis, cap. sicut ergo 35. q. 9. & in cap. 3. de confirmatio iustitiae, resoluunt gloss. verbo roborentr. Abb. num. 4. Imol. & Bellam. num. 1. Felin. & alij in presenti, Bart. communiter receptus in l. si expressim, n. 17 ff. de appellat. congerit multa Tiraq. in tract. le mort. p. 6. de Lar. 2. n. 8. Aliqui Doctores, prot. sunt Barth. J. n. 7. Alexand. in l. de propilo, §. qui opus, n. 3. ff. de noui operari. Iaf. in l. 2. C. de edito D. Andr. tol. n. 2. Dec. in cap. num. 8. de confirm. iustitiae, intelligunt hunc text. in sententia iusta, & valida, postquam transiuit in rem iudicatam, itavt ille, qui eam obtinuit, possit petere ipsius confirmationem à Pontifice. Verum hic intellectus ad literam text. nullo modo accommodari potest, quia secundum illam otiosè Pontifex hic statuisset posse peti confirmationem à Sede Apost. ex gratia, quam ipsa sine lege dare potest, & cum lege non teneatur: tam quia text. hic videtur imponere præceptum per illa verba imperativa roboretur.

Quare dicendum est text. in presenti tantum intellegi in confirmatione iustitiae, quæ medianè appellatione, vel supplicatione à parte postulatur: nam cum data appellatione, vel supplicatione secundum juris ordinem Pontifex quatenus index est teneatur sententiam à qua appellatur confirmare, vel infirmare, & hæc confirmatio, vel infirmatio non alter quam exigente iustitia per suam sententiam facienda sit, meritò effectum est vt confirmatio de qua text. agit, sit confirmatio iustitiae, & in illa debet intelligi, qui quidem intellectus etiam confirmatur ex verbis huius text. ibi, nostra quoque sententia, quibus verbis text. aperte supponit in verbo quoque, aliam esse sententiam, circu quam partes habent controuersiam, & in verbo, sententiam, aperiè denotat per modum ordinarium confirmationem esse faciendam si præcedat rationabilitas, qui quidem modus ordinarius dicitur iustitiae, sicut dicitur gratia, quando modus extraordinarius est. Confirmatur etiam ex aliis verbis huius text. ibi, iustè & rationaliter fuerit definita, in quibus Pont. videtur propter quod licet supremam habeat potestatem, quia possit aliquando contra iuris regulas indicando dispensare, vt colligitur ex text. in cap. in causis, infra hoc sit. regulariter tamen si validè & iustè definitum sit ab inferiori, non potest ille talis definitionem renocare, sed neccesariori confirmare debet, propter iustitiam colligitur ex verbo, roborentr, quod quidem (vt supradictum est) præceptum imponeat censetur, & ita obligationem inducere videtur, ac subinde de confirmatione iustitiae necessariò text. est intelligendum.

Nostra quoque sententia roborentr.] Et ita confirmatio.

tio superioris confirmat omnia, & supplet omnem defectum ab ipso purgabilem, ut per Hippol. sing. 79. & 196. & in l. si quis ne quæstio, n. 95. & seq. & in l. enius, § cognitum, n. 49 ff. de quæst.

S V M M A R I V M.

- 3 Executor merus alicuius sententie non cognoscit de exceptionibus, que contra illam opponuntur, sed ad superioriem, qui iudicavit, transmittit, & n. 2.
- 3 Declaratur text. in l. si non cognitio, Cod. si contraria.
- 4 Declaratur text. in c. pastoralis, §. quia vero, de offic. deleg. & in c. 2. de crim falsi.
- 5 Executor merus cognoscere non potest de iniustitia, vel iniustitia causa, quia hoc non spectat ad eius officium, nisi solum exequi.
- 6 Sententia executioni mandari interest Reipubl.
- 7 Executor abstineat ab executione quando sententia est notoria nulla.

C A P. De cætero. V.

Alex. III.

Executor merus alicuius sententiae non cognoscit de exceptionibus que contra illam opponuntur, admittere tamen potest executionem fraudis, seu nullitatis, non ad effectum ut super ea pronuntiat, sed ut negotio ad superioriem, qui iudicavit, transmittit, si illam probabilem repererit. Colligit ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Guid. Papæ, Panorm. Henric. Felin. Dec. Anch. Alex. de Neno, Cujac. Viuian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 166. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 316. remissione Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. & nonissimi de Valboa vbi supr. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 19. c. 7. & est post Concil. Lateran. sub Alex. II l. p. 49. c. 12.

2 Probat hic text. executorum alicuius sententiae prolatæ non posse cognoscere de exceptionibus, que contra sententiam opponuntur, idem probat text. in l. si prætor 75. in princ. & in §. Marcellus, ff. de iud. text. opt. in l. si ut proposis 6.C. de executione rei iudicata, & in cap. pastoralis §. quia vero, de officio delegati, traditæ glossæ. Innoc. in princ. Abb. n. 2. Felin. n. 4. Imol. & Bellam. vterque n. 1. & alij in presenti, Bart. & omnes in l. à diu Pio, in princ. ff. hoc tit. & in l. et si non cognitio, C. si contra ius. Vant. de nullitatibus tit. coram quo, n. 12. Menoch. de arbitrar. q. 38. Roland. conf. 17. n. 15. lib. 1. Gom. decis. 207. à n. 6. Albert. de cognoscendis q. 22. à n. 8. Intellige in mero iuris executor, cui in auxiliu iurisdictionis integra, & adhuc non discussa sententia executio committitur, nam cum text. agat de executor, qui propter discussionem cause principaliſt. Antiquum modo cognoscere potest de exceptionibus sententia infringentibus ad effectum ut remittat, non vero ut definit, & id solum sit merus iuris executor, cui in auxiliu iurisdictionis integra, & adhuc non discussa sententia executio committitur, vtique necessariò text. iste intelligendus est in mero executori iuris, cui in auxiliu iurisdictionis prædicta executio sententia commissa est. Confirmatur etiam hic intellectus ex verbis huius text. ibi, à nobis latam, ex quibus aperte constat sententiam de cuius executione tractatur, esse prolatam à Romano Pontifice, cui quidem ad illam execundam non de-

ficit iurisdictio, ex reg. text. in c. cuncta per mundum 9. q. 3. ac proinde necessariò dicendum est executorem, de quo in hoc text. non in defictum, sed in auxiliu iurisdictionis, & ita ad faciliorem expeditionem fuisse constitutum. Confirmatur deinde ex aliis verbis eiusdem text. ibi, sententiam præcipimus per aliquem executioni mandari, quibus verbis constat fuisse delegata sententia executionem integrum, & adhuc non ventilatam.

Non obstat text. in d. l. & si non cognitio, relata à Gratian. in cap. dicensi vers. ei si non cognitio 25. q. 2. quia procedit quando fras contingit circa merita & iustitiam causa principalis, & ita circa exceptionem peremptoriam aduersario competentem, tunc enim de toto negotio cognoscit executor delegatus, & in eo verificantur verba huius text. personaliter prolatæ, ibi, de toto negotio cognoscatur.

Nec etiam obstat cap. pastoralis, §. quia vero, de offic. deleg. quia procedit in mero iuris executore in auxiliu iurisdictionis dato. Nec etiam obstat c. 2. de criminis falsi, quia agit pariter de mero iuris executore, cui in auxiliu iurisdictionis committitur plena alicuius sententia executio, patet ex illo text. ibi, sententiam iunctis aliis verbis, ibi, sub nomine nostro, quibus constat sententiam fuisse prolatam à Romano Pontifici, qui quidem executor non fuit landatus ab eodem Pontifici in quod admisit exceptiones falsarum literarum, sed solum in eo quod talem sententiam executioni non mandauit, & sic supersedit in eadem executione, vt colligit ex alto verbo illius text. ibi, non obserues, quod quidem facere tenetur, ac proinde in aliis supponendi sunt termini habiles, hoc est quod idem executor exceptiones falsitatis oppositas remisit ad Pontificem delegantem, per quam remissionem Pontifex notitiam habuit fortasse de facto executoris, propter quod illum laudauit.

Non est facultas executori, &c.] Notatur ad hoc quod meritis executor cognoscere non potest de iniustia, vel iniustitia causa, quia hoc non spectat ad eius officium, nisi solum exequi, vt per Marant. discept. incipien. plerumque n. 12. Hippol. sing. 399. Quintil. Mandos in tract. de monitoriis, q. 60. a. num. 16. Eralm. in Cochier. de iuris. Ordinarij in exemptos, p. 2. q. 44. & ideo non debet admittere aliquam exceptionem, Abb. hic num. 1. & 3. vers. & certè, Felin. num. 4. vers. secunda conclusio, & in cap. pastoralis, §. quia vero, sub n. 17. vers. exequitor meritis, de potest. iud. deleg. Sigilm. Scacc. de appellat. q. 17. limit. o. num. 37. vbi numeris seqq. multa tradit ad hanc materiam conductientia, non enim habet iurisdictionem, nec cognitionem, Ioan. Garc. reg. 178. num. 3. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 38. num. 20. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 20. sub n. 2. n. 47. Amat. Roderic. in præt. de execut. cap. 1. p. 39. Salgado de protet. Regia 109. 1. p. 4. c. 3. num. 1. Oportet enim, & interest Reipubl. sententias executioni mandari, l. seruo 6. 5. §. cum prætor, ff. ad Trebel. Rebul. ad leges Gallia, tit. de sentent. execut. in prefat. num. 20. & parum prodest sententia, nisi executioni mandatur, ex gloss. in rubr. ff. de except. rei iudicata, Bapt. Azin. in præz. Florent. §. 31. c. 2. n. 1. Marant. de ordine iudicio. p. 6. act. 2. n. 1. Azeued. ad tit. 2. 1. in princ. lib. 4. noua res. cop. Bobadil. in sua politica, lib. 1. c. 13. n. 3. 1. Bernard. Graue. ad practic. Camere Imperial. lib. 1. concl. 113. in princ.

Sed deferri questiones, &c.] Ergo executor abstinet, & potest ab executione quando sententia est notoria nulla, vt per Nauar. in d. cap. cum contingat, de rescript. remed. 4. Scacc. d. limit. 10. numer. 38. Surd. conf. 405. num. 26. vers. quinto respondetur, Stephan. Gratian. discept.

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 649

discept. forens. cap. 147. n. 10. cum seqq. aduententes verbum, oportere, de quo in hoc texti. non inducere necessitatem, quia Papa non cupit sua mandata executioni mandari, quando subest iusta causa ab eis supplicandi, Nau. conf. 20. n. 2. de rescript. tum quia magis oportet obediere Deo, quam homini iniquum praepcienti, ut post Ioan. Andr. & Felin. confirmavit Dec. in d. cap. si quando, de rescript. Narat. d. n. 2. in fin. Si tamen sententia stante iniqua index exequi illam velit, conuocatis amicis illi resisti posse tradit Menoch. conf. 28. n. 12.

S V M M A R I V M .

1. *Reo damnato ad traditionem possessionis non sufficit tradere pignus pro ipsa possessione.*
2. *Condemnatus ad solvendum non intelligitur soluere dando pignora, vel fideiussore.*
3. *Promittens soluere aliquam pecuniarum summam tenetur soluere in pecunia numerata.*
4. *Declaratur text. in presenti, & n. 7.*
5. *Amplia textum procedere etiam si vicit, cui possesso adjudicatur, acceptet huiusmodi pignora, qua ad cautionem, & securitatem praestantur, adhuc enim nisi alias facta sit novatio, huiusmodi pignorum datio non sufficit, ut satisfaciat sententia possessionem adjudicanti.*
6. *Pignora, vel fideiussores dans non satisfacit qui per sententiam soluere tenetur.*

C A P . Cùm aliquibus. VI .

1. *Possessionem qui ex lata sententia dare debet, non sufficit dare pignus. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiqu. Collect. Zabat. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butr. Bald. Panorm. Felin. Dec. Guid. Papae. Alex. de Neuo. Cujac. Viu. in ration. secundi libri iuris Pontific. pag. 266. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 216. remissiu. Ximen. in concord. p. 2. nouissimi Valboë vbi supra. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 19. c. 8. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 36. c. 2.*
2. *Notatur hic text. ad hoc quod condemnatus ad solvendum non intelligitur soluere dando pignora, & fideiussores, de quo vide Specul. in tit. de pignor. Tiraquel. de retract. tit. 1. §. 3. gloss. 3. n. 15. Neguzant. de pign. part. 5. membr. 5. num. 4. Promittens enim soluere aliquam pecuniarum summam, tenetur soluere in pecunia numerata, l. solutam, cum ibi notatis, in princ. ff. de solution. Bertazol. de clausulis instrum. claus. 41. gloss. 5. num. 1. Intelligitur hic text. per Host. Butr. Abb. & reliquos, ut procedat in pignore praetorio, de quo in tit. C. de pretorio pignore. & in l. missio ff. pro emptore, explicant Cujac. lib. 5. observat. cap. 30. & lib. 9. cap. 37. Mainus lib. 2. actionum, cap. 14. vel forsan, ut cum aliquis à iudice causa custodia, vel rei seruanda in possessionem mittitur, iuxta tit. de eo, qui mititur, & cap. quoniam, §. in aliis, ut lice non contest. ita quod non sufficiat in his terminis dari pignora, sed oporteat corporalem possessionem tradi: qui quidem intellectus licet in le verius sit, ut patet ex l. non est, ff. de pignor. action. non satis facit huic text. tum quia restringit literam illius, & titulum sub quo collocatur, tum etiam quia verba illa, *adjudicata possessione*, propriè & simpliciter important possessionem absolutè, & in totum adjudicatam, id est, applicatam alicui per sententiam tanquam ipsius propriam iuxta cap. Abbate, in princ. ibi, *adjudicare*,*

Tim. I.

*hoc tit. lib. 6. Vnde verius est text. iuxta verba, & titulum generaliter procedere ubiunque alicui per sententiam possessione adjudicatur, ut secundo loco intelligunt omnes hic, Tiraq. de retract. lign. §. : gloss. 3. num. 15. Menoch. remed. 15. recip. n. 644. iuxta quem intellectum consonat text. in l. qui restituere 68. in princ. ff. de rei vendie. Et ratio est, quia is, qui per sententiam tenetur adjudicatam alii possessionem tradere, vel restituere dando pignora, nec satis facit verbis sententiae, que proprie & præcisè intelligi debet, ex Bart. in l. Julianus, num. 4. ff. de condit. inde, recepto communiter ex Menoch. de arbitr. quest. 69. num. 15. nec item satis facit intentioni indicis possessionem adjudicantis, qui litis controveriam terri- nare intendit, cap. 2. sup. hoc tit. l. 1. ff. codem, non autem ut ex priori lite iam decisa lis alia super pignoribus suscitetur, l. terminat. in fin. C. de fructibus, l. 4. §. 1. ff. hoc tit. & denique non satis facit victori, cui inuitu pro possessione pignus, & ita alius pro alio praestare nequit, ex reg. l. 2. §. 1. in fin. ff. si certum per. princip. Instit. quibus modis tollitur. Sic sanè iuxta hunc intellectum ex mente omnium verba illa, *adjudicata pos- sessio*, possunt intelligi, vel pro re ipsa & proprietate, iuxta l. interdum 78. ff. de verb. signif. cap. possessione, de rebus Ecclesiæ, vel etiam pro vnu, & possessione rei, iuxta tit. de acquirenda possess. vt notant Tiraquel. & Menoch. citatis locis.*

Ampli text. procedere etiam si vicit, cui possesso adjudicatur, acceptet huiusmodi pignora, qua ad cautionem, & securitatem praestantur, adhuc enim nisi alias facta sit novatio, huiusmodi pignorum datum non sufficit ut satisfaciat sententia possessionem adjudicanti, ac subinde nisi aliud obster, de illius executione agi potest, d. l. 4. §. si ex conuenione, veritate eti. vbi omnes notant. Amplia rursus etiam condemnatus det pignora pro estimatione rei adju- dicatur, ut ex illis satisfaciat victori tam de valore, quam de eo, quod intereat, imò etiam pignora multò ma- joris valoris dentur pro re ipsa, vel possessione adju- dicata, quia adhuc id non sufficit nisi vicitur confen- tia nec liberatur vicitus à traditione, quippe cùm non satisfaciat sententiae, nec victori, cui inuitu aliud quantumcumque in se vitiis praefati non potest, ex reg. d. l. 2. §. 1. iuncta l. vlt. ff. de usu & habit. & resolutis post alios per Sarmien. select. lib. 1. cap. 8. n. 2. Caiet. 2. 2. q. 88. art. 12. in priva. Nec huic ampl. obstat quod obligatio dandi rem est obligatio facienda, l. si ren- 2. 8. ff. de verb. oblig. in qua secundum communem ne- mo præcisè compellitur, sed liberatur praestando id quod intereat, l. si quis 13. §. vlt. ff. hoc tit. nam omis- sis aliis communis illa, à qua nouiores non immerito recedunt, limitatus communiter, ut non procedat in obligatione facienda, quæ procedit ex sententia in- dicis, ut hic, vel ex mandato superioris, qui potest, sicut & ad faciendum, præcisè cogere, probat d. l. qui restituere, communis ex Anton. Gom. de contract. c. 10. n. 22. vers. quintus. Nec item obstat quod in tit. C. se in causa indicati, accipiuntur, & sufficient pignora, ut ex illorum estimatione satisfaciat victori, quia res. dictum tit. & iura similia procedere vbi executio non in re certa, sed in quantitate facienda est, veluti cùm reus quantitatis debitor ad eandem persolvendam condemnatur, vel etiam vbi rem certam per actionem realem, vel personali tradere, vel dare condemnatus est, & nihilominus quia res illa non existit, in eius defactum executio facienda est in estimatione, iuxta d. l. qui restituere, his enim casibus pignora in causam indicati capiantur, & sufficient ut ex illis di- fractis per solutionem satisfaciat victori, at vero text. in presenti, procedit vbi certa res, vel possessio adju- dicatur

ii i dicatur

650 Collectanea Doct. in lib II. Decretal.

dicatur tradenda, seu restituenda, & ea existat, itaque corporali eiusdem possessione victor latari potest, ut text. habet.

Non sufficit dari pignora.] Sic similiter is, qui per sententiam solvere tenetur, non satisfacit dans pignora, vel fideiussores, l.4. §.1. vbi omnes, ff hoc tit. l. promissor 2.1. §. vlt. ff. de confit. pecuv. Bald. in præsent. communis, vt per Dec. & Cagnol. n.3. in l. nemo dubiat, ff. de regulis iuris, Neguzant. de pignorib. p.5. meo br. 1. n.4. Tiraquell. de retractu tit. 1. §.3. gloss. 1. a num 14. Rot. Bononien. des. 7.7. n.3. Intellige vbi quis condannatus est, vel tenetur solvere quantitatem liquidam, alioquin si talis non sit, sat erit pignorum, vel fiduciisforum cautionem præstare, iuxta l. statu liber, l. si seruus 3.4. in fin. ff. de statu liber, obseruant Angel. Ias. Rip. & communis d.l.4. §.1. multi vt per Tiraquell. d. tit. 1. §.1. gloss. 19. num. 2. Rot. Bononien. vbi supra num. 2.

Corporali possessione.] De corporali possessione agit text. in præsent., ad excludendam pignora, non autem ad excludendam possessionem quibuscumque modis legitimis tradendam, & licet de corporali possessione egerit, quia frequentius corpore, & actu traditur, & acquiritur, non tamen voluit excludere reliquos modos legitimos, & minus frequentes, iuxta gloss. verbo præsidentes, in fine, in Clem. 1. de re script. cum similibus latè adductis per Tiraq. de retractu tit. 1. §.20. n.4. & 6. cum seqq. præsertim quia etiam per alios modos vera possesso acquiritur, arg. text. l. quod meo 1. 8. §.2. in fin. ff. de acquir. possesso.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia lata contra matrimonium nunquam transit in rem indicatam, unde quandocumque renovatur cum constat de errore.
- 2 Sententia lata in causa matrimoniali non transit in rem indicatam. Intellige, vi 11.3.
- 3 Sententia pronuntians non esse matrimonium, quod est legitimum, vel que iure prohibitum admittit, non ita transit in rem indicatam quin veritate comperta possit omni tempore retractari, &c n.5. & 9.
- 4 Innelege etiam post longissimum 40. annorum spatum, & etiam si sententia separationis per secundam & tertiam confirmata sit, vi 11.7.
- 5 Turpitudinem suam allegans quando audiatur, ostenditur.

C A P. Lator. VII.

Sententia lata ad matrimonium dissoluendum nunquam transit in indicatum, nam si deinde constet Ecclesiam errore deceptam, sunt denou coniungi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Anan. Host. Anch. Butt. Bald. Panorm. Henric. Felin. Dec. Guid. Papæ, Alex. de Neuo, Cujac. Viuiian. in ration. secundi libri iuris Ponif. pag. 267. Alagonia in compend. iuris Canon. pag. 316. remissiu Ximen. in concord. p. 1. & 1. referunt ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 19. c. 9. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 6. cap. 11.

Collige ex text. sententiam latam in causa matrimoniali non transire in rem indicatam, vt per Butt. hic num. 8. Imolam num. 7. vers. item videtur, Dec. n. 5. declar. 4. & Alexand. de Neuo num. 11. Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 7. tit. 14. num. 178. pag. 271. Joachim Beust. tract. de matrim. cap. 39. Couar. de sponsal. p. 2.

cap. 8. §. 11. num. 12. Hieton. à Laurentiis Auenionen. decis. 7.0. n.3. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 100. Bernard. Graue. ad præl. Camer. Imper. lib. 1. concil 111. Sigism. Seac. de appell. q. 17 limit. 34. n.6. Ioan. Valer. de diffe rentiis inter vitrumque forum, verbis, sententia, differ. 5. n.2. bene Mar. Anton. var. resol. 1. resol. 93. n.7.

Intellige conclusionem procedere, quando ex ilius sententia obseruantia nutritur peccatum, nec consensu partis vitruisque potest cessare culpa, vt si lata sit contra legitimum matrimonium declarant id esse irrum, aut in fauorem matrimonij cum impedimento dirimenti init. Transit tamen in rem indicatam sententia in causa matrimoniali lata, quando consensu vitruisque potest cessare culpa, & matrimonium constare, vt si litigetur an aliquod fuerit legitimum matrimonium allegante altero metu, vel conditionem seruitus alterius coniugis a le ignoraram, succubuit hic, & sententia pronuntiatio est valuisse coningium, si non appellavit legitimu tempore, transit in rem indicatam, itavt amplius ob eam rationem retractari nequeat, ita Henric. bic n.3. & 4. Ioan. Andr. in fin. Butt. n.8. Balb. n.3. Panorm. n.9. Felin. n.1. declarat. 1. Alex. de Neuo n.8. Scacc. d.n.6. Petr. Calefat. iner consil. matrimon. consil. 76. n.1. Courad. §. 12. n. 22. vers. ex quibus, & n.18. vers. terciò, Viuiian. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 14. n. 127. Palat. in repet. cap. per vestra, de donis. inter virum, notab. 4. n.20. vers. & quod, Mar. Anton. d. resol. 93. n.8 dicens sententiam latam ad fauorem, & pro validate matrimonij facere transitum in indicatum, Alex. de Neuo inter consilia. consil. 3.8. n.1. Bernard. reg. 14. limit. 5. Sanch. d. disp. 100. n.13. sententia enim ratione peccati non transit in rem indicatam, Abb. in cap. nonit, n. 21. de indic. Mantua lib. 3. dialogo 52. ad finem, Bonacol. communum crimin p.1. verbo, sententia, fol. 250. verso, Bern. reg. 1. limit. 1. Tiraq. de retractu. tit. 2. §. 1. gloss. 1. n.37. Ioan. Valer. d. verbo, sententia, diffir. 3. n.1. provit & in sententia in causa vitrumque lata tenet D. Barbos. in l. Tertia, n. 14. ff. soluo marim. Valasc. consil. 22. Ceteras declarationes in hac materia vide per Sanchid. disp. 100.

Ex quibus recte infertur sententia pronuntiantem non esse matrimonium, quod est legitimum, vel quae iure prohibitum admittit, non ita transit in rem indicatam, quin veritate comperta possit omni tempore retractari, quod quidem vltra fundamenta suprà relata ex eo probatur, quia sententia, qua iniustitiam continet litigantium consensu irremissibilem, non ita transit in rem indicatam quin possit veritate comperta retractari, gloss. in sum. 35. q. 9. gloss. vlt. in cap. inter, hoc tit. vbi omnes, refutant Abb. n.9. Felin. 16. in cap. lator. inf. hoc tit. Marant. de ordine indic. 3. p. 6. num. 147. Tiraq. de retractatu. tit. 2. §. 1. gloss. 2. n. 37. sed sententia pronuntians non esse matrimonium contractum, vel legitimum, cum in rei veritate contractum & legitimum sit, continet iustitiam litigantium consensu irremissibilem, eo quod remittere non possunt vitium, & iniustitiam illorum, que non sunt in ipsorum potestate, & ad superiori spectant argum. text. in Clem. in princip. versic. nos inter, de elec. cap. vlt. fine, de patris, & quia uestique litigans sciens sententia iniustitiam graniter peccat si obediat illi, cum potius necessari teneatur oppositum facere, iuxta suprà dicta; ergo, &c. accedit, quia vt pungit Abb. in cap. consanguinei, num. 8. inf. hoc tit. sententia, qua non tantum contra ius priuati, verum etiam contra ius Reip. promulgatur, potest veritate comperta retractari, Imperatores, & ff. hoc tit. notat gloss. in c. 1. 45. q. 9. planè sententia in terminis de quibus suprà non tantum contra ius

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 651

ius litigantis, verum etiam contra ius, & bonorum Reip. profertur, quia publicè interest matrimonia legitimè contrahi, & contracta ad publicam tranquillitatem perdurare, illegitima vero omnia evitari, id quod ut fiat quilibet de populo tanquam in causa publica agens admittitur, cap. vlt. in princip. vbi gloss. verbo voluerit, de clandest. desponsat. cap. vlt. qui matrimon. accus. poss. obseruat Abb. num. 7. in d. cap. zeneor.

His consequens est recte Pontificem in specie huius text. constituisse retractari posse sententiam, de qua hic, si veritas in contrarium appareat, siquidem pronuntiaverat matrimonium esse illegitimum, & non valuisse propter metum illatum foeminae, & quia illa non erat nobilis aetatis, cum tamen utrumque esset falsum iuxta narrationem mariti, maximè attentis verbis, quæ sunt in originali, vbi refutat maritum proposuisse quod mulier haec erat vidua tempore huiusc matrimonij, & insuper quod in facie Ecclesie contraxit, ac subinde cum cessante omni impedimento legitimum fuerit matrimonium contra veritatem temere dissoluebatur, & consequenter illa comperta retractari debet sententia, vt satis intendit text. in fine, ibi, matrimonia canonice contracta, &c. idem intendit text. in cap. confanguinei, infra hoc tit. vbi si vera est confessio mulieris (quæ per se non sufficit, vt. iste addam) sententia pronuntianit non esse matrimonium legitimum propter impedimentum compaternitatis, quod in rei veritate non suberat tempore contracti matrimonij.

Si verbis confiterit.] Intellige etiam post longissimum 40. annorum spatium, agi posse, & probata veritate sententiam, de qua hic retractari, ex Imol. n. 10. in Clem. 1. hoc tit. Marant. de ordine iudic. p. 6. n. 15. 4. & satis intendit gloss. vlt. hic in princ. & suadetur, quia ratio peccati irremissibilis per partes in qua text. iste fundatur, iuxta supradicta per spatium illud non tollitur, quinimo augetur magis argum. cap. vlt. in princ. de consuetudine.

Non fuisse legitime separatus.] Intellige etiamsi sententia separationis, de qua hic, per secundam, & tertiam confirmata sit, adhuc enim tertia veritate comperta retractabitur, ex Butr. num. 32. Praeb. num. 19. in cap. fraternitatis, de frigidis, & malef. Imol. n. 8. Zabar. 4. in Clem. 1. hoc tit. intendit ut per alij Gabr. commun. sub tit. de except. rei iudic. concl. 1. num. 2. 1. Nec obstat gloss. verbis fornicatio, in fin. d. cap. fraternitatis, communiter recepta ex Abb. num. 10. in fin. Felin. num. 5. in presenti. Cou. de sponsalib. p. 2. cap. vlt. & vlt. n. 12. Gabr. vbi supr. n. 13. Nam licet glossam illam reprobent nonnulli, quasi velint non posse retractari sententiam in causa matrimoniali his confirmatam, vt per Butr. & Preposit. dictis locis, Imol. vbi supr. n. 1. nihilominus gloss. illa non negat sententiam non posse retractari, sed tantum dicit tertiam appellationem in proposito non admitti, quia lit. C. ne licet tertio prouocare, cum similibus, procedit etiam in causa matrimoniali secundum præcitos, nec contrarium iure expressum reperit.

In glo. I. simulatione, 1. ibi, in quibus vertitur periculum anima. Vult. haec gloss. maritum de quo hic, contra factum proprium & propriam turpitudinem allegante audiri propter periculum anima, peccatum, in quo persistebat matrimonio alias legitimo per fraudem illegitimum dissoluto, Doctores communiter sequuntur hic gloss. verb. turpitudinem in c. inter dilectos, de donation. gloss. 2. in cap. tertio loco, de probat. vbi Felin. n. 6. Mart. dialog. 5. Bern. reg. 2. 4. versic. quinto, secundum quos limitatur reg. d. c. inter dilectos, & l. cum profitearis, C. de renocand. donat. de qua latè Felin. hic

à princ. & vbi supra, Bernard. d. loco. Tiraq. de rebus. s. 1. gloss. 18. n. 20. & 24. cum seq. Sarmien. lib. 3. selet. c. 13. m. 5. & 11. qui ex aliorum mente recte aduertit reg. illam procedere tantum in materia, in qua turpitudinem allegans liberam habet potestatem, & potest de iure expondere, tum enim ne idem turpitudine patrocinetur, contra cap. ex tenore 15. in fin. de rescript. non auditur illam allegans, secus vero si liberam potestatem non habeat, prout contingit vbi principales in Reip. Ecclesiæ, tertij alicuius, vel etiam anima bonæ propria turpitudine allegatur, ad quæ reducantur omnes fere limitationes congregatae Felin. & Bernard. vbi supra. Addit. in proposito ex alio capite allegatio nem turpitudinis propriæ non obesse, quia agebatur contra participem eiusdem turpitudinis, vt patet ex text. ibi, viriusque studio interueniente, iuncta l. de susla. C. de integrum resps. minor. vbi Doctores communiter, vt per Bernard. vbi supra limitatione 1. cum seqq. Felin. hic n. 1. & in dicto c. 3. loco, n. 7.

In gloss. Permanere, vlt. ibi, id est, cum in gradu prohibito, &c. Intendit haec gloss. decisionem huius text. procedere sine sententia prolatâ sic contra matrimonium, vt quia pronuntiat non esse matrimonium, vel non esse legitimum quod in rei veritate legitime contractum est, vt accidit in proposito huius text. siue pro matrimonio, veluti quia pronuntiat esse legitimum, vel admittit illud quod in veritate iure contrahi prohibetur, utroque enim casu veritate comperta retractari debet sententia, quantumcumque in rem iudicatam transferit, vt docent Abb. Butr. & alij, vt per Felin. hic n. 3. communis in cap. iuratis, de probat. Palat. in repet. cap. per verbas, de donat. inter virum, notab. 1. in princ. num. 20. Gabr. lib. communio, tit. de testib. conclus. 2. num. 69. Conar. de sponsalib. part. 2. cap. ultim. §. vlt. num. 19. vers. secundo; quicquid glos. contrarium intendat magna in d. cap. intravit, gloss. vlt. in cap. series 26. & in cap. cum in tua. 4. de testib.

S V M M A R I V M .

- 1 Sententia prætexta inique consuetudinis lata contra Ecclesiastem retractatur.
- 2 Consuetudo contra Canones non valet.
- 3 Consuetudo in prædictum, & contra Ecclesiastem introducta non valet.
- 4 Declaratur text. in presenti.
- 5 Sententia referens se ad instrumentum nullum est nulla.
- 6 Index si in sententia referat se ad alia, & ex illis appearat de errore ipsius iudicis, vitiarur sententia.
- 7 Consuetudo remittens solemnitatem requisitam in alienatione bonorum Ecclesia non valet.
- 8 Solemnitas à Canonicis requisita in alienandis rebus Ecclesiasticis non potest consuetudine remitti.

C A P . Cùm causa. VIII.

Ententia lata secundum consuetudinem, sed contra Canones, retractatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hofst. Henric. Anch. Butr. Felin. Bald. Panorm. Martin. Vran. Alex. de Neu. Guid. Pape. Cujac. Viu. in ratione secundi libri iuris Ponit. pag. 267. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 316. remissione Calaf. n. annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 2. tit. 19. cap. 10.

Tom. I.

xi xii Sparta

652 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

² *Spreta forma Canonum, &c.* Ergo consuetudo contra Canones non valet, vt per Abb. in cap. Cleric., n. 6. & ibi Dec. n. 35 de iudic. Cou. prae*t.* c. 1. n. 5. Rebuff. conf. 1. 93. n. 7. Azor. inst. moral. p. 1. lib. 5. c. 12. vers. sed dubitari posse, Bellet. dis*quisit.* cleric. p. 1. tit. de favore cleric. personali, §. 3. n. 5.

³ *Nos autem, &c.*] Collige ex text. non valere consuetudinem in praedictum, & contra Ecclesiam introductam, idem probat text. in cap. omnia 12. diff. & in cap. 1. & in cap. cum inter 5. & in cap. cum venerabilis, 7. de consuet. & in cap. 1. de iis, que sunt à maiori parte Capituli, & in cap. 3. de institutionib. & in cap. Cleric., 8. de iudicis, tradunt glos. verbo promulgavit, Innoc. Abb. num. 8. Felin. num. 9. & 12. Imol. num. 4. & alij, in presenti, Iaf. in l. de quibus, num. 6. 2. ff. de legibus, & conf. 88. in princ. vol. 3. Doctores communiter, vbi Abb. n. 6. in cap. nulli, de rebus Ecclesiae, refert plures Cou. dicens communem sententiam, lib. 2. variar. cap. 1. 7. num. 4. Rebuff. in comp. alienat. à num. 20. Gam. decil. 8; num. 1. Ratio autem decisionis redditus diversus à Doctribus; nonnulli enim existimant consuetudinem in specie huic text. effectum non habuisse, nec auctoritatem, quia praescripta non erat. Alij verò dicunt propterea consuetudinem, de qua hic, non valuisse in praedictum Ecclesiae, quia non per Ecclesiasticos, sed per saeculares erat introducta, ac proinde licet ipsi introducentes per illam ligarentur, nequam tamen Ecclesiae ligabantur. Tertiò loco alij intelligunt text. in praesenti agere de consuetudine, qua cauebatur ne bona immobilia in Ecclesia transirent, vel ab iisdem retinerentur, quin immo ab illis quæsita intra certum tempus in laicos transerentur.

⁴ Verum prædictis intellectibus omissis dicendum puto text. in praesenti procedere in consuetudine irrationalibili, per quam remittebantur solemnitates, que in alienandis rebus Ecclesiae requiruntur, prout intelligit gloss. d. verbo promulgavit, Abb. num. 6. & Doctores communiter in d. cap. nulli, Rebuff. d. compendio à num. 20. pro quo intellegit ratio, quam reddit Pontifex in d. vers. *Nos autem*, qua quidem verificatur in consuetudine irrationalibili, tunc etiam quia in specie huic text. duplice fit mentio consuetudinis, patet ibi, Veronens. ciuitatis consuetudinem & ibi, secundum eandem consuetudinem, secundum quam indices duas protulerunt sententias, & non est dicendum, quod Pontifex in praesenti capite repetitam consuetudinem improbaret, si illa irrationalis proponeretur, ac subinde cum reprobasset non obstantibus duabus sententiis, utique necessario text. de irrationali consuetudine intelligendum est. Tum denique per verbum: *verdina*, de quo hic, per quod constat alienationem de qua agitur, esse perpetuam, per quam totum ius Ecclesiae ab eadem abdicatum censetur, qua quidem sine notabili, & iusta causa geri nequit, ac subinde cum in hoc text. de tali causa non constet, vt in dubio proper Ecclesia prædictum presumenda non sit, igitur videtur dicendum in hoc text. idem improbari consuetudinem, quia irrationalis erat. Quoad secundam partem intellectus facit verbum illud, ac Archipresbytero, de quo in hoc text. per quod apertere constare videtur illum solum alienasse, unde videatur dicendum non fuisse obseruatas solemnitates, quas ipsa requirunt, & ita text. agere de consuetudine, per quam remittebantur prædictæ iuris solemnitates. Confirmatur denique ex aliis verbis text. ibi, *spreta forma Canonum*, quibus verbis constat secundum iudicem adiudicasse dominum venditam laicos emptoribus, neglecta Canonum forma, que Ca-

nonum forma circa venditionem, de qua agebatur alia non est nisi illa, que continetur in cap. fine exceptione, 12. q. 2.

Secundum Veronen. ciuitatis consuetudinem.] Cum ergo consuetudo fuerit nulla, sententia referens se ad illam nulla etiam est, vt de sententia, que referat ad instrumentum nullum, dicit Menoch. confil. 345. num. 8. vbi num. 9. resolut quod si prima sententia est nulla propter errorem in ea expressum; erit etiam nulla secunda, quæ primam confirmat. Hinc etiam in 6 dex in sententia referat se expresa de acta, & ex illis appareat de errore ipsis iudicis, vitiatam sententia, & est nulla, vt per Turzan. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 8. n. 11. pag. 241. Tiraq. de iure mariti, glos. 7. n. 184. Duen. reg. 246. Gam. decil. 110. n. 42. Menoch. confil. 110. n. 47. & confil. 32. n. 32. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 103. à n. 18.

Magna est controversia inter Doctores, vtrum cōsuetudo efficer possit vt minuantur solemnitates, quæ desiderantur circa res Ecclesiae alienandas? In qua partem negariam tuentur glos. verbo promulgavit in praesenti Abb. in cap. nulli, n. 6. de rebus Ecclesiae alien. Bald. n. 4. in auct. hoc ins. C. de sacros. Eccles. Doctores communiter, vt per Abb. n. 15. Felin. n. 11. & alios hie, Sylu. in sum. verbo, alienatio, n. 3. Gam. Lufsi decil. 8. n. 1. Rebuff. in compend. alienat. ex n. 20. Cou. lib. 2. par. c. 17. n. 4. Roland. confil. 1. n. 14. Quarain. in sum. Bellarij, verbo alienatio rerum Ecclesiae, n. 3c. Pro quibus facit text. in c. 1. de consuet. dum habet non valere consuetudinem, neque operati posse, quæ grauosa, & prædicti iudicis est Ecclesiae, qualis dicenda est illa per quam prædictæ solemnitates diminuantur.

Contraria tamen sententian tenuit Bellam. in 8 praesenti, n. 3. glos. verbo tractatus in c. 1. de rebus Eccles. non alien in 6. Card. n. 15. in Clem. 1. eod. tit. Cassan. in cors. Burgund. rubr. 9. §. 9. n. 32. Fortun. de vlt. c. null. 14. Cald. Petreita de renou. emphyt. p. 3. c. 15. n. 1. Pro quibus facit text. in c. 1. feud. Facit rursus, quia idem efficer debet consuetudo, quod lex ipsa scripta iuxta text. in cap. fin. de consuet. & non est negandum legem efficer posse, vt prædictæ solemnitates remittantur.

Quare aliqui distinguunt inter solemnitates introductas per text. in d. auth. hoc ins. & inter illas, que continentur in c. fine exceptione 12. q. 2. ita vt priores mediante consuetudine tolli possint, minimè verò posteriores, prout Iaf. vult dicens communem in l. de quibus, n. 6. 2. ff. de legib. Cassan. d. §. 9. n. 12. qua quidem distinctio admittenda non est quod d. auth. antiquata est per text. in d. cap. fine exceptione, propter reg. c. Ecclesia S. Mariae, de consuet. & c. fin. de rebus Eccles.

Ego igitur distinguendum puto inter irrationalabilem, & rationabilem consuetudinem, vt prior nihil efficiat circa tales solemnitates; contra verò dicendum est in posteriori, qua potens est ad prædictas solemnitates auferendas; constat namque illas à lege canonica fuisse introductas, vt patet ex text. in d. cap. fine exceptione, & certum est consuetudinem rationalabilem, & insuper legitime præscriptam talen legem abrogare posse, vt probat cap. fin. de consuet. dicitur autem irrationalibilis illa, quæ induxit, vt propria, & perpetua sine iusta causa fiat alienatio, per quam in totum utile simul & directum dominium transferatur, adiunxit eleganter Bald. d. num. 4. eo quod ad talen alienationem prædicta iusta causa & probata requiritur in dubio, quæ non præsumitur, ac proinde cum in hac specie resulset notable grauamen Ecclesiae, utique in ea consuetudo irrationalibilis indicatur, sic procedit text. in d. cap. 1. de consuetud. quod quidem dicendum non est, si talis alienatio a tempus facta fuerit cum causa aliqua, quæ præsumitur non

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 653

non quidem lenis, sed aliquo modo considerabilis, licet in toto iusta non proponatur, putat in datione ad emphyteusum, vel fendum, sic procedit text. in d. c. 2. de fendo.

Ex quibus iam patet intellectus ad textum *in praesenti*, ut procedat in consuetudine irrationalibili, per quam remittebantur solemnitates, quae in alienandis rebus Ecclesiae requiruntur, prout intelligit gloss. d. verbo *promulgavit*, Abb. n. 6. & Doctores communiter in d. e. nulli, Rebuff. in d. *compend ex n. 20*. Pro quo intellectus quod primam partem facit primo ratio quam reddit Pontifex *bis versus nos antem*, quae quidem verificatur in consuetudine irrationalibili. Facit secundum quia in specie huius text. duplicitur sit mentio consuetudinis, patet ibi, *Veronensis ciuitatis consuetudinem*, & ibi, *secundum eandem consuetudinem*, secundum quan duo iudices suas protulerunt sententias, & non est dicendum quod Pontifex *in præsenzi* sapè repetitam consuetudinem improbat si illa rationabilis proponeatur, ac subinde cùm reprobaret non obstantibus duabus sententiis, vtique necessariò text. de irrationalibili consuetudine intelligentius est. Facit tertius verbum, *vendita*, de quo hic, per quod constat alienationem de qua agitur, esse perpetuam, per quam totum ius Ecclesiae ab eadem abdicatum censetur, quae quidem sine notabili & iusta causa fieri nequit iuxta supradicta; ac subinde cùm in hoc text. de tali causa non constet, & in dubio propter Ecclesiae præiudicium presumenda non sit, vtique videtur dicendum in hoc text. ideo improbari consuetudinem, quia irrationalibilis erat. Facit quartus quod secundam partem intellectus verbum illud, *ab Archipresbytero*, de quo in hoc text. per quod aperte constare videtur illum solum alienas, vnde videtur dicendum non fuisse feruatas solemnitates, quas iura requirunt, & ita text. agere de consuetudine per quam remittebantur prædictæ iuris solemnitates. Confirmatur denique ex aliis verbis text. ibi, *stretta forma Canonum*, quibus verbis constat secundum iudicem adiudicasse domum venditanam laicis emptoribus, neglecta Canonum forma qua Canonum forma circa venditionem, de qua agebatur, alia non est, nisi illa, que in d. cap. fine exceptione, continetur.

S V M M A R I V M .

1. *Sententia iniqua retractatur per superiorum, licet causa fuerit appellatione remota commissa, si autem continet manifestam iniquitatem, est nulla.*
2. *Clauſula, appellatione remota, non operatur ubi sententia evidenter est iniqua, vel ubi constat de notorio grauamine, ut n. 3.*
4. *Iniustitia notorietas reddit sententiam nullam.*

C A P . Inter cæteras. IX.

Sententia, qua continent iniquitatem manifestam, non est itaandum, sed ut iniqua retractanda, etiam causa fuerit commissa appellatione remota. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Bellam. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Bald. Panorm. Felin. Guid. Pap. Alex. de Nevo, Cujac. Vinian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 268. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 316. remissione Casal. in annos. & Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 2. 8 c. 5.

Cum aliqua causa appellatione remota, &c.] Notatur ad hoc quod clauſula appellatione remota, non opera-

tur ubi sententia evidenter est iniqua. Caput q. decisi. 3. p. 1. Joan. Ferrar. in tract. de appell. 2. c. 3. sub n. 130. Felin. in c. causam, que, sub n. 3. infra. hoc ius. dicens quod clauſula appellatione remota, non operatur, ubi est iniustitia notoria, idem dicunt Lancelot. de attent. p. 2. c. 1. 2. de attent. appell. pend. limiti. 8. princ. n. 28. Breder. de appell. p. 1. tit. 11. col. 27. vers. fin. sub lit. D. Card. Tusch. tom. 1. lit. A. concil. 400. n. 3. Sigism. Scacc. de appell. q. 16. l. 1. n. 84. vbi n. 85. vers. extende secundo, ampliat etiam eo casu, quo per rescriptum Principis de partim confusu effet sublata omnis appellatio, si apparereat de evidenti iniquitate sententiae, & eod. in vers. tempora, hoc limitat, si iniustitas sententiae appetat in re minima, quia de minimis non habetur ratio, & sic remanet sub arbitrio recti iudicis. Sic etiam clauſula illa, appellatione remota, non operatur si constat de notorio grauamine, Seraph. de priu. iuram. priu. l. 7. 4. n. 46. Marchel. de commiss. p. 1. n. 79 pag. 302. in 2. impres. Stephan. Grat. discept. forens. tom. 1. c. 4. n. 17. & tom. 3. c. 4. 94. n. 2. Card. Tusch. d. concil. 400. à n. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. n. 2. 45. Cened. præl. & canon. quæst. lib. 1. q. 45. n. 44. Sigism. Scacc. d. n. 84. quos refero in remissione dictior. & clauſule, clauſ. n. 7.

Nec ei debet stari si iniustitatem, &c.] Notatur ad hoc quod notorietas iniustitiae reddit sententiam nullam, ut per Corset. sing. sententia 7. Hippol. sing. 473 & sing. 592. Anton. Mar. tom. commun. opin. lib. 3. tit. 12. n. 24. pag. 52. Cotta in memorab. verbo, sententia, pag. 757. Cou. præl. c. 25. n. 2. col. 1 & lib. 1. var. c. 1. n. 10. D. Barbos. in l. maritum, n. 51. ff. soluto matrimonio. Intellige sine iniustitas deprehendatur ex sententia, siue per relationem, vide D. Barbos. in l. s. Prator. n. 2. 4. cum seqq. ff. de iudice.

S V M M A R I V M .

1. *Sententia lata contra absensem non contumacem in causa matrimoniali non valet.*
2. *Declaratur text. in praesenti.*
4. *Subbarbatio annuli an, & quando sit sufficiens sponsorum, aut matrimonij indicum.*

C A P . Tenor. X. Clem. III.

Sententia lata contra absensem non contumacem in causa matrimoniali non valet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Bellam. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Bald. Panorm. Felin. Guid. Pap. Alex. de Nevo, Cujac. Vinian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 268. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 316. remissione Casal. in annos. & Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 2. 8 c. 5.

*Ad te literas impetrans, &c.] Ideo in hoc text. littera Imperatæ ad alium iudicem non facta mentione processus facti coram primo, valuerunt, quia prætendebatur sententiam ex eo procedentem esse nullam, ut per Palat. in repetit. cap. per vestras, & donat. inter virum, notab. 4. n. 22. vers. limita quarto. Cui intellectui consonant verba text. ad finem, ibi, *illicita ab solvione*, & iuxta hunc sensum mulier de qua hic non auditur, contra sententiam ex privilegio cause matrimonialis, iuxta reg. cap. laor. & cap. coniugint. hoc tit. sed via communis nullitatis, quia sententia in rem iudicatam transiuit, quamvis contradicant Abb. n. 6. Imol. in princ. Butr. n. 5. & alij existimantes sententiam in proposito valuisse mero iure, quia mulier per contumaciam absuit, id, quod nec text. dicit, nec in dubio presumi debet.*

Infirmitate pretensa. Quæ non profuit, quia falsa,

l. iii 3 vide

654 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

vide quæ in simili tradit Palat. in repert. rubr. de donat. inter virum. §. 45 ad finem.

In gloss. *Subarrhasset*. An. & quando subarrhatio annuli sit sufficiens sponsaliorum, aut matrimonij indicium, vide *Malcard. de probat. concl. 10. c.n. 1. & conclus. 1024. n. 2. & 3. Barth. à Ledesma dub. 9. de maxim. Menoch. de presump. lib. 3. præf. 2. Sanch. de matrim. lib. 1. disq. 22 latè Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 1. comp. 11. per totam.*

In gloss. vlt. ibi. *Sed cum aliquis, &c. Idem probant omnes in presenti*, &c. Abb. num. 9. *Felin. in cap. lator, num. 7. supr. hoc tit. Couar. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 1. num. 8. resoluentes in proposito interdicti vñm & possessionem matrimonij, quia contractum fuit lite pendente contra prohibitionem iuris, de qua in rit. vt lice pend. & in cap. cum in Apostolica, de spons. & ita contrahens, Roderic. in presenti contra tit. de litigiosis, se ipsum temere alienavit, & in alterius potestatem per matrimonium transtulit, iuxta illud Pauli relatum in cap. non debet, de consang. consonant c. 1. & vlt. de matrim. contr.*

S V M M A R I V M.

1. *Sententia diuorij in causa matrimoniali ritè lata ad solam coniugis confessionem afferentis contrarium non renocatur, sed interim ei statut, donec legitime de contrario doceatur.*
2. *Sententia in coniugali causa lata non ita efficacem auctoritatem sortitur quin retractari possit quoties competitum fuerit eam errore quodam latam fuisse.*
3. *Sententia in causa matrimoniali contra veritatem prolatam vitium continens irremissibile per partes veritate legitimè probata potest retractari, etiam si post sententiam secundum matrimonium ab utroque, vel altero coniuge contractum proponatur.*
4. *Declaratur text. in cap. sicut versic. super quo, de tefibus.*
5. *Declaratur text. in cap. vlt. 33. q. 1.*
6. *Sententia in causa matrimoniali ut retractetur non sufficit quod ita, pro quo lata fuit, confiteatur illius errorum, & veritatem esse in contrarium, nec utriusque partis confessio.*

C A P. Consanguinei. X I.

SEntentia prolatâ titè, & secundum ius ab Ecclesia contra matrimonium, v.g. si factum sit diuorium propter compaternitatem procedentem, non renocatur per solam confessionem coniugis afferentis contrarium, sed ei statut donec illud contrarium legitimè probetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Joan. Andr. Imol. Anan. Hof. Anchur. Butr. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ. Alex. de Neno. Cujac. Tiu. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 269. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 317. remissus Ximen. in concord. p. 1. & 2. refutatur ab Ant. August. collect. 2. Decret. lib. 1. tit. 18. cap. 6.

Nisi legitimè in contrarium probaretur. Ergo sententia in coniugali causa lata non ita efficacem auctoritatem sortitur quin retractari possit, quoties competitum fuerit eam errore quodam latam fuisse, ut resoluunt plures citati ad cap. lator, supr. hoc tit. & præcipue Sanch. de matrim. lib. 7. disq. 100. à num. 1. vbi n. 3. resolut posse indicem ex officio parte inaudita procedere ad retractandam huiusmodi sententiam, vbi de errore certior factus fuerit, & num. 8.

aduertit ut hæc sententia rescindatur oportere condemnatum ut noua querela, nouoque libello, in quo petat eam causam coniugalem semel iam definitam iterum ad iudicium deduci, & sententiam renocari ratione detecti erroris.

Ad secundas nuptias conuolauit.] Per hunc text. ampliatur decisio cap. lator, supr. hoc tit. ibi, adducta, ut scilicet sententia in causa matrimoniali contra veritatem prolatam vitium continens irremissibile per partes veritate legitimè probata possit retractari, etiam si post sententiam secundum matrimonium ab utroque, vel altero coniuge contractum proponatur, ut notant omnes in presenti, idem probant c. 1. vbi el. verbo retractare in cap. laudabilem, in fine, de frigidis, obseruant gloss. pen. vbi omnes in cap. sicut 9. de testib. gloss. in sum. 35. q. 9. & vtrōbique communis, & satis evincit ratio iniustitiae irremissibilis, de qua addidi ad d. cap. lator, siquidem multò magis concludit vbi secundum matrimonium contractum est, & manet cum peccato, si aliud in rei veritate legitimū existebat.

Nec contrarium probat d. c. sicut, in vers. super quo, 4 iuncto vers. sequenti, nam responder gloss. pen. ibi supplemandam esse particulam maximè, sequuntur DD. ibid. Sed non satisfacit, tum quia suppletum, tum etiam quia non satis conuenit literæ, nec appetat quo in loco particulari illa suppleri debeat; & eadem, quia text. in vers. si vero, iunct. præced. absque aliqua suppletione duo membra distinguunt, dicens in priori subsequito secundo matrimonio imponendam esse penitentiam testibus tam de peritio, quod iuxta ipsorum confessionem committunt est quam de adulterio, cui iuxta eandem confessionem per fallum testimoniū, quo sententia prolatā, & matrimonium solutum est, causam dederunt, & de retractatione sententie verbum nullum, deinde aduersatim in vers. si vero, inquit, quod si res integra manet, & secundum matrimonium contractum non est, diligenter inquirendi sunt, &c. & sententia retractanda, quæ diligens inquisitio, & retractatio non fit, nec admittitur in priori membro, vbi secundum matrimonium contractum proponitur.

Vnde omisīs aliis intellectibus, de quibus per Abb. in d. cap. sicut, num. 6. ex mente Ioan. Andr. Butr. Imol. Aretin. & aliorum ibi, Domin. consil. 27. dicendum videtur in specie illius text. sequito secundo matrimonio non retractari sententiam, quia non constabat legitimè de veritate contra illam, prout requiritur hic, & in similibus, licet enim testes assertuerint se corruptos falsum perhibuisse testimoniū, illis tamen, ut text. habet, non creditur, & licet per alios, qui corruptioni praesentes fuerint, eadem corruptio prohibetur, adhuc tamen non probatur veritas contra sententiam, id est, non subesse consanguinitatem, propter quam probatam diuotij sententia prolatâ fuit, fieri enim recte potuit, ut corrupti testes veritatem dixerint, ac subinde probatio corruptionis falsitatem testimoniū non concludit, ex reg. l. 4. C. unde legit. iuncto cap. licet, vers. eidem, & probat. & quartis Pontifex huiusmodi probationis corruptionem velut legitimam admittat in vers. si vero, ad retractandam sententiam vbi res integræ mansit, & secundum matrimonium subsequuntur non est, in qua specie intelligenda est communis, de qua per Dec. num. 20. & Felin. n. 30. in d. cap. lator, nihilominus tamen quia in secundo matrimonio contracto agitur de gravissimo praetudicio, & eindem dissolutione, meritò Pontifex huiusmodi probationem non admisit ad retractandam sententiam, & disoluendam posterius matrimonium, in quem sensum sp̄s

De Sententia, & re iudic: Tit.XXVII. 655

satis defenditur intellectus gloss. in d. summa, & gloss.
vlt. 3. q. 9. dum de facilitate, & difficultate agit.

⁵ Nec item obstat cap. vlt. 3. p. 1. ibi, reconciliare ne-
quibit, nam ultra Gratian. gloss. ultim. & alios ibid. ex-
mente gloss. 3. in d. c. 1. gloss. vlt. in d. cap. laudabilem, gl.
verbō diuinam, in d. cap. fraternitatis, illo tit. de frigidis,
& maleficiis, S.Thom.ad 3. part. q. 48. art. 2. commu-
nis in 4. dif. 34. vbi Sot. q. 1. art. 3. Capel. vbi latè ad-
dit. decisi. 380. resp. text. illum speciatim agere de ma-
leficio, quod cum sua natura probetur, & sit impe-
dimentum respectu vnius tantum, non verò quoad
alios, & propterea iure concedatur impedito facul-
tas contrahendi cum alia, merito dum in contracto
secundo matrimonio potens appetet, non dicitur
constare de veritate contra sententiam, vel Ecclesiam
deceptam esse, quippe quæ non indicauit illum sim-
pliciter, & abolute impedimentum respectu om-
nium, sed tantum respectu illius, cum qua primò
contrarerat, id quod fecus est in impedimentoo frigi-
ditatis, de quo in d. c. 1. & in d. cap. laudabilem, in fine,
& in d. cap. fraternitatis, in hoc enim probata potestia
constat de veritate contra sententiam, quæ ab-
solutè quoad omnes coningem impotentem pronun-
tianit, vt bene aduerit Abb. in d. c. 1. in fine, & est de
mente omnium.

⁶ Propri solam confessionem, &c.] Ergo ad retractan-
dam sententiam in causa matrimoniali prolatam non
sufficit quod is pro quo lata fuit, confiteatur illius
errorem, & veritatem esse in contrario, idem in-
tentit cap. lator, sub hoc tit. immo nec satis est ut ius
que parti confessio, quia supposita sententia pro
qua ius presumit, contra illos est presumptione, & ti-
mor conclusionis, gloss. in presenti, Abb. n. 5. in cap.
super. de eo, qui cognit. conf. Conar. de sponsalib. p. 1. c. 4.
§. 1. num. 4. Menoch. de arbitr. caſu 103. à princip. Non
obstat quod in reliquis causis, in quibus sententia
omnino transit in rem iudicatam, & irretractabilis
est, sufficit ad retractationem confessio illius pro quo
lata fuit, ex Innoc. in cap. quia plerique, n. 3. de immo.
recepto, vt per Dec. n. 9. in c. quoniam contra, vbi Bero.
à n. 2. 37 de probat. Valaf. de iure emphyi. q. 7. n. 32. quia
respondetur doctrinam illam. Innoc. procedere tan-
tum vbi confessio fit circa ea que pendent à libera
voluntate, & potestate confessantis, & ipsius tantum
rescipiunt præjudicium, nec villatus iuri repugnat
confessio, ac subinde verosimilis presumitur; fecus
verò si confessio emanet super iis, quæ non sunt in
potestate confessantis, alterius præjudicium conti-
nent, vel vbi confessio repugnat iuri communii, ita-
vt non verosimilis, sed per conclusionem facta pre-
sumatur, vt in d. cap. super. gloss. penult. in cap. pen. de rati-
piorib. communis ex Menoch. & Con. vbi sup. n. 5. pla-
nè in proposito non tantum aderat præiudicium alterius scilicet matrimonij secundo loco contrafactum,
verum etiam præsumptio impedimenti prætextu cuius lata sententia pro qua præsumit, ac subinde
confessio tantum non verosimilis iuri contraria, &
tertio præiudicantis non sufficit.

⁷ Quod propri solam confessionem mulieris, &c.] An
& quando vnius vel amborum coniugum confessio-
ni stetit pro, & contra matrimonium, & dum agi-
tur de illius dissolutione propter impedimentum
vide Menoch. de arbitr. caſu 103. & de pref. lib. 3. pref. 1.
latè Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 1. comp. 15.
per totam.

S V M M A R I V M .

- 1 Papa si contra ordinationem suam conferit benefi-
cium hoc tacito subreptitia dicitur collatio, & non
tenet.
- 2 Distributiones duplicata debentur ei, qui in eadem
Ecclesia dignitatem, & canonicatum ex vi consue-
tuimus, vel dispensationis habet.
- 3 Cittatio in notorii non requiriatur.
- 4 Papa an possit sine causa aliquam priuare beneficio suo
offenditur.
- 5 Declaratur text. in presenti.

C A P . Cùm olim. XI.

Innoc. III.

QUando Papa conferit beneficium contra ordina-
tionem suam factam prius, nulla de illa habita
mentione, subreptitia dicitur collatio, & quod subre-
ptitum est, à Sede Apostol. est renocandum. Collig-
unt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell.
Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anchae. Henric.
Bur. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ, Alex. de Nevo.
Cujac. Viu. in ratione. securis libri iuris Pontif. pag. 279.
Alagona. in compendio iuris Canon. pag. 307 remissione
Ximen. in concord. p. 2. refutat ab Ant. Aug. collect. 3.
Decret. lib. 2. tit. 18. c. 2.

Nisi prius dupli sibi voce, &c.] Notatur ad hoc
quod distributiones duplicatae debentur ei, qui in eadem
Ecclesia dignitatem, & canonicatum ex vi consuetudini,
vel dispensationis habet, vide Con. lib. 3.
var. c. 13. n. 6. Azors. inst. moral. p. 2. lib. 7. c. 7. q. 17. Nau.
in tract. de orat. miscel. 61. n. 15. & quæ supra dixi ad
cap. eam te 7. n. 7. de script. Et ita communiter rece-
ptum est eum, qui in eadem Ecclesia ex legitimo titulo
habet duas praebendas, vel praebendam & dignitatem, vbi cuilibet per se ius vocis, & distributionem competit, & duplice vocem, & duplices
distributiones habitarum, Ioan. Andr. Zabar. Abb.
n. 6. Felin. 2. & alios in presenti, communis vt per
Couser. lib. 3. var. c. 13. n. 6. Hoied. de incomparabil. benef.
p. 1. c. 12. à n. 15. Rebuff. in praxi tit. de dispensat. ratione
eratis, vers. in Cathedralibus, ad fin. Pro quo sententia
inter alia, quæ à predictis adducuntur viget maximè,
quod vbi munera, vel officia duo in uno, & eodem
legitimè concurrunt, debet hic unus sicut duorum
iura habens, & viriisque munere fungens duplice
potiri emolumento, perinde ac duo potirentur arg.
l. tutores 2. 2. vers. discreta, ff. de iis, quibus vt indign. cap.
Raynulius, cap. Raynaldus, de testament. dum de duabus
quartis loquuntur, & in duabus officiis vt
virumque habens viriisque salarium percipere debeat,
probat text. in auct. vt iudices, §. illud, vbi Angel.
post alios Felin. lib. n. 1. Pinel. in l. 1. de bonis mat.
p. 3. n. 73. col. 3. quamvis in proposito quoad duplices
distributiones contradicant. Butr. n. 10. & Guid. in
presenti, Roch. & Gom. relati à Conar. vbi sup. Miles
in repertor. verbo distributiones, addit. & Cosm. in
pragmat. tit. de collat. §. ultim. vers. dignitas, Rebuff.
vbi supra.

In irritum renocabimus.] Ergo non valet colla-
tio beneficij à Pontif. facta contra sententiam ab
ipso prolatam cuius in collatione mentio facta non
fuit, vt notant omnes in presenti, Bart. in l. quod iusſe
num. vlt. vbi Iaf. in fine, & nouiores, ff. hoc tit. Xuar.
alleg. 8. num. 26. & alleg. 9. n. 8. cum seqq. & allegat. 2. 8.

656 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

num. 11. qui testatur hunc text. ab omnibus in id notari. His consequens est veram esse doctrinam Bart. in d. quod iussit, m.m. vt. dum per hunc text. resolutum quod et si index possit suam interlocutoriā reuocare, d.l. quod iussit, cap. cīm cēssante de appellat. nihilominus tamen in dubio si proferat secundam contraria primā, non censetur primā reuocare cuius in seconde mentionera non fecit, sicut in proposito huius text. non censetur Cœlestīn. per collationem sequentiam contraria pronuntiationē eandem pronuntiationē reuocare, & ita magis ignorantia, obliuio, vel circumuentio, quam reuocatio præsumitur, probant Alex. n. 39. Ias. 51. Rip. 48. & alij in d. l. quod iussit, Abb. num. 13. Felin. 5. vers. amplia tertio, sic, quamvis contradicat Bart. sibi contrarius, in l. cū procurator, §. vlt. n. 6. ff. de noui operis n. 1.

3 Et licet absenti, &c.] Ergo in notoriis citatio non requiritur, de quo vide Menoch. remed. 15. recuper. n. 259. Nauar. de ffol. cleric. §. 18. n. 1. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 21. n. 66. Cald. Pereit. in l. si curatorem, verbo, cīm non absimilis. n. 7. vers. quid autem. Verum ut aduerit Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. c. 1. n. 3. huismodi notabile ex hoc text. non probatur, & ideo videndum est quare Summus Pontif. in præsentī, super Archidiaconatum contra absentem perpetuum silentium impofuit, eumque sic inauditus iure, & beneficio priuauit. Prima facie occurrebat dicere hunc text. procedere in beneficiis, in quibus Summo Pontif. plenissimam competere potestatem, vt ea, quibus voluerit liberè conferre, & alios obtentum sine causa aliqua liberè priuare valeat, notant Doctores communiter ex text. in c. 2. in princ. de præbendis lib. 6. & in Clemenc. 1. in fine, ut lite pendent, & docet glossa, verbo, ad nos, in cap. per principalem 9. q. 3. & esse receptissimam resolutionem ex Dominico, Bald. Panorm. & aliis comprobat, & de rigore iuriis veram esse concludit Gabriel. lib. 3. commun. opinion. it. de iure quasi non tollendo, concil. 1. n. 9. & multis brocardis confirmat, & sequitur Goncal. ad reg. 8. Cancelaria. §. 1. proemiali, ex n. 36. Vnde ex rationis similitudine inferunt multi ad officia sacerdotalia, quod per Principem, sine aliqua causa subditis auferri possint nulla præfita satisfactione, ita colligentes ex Ordin. lib. 1. tit. 98. alias tit. 78. in antiquis, & de iure communi resoluti Palat. in repetit. rub. de donat. inter virum, in princ. n. 8. Bald. Xuar. Afflct. Guillelm. Benedict. & plures alij, ex quibus communem fatetur Pinel. d. cap. 2. num. 3. Verum hic intellectus minimè potest sustineri, quia verior longè est contraria sententia, quod non possit Pontifex sine ipsa causa quenquam priuare beneficio suo, nam libera illa, & plenissima Summi Pontif. potestas in beneficiis, similiter semper intelligitur in adificationem, & secundum rectam rationem, iuxta D. Pauli autoritatem 1. ad Corinth. 10. Accipientes potestatem in adificationem, &c. & ita tenent Innoc. Abb. & alij magis communiter, vt post Felin. in capitulo in Ecclesiasticum, n. 42. Cum seqg de constitutionibus, & post eum Gabriel. vers. contrarium, Borrell. num. 30. vers. altera inspectio, circa locis. Facilius ergo responderi potest ideo Summum Pontificem contra absentem procedere potuisse iusta de caula, quam satis indicavit verbis, quæ adiecit in via rationis, ibi, cum de subreptione liquido consenserit, considerat enim Pontif. subreptionis notorietatem, velut causam procedendi contra absentem, qui se indefensum conqueri non potest, quando notorium est nullam ei competere defensionem, quo casu posse Principem contra absentem sine illa citatione procedere, notat hic Abb. n. 10. & Felin. n. 11. Menoch. de arbitrio. lib. 1. q. 17. n. 15. Vant. de nullit. tit. ex

defectu citationis, & aliis, de quibus Cened. ad Decreto tales, collect. 94. n. 4. & plures adducti à Fatin. in praxi crimin. q. 21. à n. 70.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia contra ius litigatoris valet si ab ea infra decem dies non fuerit appellatum.
- 2 Legatum alterius scribens Prelatus sua Ecclesia non incidit in penas, & relictum valet.
- 3 Archiepiscopus ubi consentiente Episcopo eximeret, tunc non tam ab eius auctoritate, quam ex consensu Episcopi exemptio vires, & robur assumeret.
- 4 Sententiam qua transit in indicatum facit ius, & pro veritate habetur.
- 5 Sententia non præsumitur ritè lata, à qua fuit appellatum.
- 6 Episcopus potest in totum eximer à sententia pro exemptione legitimè lata non appellando.
- 7 Sententia lata non obstante privilegio contra ius litigatoris mero iure tenet, si non appelletur.
- 8 Sententia relè, ritèque lata præsumitur propter temporis diuturnitatem.

C A P. Cūm inter. XIII.

Sententia lata contra ius litigatoris, non tamen i contra ius commune, si non fuerit appellatum, transit in rem indicatam, & tenet, per quam sententiam una Ecclesia potest subiici Prelato, qui sit inferior Episcopo, vel alij Ecclesiae. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Joan. Andr. Imol. Anan. Hostiens. Butr. Bald. Anchæt. Panorm. Felin. Henric. Guid. Pape. Alexander. de Neu. Cujac. Viuan. in ratione. secundi libri iuris Pontif. pag. 270. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 317. remissiū Calaf. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. referunt ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 18. cap. 3.

Sua vice, &c.] Notatur ad hoc quod legatum alterius scribens Prelatus sua Ecclesia non incidit in penas, & relictum valet, Tiraq. de priuilegiis pia cause, priuile. 93.

Quod sub testimonio, &c.] Notatur ad hoc quod si consentiente Episcopo Archiepiscopus eximeret, tunc non tam ab eius auctoritate, quam ex consensu Episcopi exemptio vires, & robur assumeret, vt per Abb. hic n. 14. Erasm. à Cochier. de iuris. Ordinarii in exemptis, p. 1. q. 3. n. 11.

Cum nulla fuerit appellatione suspensa.] Notatur ad hoc quod sententia qua transit in indicatum facit ius, & habetur pro veritate, Rot. apud Farin. dec. 57. n. 2. p. 2. recent. habet enim pro se præsumptionem. Capyc. decif. 1. 6. in princ. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præ. 67. n. 8. Rot. decif. 6. 36. n. 1. p. 1. divers. & in Pistriani Beneficij 31. Maij 1617. coram bona memorie Buratto, inter eius impressas, decif. 2. 51. n. 2. Ozalc. decif. 13. n. 4. illa enim à qua fuit appellatum, & adhuc non transit in indicatum non præsumitur ritè lata, de quo vide Dec. in cap. quoniam contra. n. 32. 1. supra de proba. Couarru. pract. cap. 6. num. 6. vers. secundum, imo dicitur iniusta, Zaz. in l. 1. ff. de re indic. Mynsing. conf. 41. num. 7. quia magis præsumitur pro appellatione, utpote favoribili, quam pro sententia, Bapt. Ferrer. conf. 51. n. 23. lib. 1. Torreblanc. in tract. de M. glia. lib. 3. de criminis pun. c. 2. n. 7. & 8. vide ad cap. dilectus 55. num. vlt. de appellat.

Postquam

De Sententia, & re iudic. Tit. XVII. 657

6 Postquam in rem transiit iudicatum, &c.] Notatur ad hoc quod Episcopus potest in totum eximere, à sententia pro exemptione legitima lata non appellando, ut per Bertachin. in tract. de Episcopo, in 4. part. quarti lib. q. 7. n. 12. Erasm. à Cochier. de iuris Ordinarij in exemptione, p. 1. q. 3. n. 8.

7 Attendentes tamen, &c.] Notatur ad hoc quod sententia lata non obstante privilegio contra ius litigato mero iure tenet, si non appelletur, ut per Abb. bion. 1. Marant. de ordine iudic. p. 4. dis. 3. n. 7. & n. 39. Erasm. à Cochier. de iuris ordin. in exemptione, p. 2. q. 40. n. 7. Et si nec per restitutioinem in integrum rescinditur, ut per Corset. sing. sent. 8.

8 Qua presumitur ratio, &c.] Notatur ad hoc quod sententia recte, itaque lata presumitur propter temporis diuturnitatem, ut per Tiraq. de prescript. §. 1. gloss. 4. vers. 32.

S V M M A R I V M .

1 Sententia lata si nihil continet iniquum, licet sit appellatum, si non probetur quod index non seruauerit formam mandati, est confirmanda.

2 Inducit si commissum, & delegatum, sit et si quis coram eo probet intentionem suam, ferat sententiam pro eo alium condemnando, nihil dictum sit de absolutione, si tamen intentio, vel causa commissa non est probata poterit eum condemnare, & aduersarium absoluere.

3 Appellatio fuit introducta principaliter, ut per eam iniquitas indicantium, & imperitia corrigitur.

4 Appellatio appellatur theriaca contra iudicis venenum.

C A P . Causam quæ. XIV.

1 Sententia contra actorem lata nihil inquit contineat nisi sit appellatum, si non probetur quod index non seruauerit formam mandati, venit in causa appellacionis constituta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabār. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Felin. Bald. Panorm. Martin. Vran. Alex. de Nevo. Cujac. Viu. in ratione secundi libri iuris Pontif. pag. 271. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 318 remissiu Ximen. in concord. p. 2. & nouissime de Valboia vbi sup. refertur ab Ant. August. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 1. 8. c. 5.

De consensu partium, &c.] Potest ergo appellari à iudice, cui causa communis utriusque partis consensu commissa fuit, ut notant gloss. ultim. & omnes in presenti, idem probat cap. super questionum, §. verum, vbi gloss. ultim. de officio deleg. & est ratio, quia partes per huiusmodi consensum approbant personam iudicis, de qua certi sunt, itavt non possint illum nisi ex noua causa recusare, d. §. verum, non autem sententiam, quā ignorant, prout in teste, & eius testimonio probat l. si quis testib. C. de testib. c. vlt. vers. si quis 2. q. 6. Non obstat quod arbitrii communis partium consensu eliguntur, c. 1. de arbitri. & tamen ab eis non potest appellari, l. 1. C. illo tit. idque propter huiusmodi consentium; nam ultra rationes alias, quas colliges ex Bald. d. l. in princ. & aliis ibi. Alcia. Rip. à n. 90. Gutt. & non iotibus in l. nemo potest, ff. de legat. 1. Blanc. de compromiss. q. 10. à n. 3. Mench. success. creat. §. 10. ex 2. colum. probabilius videre attenta reg. l. 1. ff. de arbitri. potuisse appellari à sententia arbitrorum, sicut à sententia iudicis communis partium consensu dari, ut hic, & quemadmodum etiam à pluribus actibus ex-

tra iudicialibus appellari licet, cap. consultationi, de appellat. lib. 6. nisi oppositum cautum esset rescripto Principum, iuxta d. l. 1. ibi, rescriptum, idque ex ratione ibi praescripta, iunctis aliis, de quibus per fūrū citatos, quæ per se absque rescripto non sufficerent. Si sane text. in cap. a iudicibus, 1. q. 6. dum probat à iudicibus electis per partes non posse appellari, quicquid alter intelligent alij, non agit de iudicibus partium consensu delegatis, sed de arbitris, qui ab eisdem eliguntur, & passim indices appellantur, l. si minor §. 1. ff. de minor. l. qui neque, ff. de iudicibus, propt intelligit gloss. vbi DD. in c. ab arbitris, de offic. deleg. lib. 6. & satis constat ex originali illius text. vbi de arbitris agitur.

Commisimus terminandam, &c.] Notatur ad hoc quod si commissum, & delegatum sit iudici, ut si quis coram eo probet intentionem suam, ferat sententiam pro eo alium condemnando, & nihil dictum sit de absolutione, si tamen intentio, vel causa commissa non est probata, poterit cum condemnare, & aduersarium absoluere, ut per Vinc. Herculani. in l. 3. ff. loc. tit. n. 9. col. fin. Anton. Com. l. 76. Tauri, num. 14. col. 1. Felin. in cap. cum inferior, num. 4. de maior. Menoch. de arbitri. g. 43. n. 7.

Et ipsa sententia nihil continet iniquum, &c.] Quia appellatio fuit introducta principaliiter, ut per eam iniuncta iudicantium, & imperitia corrigitur, l. 1. in princ. & ibi Bart. ff. de appellat. Franch. in cap. suggestione 15. notab. sub n. 1. & in cap. praterea 22. notab. 3. coa. tit. de appellat. Rebuff. in tract. de appellat. in prefat. n. 15. cum seqq. Contar. in l. univ. in ratione dubitandi, num. 3. & 5. C. si de moment. possit, & ideo appellatur theriaca contra iudicis venenum, Bald. in d. l. univ. Rebuff. vbi sup. n. 79. Azeued. ad Curiam Pisan. lib. 4. c. 6. à n. 47. & l. 1. tit. 18. lib. 4. noua Recop. Surd. de alimento. tit. 8. priuileg. 6. o. n. 4. & tit. 9. q. 32. n. 63. cum seqg. Bobadil. in sua politica, lib. 4. c. 6. à n. 47.

S V M M A R I V M .

1 Sententia si precipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendi ad appellandum currit à tempore sententia, non autem à die termini: quadrimestre tempus, quod à lege datur condemnatis in persona, potest à iudice ex causa arctari, & sponte terminum arctatum recipiens, non potest post decendum appellare, licet non constet indicem ex causa terminum abbreviisse.

2 Terminus quando statuit ab actu, non vero à die actu, computatur tempus de momento ad momentum.

3 Appellatio interponenda est infra decem dies.

4 Dies decem, infra quos appellandum est, quomodo computentur, ostenditur.

5 Tempus datum ad appellandum non incipit currere nisi à die, quo habetur notitia.

6 Tempus datum ad appellandum non currit pendente causa super nullitate sententia, aut super ageratatis.

7 Impedimentum quomodo probandum, remissio.

8 Ampliatur, & limitatur conclusio posita n. 3.

9 Condemnatus non appellans facit transire sententiaria in rem indicatam.

10 Sententia dicitur res iudicata, quando ab ea non potest appellari, vel non fuit appellatum infra decem dies.

Capi

Cap. Quoad consultationem. XV.

Sententia si præcipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendij ad appellandum currit à tempore sententiae, non autem à die definiti termini, & hoc decendio transacto non potest appellari, præsertim vbi causa non redditur appellandi, quia videtur per interpretationem iuris sententiae partum. Ita si qui condemnatur solvere pœnam pecuniariam intra viginti dies, si acceptat terminum, videatur renuntiale quadrimestri tempore, & transactis decem diebus appellare non poterit, quia ex ista causa potest index abbreviare tempus quadrimestre, licet causa abbreviationis non appareat, & sic non audiatur nisi in executione sententiae modus Canonicus excedatur. Colligit ex Ordin. Abb. antiqu. Innoc. Colle& Bellam. Zabarell. Joan. Andr. Imol. Anania. Host. Anch. Bur. Bald. Panorm. Felin. Alexand. de Neu. Cujac. Viu. in ratione. secundi libri iuris Ponit. pag. 272. Alagona in compendio iuris Can. pag. 318. remissiue Ximen. in concord. parte. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 2. tit. 18. cap. 1.

Acuius prolatione, &c.] Notatur ad hoc quod quando statutus terminus ab actu, non verò à die actus, computatur tempus de momento ad momentum, ut per Tiraq. de retral. iur. gloss. 11. n. 24. & 25. Vide quæ Sigism. Scacc. de appellat. q. 12. n. 57. & quæ ego ipse de edic. & claus. dicit.

Post decem dieran spatiū, &c.] Notatur ad hoc quod appellatio interponenda est infra decem dies, ut per Marant. de ordine indic. p. 6. actu. 1. princ. verbo, & quandoque appellatur, q. 3. princ. n. 213. & 214. Mynting. cent. 3. obseru. 11. n. 1. Ioseph. Ludovic. concil. 1. 4. num. 116. de restit. in integr. p. 2. q. 69. n. 2. Vincent. Honde. cons. 2. 3. n. 8. volum. 1. Alexand. Raudens. resp. 2. 3. num. 518. vol. 1. Menoch. de prob. lib. 2. præf. 95. n. 1. Mascard. de prob. concl. 114. num. 6. & 7. Lancel. de attent. p. 2. c. 12. de attent. appell. pend. limit. 50. princ. n. 38. & p. 3. c. 26. de probat. attent. n. 17. & 18. Ioan. Ferrar. in tract. de appell. lib. 2. c. 4. n. 135. Ruginel. in simil. tract. 5. 4. c. 1. n. 18. verf. si quis appellavit, Sigism. Scacc. eod. tract. quest. 12. n. 2. Ludou. Miranda de ordine iudicario, quest. 30. art. 7. concl. 2. Surd. cons. 5. n. 38. & cons. 278. n. 10. Cardos. in praxi iudicium, verbo appellatio, num. 3. late Ignat. del Villar. in synt. respons. lib. 1. respons. 15. q. 4. Alexand. Trentacinq. variarum resol. lib. 2. sub hoc tit. resol. 4. a. n. 3. itavt appellante incumbat probare se appellasse intra illud tempus, Vincent. Honde. d. cons. 83. num. 87. Bertazol. in tract. clausul. instrum. 1. gloss. 5. num. 27. Mascard. concl. 214. num. 14. & cons. 155. num. 20. quia appellatio non præsumitur intra decendum interposita, Honde. d. cons. 73. n. m. 85. cum seqq. Mascard. d. concl. 114. n. m. 11. Lancelot. d. cap. 12. limit. 50. rum. 197. & 199. Menoch. d. præf. 95. num. 11. Qui quidem decem dies dati ad appellandum non solum à recitatione sententiae numerantur, cap. anteriorum 2. q. 6. sed eorum initium incipit ab illo puncto, & momento, quo recitat sententia, & currit usque ad ultimum punctum, & momentum decendij, si que tempus istud ad appellandum currit de momento ad momentum, Mynting. cent. 6. obseru. 12. n. 1. & 2. Honde. d. cons. 73. num. 86. Vnus Neapol. decif. 266. num. 2. Hieron. de Laurent. Auenionen. decif. 53. sub num. 10. Menoch. d. præf. 95. num. 6. Ignat. del Villar. d. q. 4. n. 16. Alexand. Trentacinq. vbi sup. sub hoc tit. resol. 6.

num. 4. latè Sigism. Scacc. d. q. 22. n. 49. vbi num. 50. infert quod is, qui appellat in ultima die, debet exprimerre horam diei, qua appellat, & n. 52. declarat hoc non procedere Romæ ex dispositione Bulla Innocentij VII. sub dat. Romana Id. Ianuarij 1487, quia satis est appellare ultima die decendij, etiam si lapsus sit ultimum momentum. Sed cum hoc tempus decem dierum sit vtile quod sui initium, non incipit currere nisi à die, quo habetur notitia, seu scientia latæ sententiae. Tiraq. de retral. lign. 1. gl. 10. n. 104. & de iure mariti, gloss. 8. n. 183. Burg. de Pace cons. 12. n. 15. Menoch. cons. 120. n. 4. Mascard. de probat. concl. 120. n. 6. Surd. decif. 265. n. 19. Steph. Gratian. discept. foren. cap. 161. num. 4. Alexand. Trentacinq. de resol. 4. n. 3 & resol. 6. n. 3. sub hoc tit. Cald. Pereira de renouat. empphy. c. 13. n. 8. & de renouat. q. 5. n. 24. Ignat. del Villar. d. lib. resp. 15. q. 4. n. 14. Sigism. Scacc. d. q. 12. n. 7. verf. 1. vbi n. 48. ob id afferit non currere ignorati, nisi sit verè contumax, nec currere ei, qui est impeditus adire indicem à quo, vel indicem ad quem, & quod non currant impedito facto indicis facta protestatione, dicit Ignat. del Villar. d. q. 4. n. 11. & 95. n. 22. tenet etiam non currere impedito facto aduersarij, & quod impeditum nō excusat, nisi sit facta protestatio, Menoch. cons. 100. n. 118. Mascard. concl. 116. à num. 7. Flamin. de regnatis. lib. 1. q. 13. n. 20. Sic etiam non currit pendente causa super nullitate sententiae, quando videlicet nullitas principaliter deducitur. Tiraq. de retral. lign. 8. 4. gloss. 3. num. 2. Perez ad tit. 15. lib. 3. Ordin. pag. 737. Scacc. d. q. 12. n. 16. Soar. de Pace p. 1. tom. 1. temp. 12. n. 9. Cald. Pereira de renouat. empphy. q. 7. n. 14. Ignat. del Villar. d. q. 4. n. 12. Nec 7. currit agenti super attentatis, aut pendente cocomplicio, Bellacomb. tom. 2. communium opin. lib. 7. tit. 32. num. 19. pag. 319. Scacc. d. q. 12. n. 110. Impeditum autem quomodo probandum, vide Ioseph. Ludovic. Peris. decif. 36. Surd. de alimento. tit. 4. q. 15. n. 52. Menoch. de arbitrio. caſu 118. n. 2. Flamin. d. q. 13. n. 21. Mascard. concl. 116. à num. 13. & concl. 884. & concl. 1275. n. 16. & 17. Bernard. Graue. ad practicam Camera Imper. lib. 1. concl. 143. consid. 1. debet tamen qui vult prætextu impedimenti se adiunqui duo probare, scilicet quod impeditum fuerit tale, ut illud removere non potuerit. Crauet. cons. 270. n. 2. Cardin. cons. 8. n. 11. Socin. iun. cons. 76. n. 79. vol. 1. Menoch. cons. 10. n. 116. item debet probare impedimentum allegatum fuisse causam immediatam non faciendo illud de quo queritur. Caputaq. decif. 40. n. 5. p. 2. Boer. decif. 40. n. 4. latè Salgado de protest. Regia tom. 1. p. 2. c. 13. ex num. 253. cum seqq.

Resolutio illa principalis suprà ex text. desumpta de appellando infra decem dies multipliciter ampliatur à Sigism. Scacc. d. q. 12. num. 49. cum seqq. & inter alias ampliations num. 69. ampliat ad tertios volentes adharere appellacionem, & num. 83. extendit ad supplicationem, & num. 84. ad sententiam interlocutoriam, & num. 99. ad fisicum, & num. 106. ut neque de consensu partium possit recipi appellatio post lapsos decem dies, & num. 103. extendit ad causam beneficiale, & num. 106. ad omnem appellacionem, sive appelletur ab actu judiciali, sive extra judiciali, & num. 107. ad protestationem, qua interponi debet coram honestis viris, & num. 111. etiam si sententia sit conditionalis, nisi in sententiis censuræ, & num. 114. etiam ad laudem, seu sententiam arbitri electi ex forma statuti, seu legis, num. 118 etiam si sententia latæ sit præsente procuratore cum quo causa agebatur, quia adhuc procurator, seu dominus debet appellare infra decem dies à tempore latæ sententiae, & num. 141. in eo, qui fuit restitutus ad appellan-

De Sententia, & re iudic: Tit. XXVII. 659

appellandum, nam & is tenetur appellare infra decem dies à die latæ sententiae super restitutio[n]e in integrum ad appellandum, & n. 242. prope fin. ampliat in sententia lata in causa feudal[is], & in causa criminali. Et subleque[n]t[er] limitatur multipliciter ab eodem Sigism. Seacc. à n. 144. vbi limitat non procedere in grauamine successivo, & n. 8. nec in appellatione, quæ interponitur à statuto, & n. 159. nec in comminationibus, & n. 160. nec in præceptis, & n. 161. nec in appellatio[n]e ad delatione iuramenti, & in sententia lata dolo iudicis, & n. 162. nec in pauperi qui ob suam paupertatem non potuit appellare intra decem dies, & n. 171. nec pendente articulo an appellatio sit deferta, vel non, & num. 173. nec quoad alia remedia extraordinaria, & n. 174. nec in reductione arbitramentis arbitratoris ad arbitrium boni viri.

- 9 Notatur ad hoc quod condemnatus appellans facit transire sententiam in rem iudicatam, vt per Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 94. n. 5. Aym. conf. 103. n. 1. Gail. lib. 3. obser. 139. n. 2. Rot. in Collen. pensionis 9. Iunij 1604. coram R.D. Decano, relata Farin. dec. 8. 1. n. 1. p. 1. recent. vbi n. 3. quod sententia facit transitum in rem iudicatam, quando in termino præfixo à iudice à quo ad docendum de prosequitione appellationis de ea non fuit dictum, noue Ioan. Valer. de differ. inter virumque forum, verbo, sententia, differ. 5.
- 10 Et sententia dicuntur res indicata, quando ab eo non potest appellari, vel non fuit appellatum intra decem dies, vt per Couar. præf. c. 2. 3. n. 2. vers. illud. Unde sententiam esse exequendam, quando in indicatum iam lapsa est, tenet Menoch. de præf. lib. 1. pref. 91. n. 1.

Sententia paruisse, &c.c.] Igitur qui intra decendum cum possit non appellat, quamvis non verbo, facto tamen suo sententia conferre, & patere voluisse videtur, secundum omnes h[ab]it. idem probat l. 1. 1. ff. quando appellandum. l. ultim. C. de sent. qua sine certas tradunt gloss. penult. vbi communis, in c. 2. de concess. prob. Abb. & alij, vbi Dec. ex n. 1. c. in cap. sape, infra. boc. tit. Cou. de sponsal. p. 2. c. 8. §. ultim. 18.

In gloss. Excedatur. Quot autem modis excessus commitatur, tradit gloss. in præsentia, & Veftr. in praxi Romana Curie, lib. 7. c. n. 9. Lancel. de attent. p. 2. c. 17. limit. 5; n. 28. Roland. à Valle conf. 43. n. 6. & 8. Cx. Contard. in repet. l. vnic. C. se de nom. posseff. lim. 29. n. 3. Greg. Tholosan. de appell. lib. 2. c. 11. n. 1. Vinc. Caroc. in tr. de except. except. 4. 4. n. 90. Salgado. de protet. Regia tom. 1 p. 4. c. 3. n. 72. cum multis seqq. & c. 11. ex n. 1.

S V M M A R I V M .

- 1 *Sententia potest probari per testes, licet non deponant de causis, quæ solent indicem mouere ad sententiandum.*
- 2 *Index in sententia non tenetur exprimere causas, quibus nititur ad ita iudicandum.*
- 3 *Iudex quonodo, & quando possit declarare sententiam suam, remissive.*
- 4 *Iudex habet præsumptionem pro se, etiā si sit improbus.*
- 5 *Sententia pro iustitia præsumitur, quando ab ea appellatum non est.*
- 6 *Solemnitas imprimisca semper præsumitur.*

C A P . Sicut nobis. X VI .

SEntentiam fuisse latam ob fauorem alienius, potest probari per testes, licet non sciant causam qua-

re index sententianerit, quia non omnia, quæ mouent iudicem, sunt exprimenda, & in fauorem autoritatis iudiciale præsumitur omnia precessisse iuridicē. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Felin. Bald. Panorm. Henric. Alexand. de Neno, Cuiac. Vian. in rationali secundi libri iuris Pontificij, pag. 173; Alagona in compendio iuris Canonicis, pag. 318. remissive Casal. in amar. & Ximen. in concord. p. 2. & nouissime de Valbog. vbi supra referuntur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal. lib. 2. tit. 1. 8. cap. 6.*

Restitutionem.] Inmit text. actum fuisse remedio possifio ad restitutionem pro iuribus mere personalibus; cuiusmodi erat ius percipiendi annuatim modios, de quibus hic, & ita notant Abb. n. 2. & alij, in præsentia, idem probat cap. querelam 24. ad fin. de electione, latè Menoch. remed. 1. recup. à n. 8. & n. 88. membrum huius text. Gig. de pension. q. 47. Valasc. de iure emphys. q. 18. n. 10.

Ex depositionibus, &c.] Difficilis videtur hic textum admittit testes ad probandam sententiam definitam, in qua scriptura usque adeo requiritur, ut aliter prolatā sententia corrue ipsò iure, l. 2. & 3. C. de sententia ex breuitate, cap. vlt. hoc ist. lib. 6. DD. citari in collect. ad lib. 1. tit. 19. cap. 39. Sed omisla responsione communi Abb. num. 6. Imol. & aliorum hic, ac Gomiz in l. 51. Tauri, num. 2. dissentium testes hic admitti, quia scriptura sententiae fuerat deperdita, & ita succedere reg. 1. testium in fine, C. de testib. cap. olim 12. vbi gloss. vlt. ac præuileg. responderi potest scripturam nullibi desiderari ad substantiam, vel probationem sententiae, sed tantummodo ad probationem eiusdem, requiritur enim quod index illam ex scripti recitatione proferat, ut sic & maturius deliberet, & delibera[re] certius promittet, prout colliges ex d. l. 2. & 3. & d. cap. vlt. ac subinde vbi ex scripto sententia per iudicem prolatam est, satisfacta legi, & solemnitate dictorum iuriū, quod probationem verbū cum opportunitate in iure tantum non reperiatur, standum est reg. l. in exercendis, C. de fide instrumentis, & ita admittunt probatio per testes iuxta hunc text. quem sic in effetu intelligunt Abb. num. 23. Felin. 10. & 39. hic Rot. noua deos. 19. sub hoc tit. alias 409. Vant. de nullitate ex defectu processus, num. 77. Franch. in d. cap. vlt. num. 3.

Quasi nude prolationum.] Ex his verbis colligunt gl. 2. & alij in præsentia, quod testis non tenetur, quinimo nec debet reddere rationem sui testimonij, nisi de ea fuerit interrogatus, similis gloss. verbo de causis, vbi latè prolequitur Felin. in cap. cum causulis de testib. & in cap. si testes, §. plurim. 3. q. 4. tradunt gloss. & communis in l. solam, C. de testib. Crot. de testib. à n. 305. Menoch. de arbitr. q. 25. Zaz. quem vide, lib. 2. singularium, resp. 6. & alij adiunctives verbosum esse testem, qui non rogatis rationem reddit. Sed haec resolutio non probatur hic, quia, ut adiungunt Innocent. Zabarell. Butr. num. 4. Imol. 2. & plerique alij, texus non agit de ratione, vel causa testimonij, sed sententia, super qua testes deponebant, & ita de causis, quibus index sententiam proferens motus est, ut patet ibi, cum causis, &c. & respectu harum causularum deficientium apponitur in text. particula, nude; nec item prædicta resolutio indistincte vera videtur, ut deducitur ex auth. de testib. §. licet, vers. aut etiam causam, v. per Zaz. vbi sup. & constat ex multis causibus congestis à Felin. & Crot. diuersis locis.

Non exprimatur in sententia, &c.] Notatur ad hoc quod index in sententia non tenetur exprimere causas, quibus nititur ad ita iudicandum, ut per Tiraq.

660 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

- de pénis temper. in prefat. n. 54. vers. sed animaduertendum, Capyc. decif. 2. num. 19. & 20. Clar. lib. 5. §. fin. g. 93. num. 2. Bonacof. commun. crimin. part. 2. verbo, causa, fol. 9. Bellacomb. & Viu. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 14. num. 2. & 3. Farinac. in praxi criminal. part. 1. g. 17. num. 6. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. cap. 17. noue Hieron. Buccaron. de differentiis inter iudicia ciuilia, & crimin. different. 188. à princ. vbi num. 2. cum Felin. hic num. 2. rationem reddit, quia in sententia de facili potest mala causa exprimi, & bona supprimi, & propterea nulla est in ea causa inferenda, cum indices minus eruditos sèpè moueant causa minus concludentes, & num. 4. refoluit indicem in criminali sententia teneri exprimere causam, & num. 5. quod sententia excommunicationis exigit causæ expressionem, & in iudice appellationis idem tenet Sigism. Scacc. de appellat. q. 11. num. 113. vbi sub num. 112. vers. adiuvie, refoluit iudicem ad quem reformando sententiam indicis à quo debere exprimere causas reformationis. Quomodo autem, & quando index possit declarare iententiam suam, vide Franc. Mar. Delphin. decif. 546. & 668. p. 1. Ant. Gabr. lib. 6. commun. tit. de regul. iuris concl. 3. n. 14. cum legg. Tiber. Decian. respons. 37. num. 6. volum. 4. Anton. Thesaur. Pedemon. decif. 2. 53. Menoch. de arbitr. lib. 1. 9. 6. 7. num. 26. & 9. 7. 3. num. 21. & cons. 150. num. 9. & cons. 150. num. 48. Gama Lusitan. decif. 110. num. 36. Alex. Rauden. respons. 50. num. 161. & 166. volum. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 147. à princip. Cald. Pereira quest. forens. lib. 1. q. 9. num. 15. Bernard. Græuæ. in practic. Camer. Imper. lib. 1. conclus. 116. consider. 1.
- ⁴ Propter auctoritatem iudiciarum, &c.] Notatur ad hoc quod pro indice præsumitur, vt per Bald. hic n. 3. ad finem. Duen. reg. 189. ampliar. 1. etiam si sit homo nequam, & improbus, Mafcard. de probat. concl. 486. 5. n. 8. sicut etiam pro iustitia sententia præsumitur, Monat. à Fin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. num. 350. pag. 511. Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. n. 6. 5. vbi dicit hoc non esse verum quando est appellatum à sententia.
- ⁶ Notatur etiam ad hoc quod solemnitas intrinseca semper præsumitur, vt per Mafcard. de probat. concl. 1314. & concl. 1315. refoluit solemnitatem extrinsecam non quam præsumi.
9. Tertius ex sua spontanea voluntate absque alia citatione speciali, vel generali comparvens dicitur actio.
10. Acta cui non nocent, non nocet sententia.
11. Terrius, cui vult de integro experiri, praedictum factum posse transferitur in alium, qui obtinuit.
12. Sententia inter alios lata quando noceat tertio, ostenditur.
13. Sententia lata pro, vel contra Regem successori nocet, & praedicatur.
14. Sententia in causa maioratus legitimè lata pro, vel contra posseförem nocet, vel iuuat.
15. Sententia lata contra feudi posseförem successori iuuat, vel praedicatur.
16. Sententia lata contra principalem reum potest mandari executionem contra eum, qui rem litigiosam emit.
17. Sententia lata contra resignantem respectu beneficij resignati, posseföre scientie, & patientie, pariter erga ipsum, si agere vellet, exceptionem rei indicate.
18. Sententia lata inter alios in causa statutæ personæ prodest, & nocet quando fuisse lata cum principali interessato, vel si quis lata ad fauorem filii naturalis.
19. Sententia lata contra principalem citato fiduciis fore illa nocet.
20. Sententia lata contra debitorem post contractum pignus nocet creditori quomodo usus pignoris retineat se scimus causam agi, secus si ignoravit.
21. Sententia lata pro locatore prodest, & nocet conductor ab eo causam habenti.
22. Sententia lata contra proprietarium ususfructuario scienti nocet.
23. Sententia causa plene cognita lata de nullitate inter contrahentes domino quoad laudem repetitionem nocet.
24. Sententia declarans aliquem esse nobilem facit in quoad omnes de familia.
25. Sententia lata contra heredem praedicatur legatarius, & fidicommissarius.
26. Sententia lata super inhabilitatem testatoris ad disponendum an noceat substituto, ostenditur.
27. Sententia lata in favorem directi domini prodest habitibus dominum vtile.
28. Sententia lata contra emphyteutam, vel feudatarium in possessione non nocet dominis etiam scientibus.

S V M M A R I V M.

1. Appellare ab eadem sententia potest ne dum reus vietus, sed etiam tertius, cuius interest, & poterit sententia quoad reum de irre suo docente confirmari, respectu vero tertij rationaliter appellanisse infirmari.
2. Sententia pro iustitia non præsumitur quando ab ea est appellatum.
3. Nullitatem proponens probare debet sine ad intentionem, sine ad exceptionem, aut replicationem fundandam.
4. Executio quando sit super re super qua cognitio precessit, & sententia est lata, non impeditur à tertio se opponente, sed illi cauetur de indemnitate.
5. Sententia executionem tertius impedi potest.
6. Tertius intervenire potest etiam ad impedientiam executionem trium sententiarum conformium.
7. Tertius intervenire potest in iudicio posseforio ad eum effectum, ut sibi, & non spoliatori restituatur de dominio suo agendo.
8. Tertius quando sciuerit item agitari, & acquiesceret donec sententia effeta lata, contra eum hoc casu executio competit.

C A P. Cùm super. XVII.

A b eadem sententia non solum reus vietus, sed si quicunque aggrauat possunt appellare, & si reus nihil docet pro se, & alias iste appellavit, eadem sententia confirmatur contra reum, & annulatur, vel suspenditur pro alio, quia secundum utrumque ius res inter aliquos acta regulariter non nocet alii. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Joan. Andr. Imol. Anan. Holt. Anch. Panorm. Butr. Bald. Felin. Guid. Papæ. Alex. de Neu, Cujac. Viuian. in rationali secundi libri iuris Pontificij, pag. 2-4. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 318. remissiæ Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. nouissimè Valboa vbi supr. & refertur ab Anton. August. collect. 3. Deret. lib. 2. tit. 18. cap. 7.

Nihil rationabile fuerit propositum, &c.] Per hunc text. tenet Bald. hic col. 1. appellatione pendente præsumi pro sententia. Sed verius est pro iustitia sententia non præsumi, quando ab ea est appellatum, de quo vide Dec. in cap. quoniam, num. 52. de probat. Cald. Pereira de nominat. emphyt. quest. 5. num. 25. Seacc. de appellat.

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 661

- appellat. q. 17. n. 65. quia sententia effectus suspenditur per appellationem, Buratt. decis. 416. in fine, Rot. in Romana Vinea 17. Martij 1623. coram bon mem. Ubaldo, & hoc procedit etiam quoad presumptio nem inris, Gabr. rit. de sentent. concl. 4. n. 31. & concl. 6. n. 23. Menoch. de presump. lib. 2. pres. 67. n. 36. Rot. in Uisen. recreationis 3. Martij 1625. coram R.P.D. meo Pitouano.
3. Notatur etiam ad hoc quod nullitatem proponens probare debet, sive ad intentionem, sive ad exceptionem, aut replicationem fundandam id faciat, ut per Mascad. de probat. concl. 1110.
4. *Et ad eam profugendam, &c.*] Notatur ad hoc quod execilio quando sit super re, super qua cognitio praecessit, & sententia est lata, non impeditur a terio fe oppONENTE, sed ille caetur de indemnitate, ut per Duen. reg. 274.
5. *Executione sententie differatur.*] Notatur ad hoc quod tertius executionem sententiae impedire potest, ut per Duen. reg. 275. versic. sexto limita, & reg. 277. versic. quinto limita, Azin. in praxi Florent. §. 81. cap. 2. limit. 5. ampl. 5. Boer. decis. 79. n. 1. Couar. pratt. cap. 16. num. 1. Parlad. lib. verum quid. part. 5. §. 11. num. 58. Lancel. de attent. part. 1. cap. 1. ampl. 14. ex numero 2. Menoch. remed. 4. adipisc. quest. 110. num. 847. Caesar. Contard. in repet. 1. vnic. C. si de nom. possit. limit. 33. n. 17. Salgado de protec. Regia. tom. 1. part. 4. cap. 8. ex num. 14. Mich. Gras. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 16. num. 117. cum seqq. pag. 83. Franc. Viuiian. Neapol. decis. 304. num. 3. D. Barboli. in l. s. alienam, num. 18. ff. soluto matrim. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. conclus. 113. consil. 3. Cald. Pereira graff. foren. lib. 2. quest. 36. num. 20. quia vt iudicium tertio noceat, debet ille in unoquoque actu citari, gloss. verbo quos causa, in 1. de unoquoque, ff. de re iudic. Tiraquell. in tract. res inter alios acta, num. 5. Alexand. consil. 284. col. fin. volum. 2. Conar. prat. cap. 13. numero 6. Grammat. decis. 207. num. 4. Anton. Gabr. commun. tit. de citat. conclus. 2. num. 330. Vant. de nullit. tit. ex defectu citat. numer. 19. Milanan. decis. 1. n. 174. lib. 5. Hieronym. Gabr. consil. 43. numer. 24. & 35. Surd. decis. 256. Intrigl. de censib. quest. 5. 1. n. 6. & decis. 15. num. 97. Menoch. remed. 4. adipisc. n. 457. & consil. 1142. n. 12. & consil. 1192. numer. 29. Hinded. consil. 28. num. 22. & 29. lib. 1. Ponte consil. 7. 5. lib. 1. Valenz. consil. 60. num. 54. Giurb. decis. 1. num. 47. versic. sententia.
6. Amplia primò tertium intervenire posse, etiam ad impedientiam executionem trium sententiarum conformium, de quo vide Anton. Gabriel. tom. 3. commun. opinion. lib. 2. tit. de executione rei iudicatae, conclus. 1. num. 19. pag. 143. Francisc. Viuiian. Neapol. decis. 49. 5. ultim. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. conclus. 70. n. 15. Massulad Capyc. decis. 20. num. 5. Crauer. consil. 592. num. 128. Rot. Genuen. decis. 111. n. 12. 2. Hinded. consil. 20. volum. 1. Maresc. lib. 2. variar. cap. 12. 1. num. 2. & 5. Trentacinc. variar. refol. lib. 3. tit. de empt. refolut. 10. sub n. 22. Mar. Gimbu. decis. 93. num. 3. Salgado d. cap. 8. n. 15. cum seqq. &c. in supremo Lusitania. Senatu ita indicatum fuisse referit Melch. Phebos Lusitan. decis. tom. 1. arresto 25. vbi pariter iudicatum referit tertium impediit executionem sententie in favorem Prore- gis lata.
7. Amplia secundò in indicio possessorio, in quo tertius intervenire potest ad eum effectum, ut sibi, & non spoliato res restituatur de dominio suo agendo, vide Menoch. consil. 488. à num. 1. Fachin. lib. 1. controver. cap. 5. Bernard. Graue. d. conclus. 70. consil. 1.

Tom. L

Limita quando tertius sciuisset liteni agitari, & acquiesceret, donec sententia esset lata, nam & hoc calu contra tertium executio competit, vt per Gabr. d. conclus. 1. num. 10. Myrling. in cap. veniens 38. num. 9. de testibus, Francisc. Mar. Delphin. decis. 53. 8. fab. n. 7. versic. & maximè, p. 2. Hinded. consil. 25. n. 100. 2. 20. volum. 1. Surd. consil. 334. num. 11. & 13. & consil. 405. num. 8. cum seqq. Mendez à Castro in praxi Lufstan. lib. 2. cap. 21. num. 41. Limita etiam quando viator praetaret cautionem de restituendo adiudicatum tertio in casu, quo vincere, de quo vide Crauet. ad Uestr. in praxi lib. 1. cap. fin. num. 26. Boer. decis. 79. num. 2. Ioleph. Ludou. Perus. decis. 16. n. 8. & 9. Franc. Mat. d. decis. 53. 8. n. 4. Matth. Coler. de process. execut. part. 2. cap. 3. num. 413. Lancel. de attent. part. 2. cap. 4. in prefat. num. 31. Gomez Leon. Hispan. decis. 59. n. 6. cent. 1.

Quando tertius ex sua spontanea voluntate abs. que alia citatione speciali, vel generali comparet, dicitur actor, ut per Alex. Trentacinc. variar. ref. lib. 2. tit. de resol. 19. à n. 2.

Ablige Ouien. Ecclesia praedictio. Nota quod cui non nocent acta, non nocet sententia, Iafon. in l. si is, qui, §. fin. n. 2. & 3. ff. de iure iurando, Socin. reg. 10. vers. secundò fallit. Et cui non nocet sententia, non nocent etiam acta, Surd. decis. 256. num. 5. sic è contrarii omnibus, quibus sententia, & res iudicatae praedictat, pariter omnia acta processus, & iudicij innocent & praedictant, Doct. in causam qua, il. 1. de resib. Afflict. decis. 396. num. 3. & 7. Salgado d. cap. 8. num. 301.

Cum res inter alios acta, &c.] Notatur ad hoc quod praedictum sit tertio, qui vult de integro experiri, cum possesso transfertur in alium, qui obtinuit, ut per Tiraq. res inter alios acta, vers. limita 28. Et sententia inter alios lata aliquando nocet tertio quod semper plenam probationem, ut per Surd. de alimento. tit. 1. q. 126. n. 12. aliquando vero plene praedictat, ali quando nihil ut igitur de his exempla pateat, aliqua adducam, in quibus sententia pro, vel contra unum lata alii nocet, vel inuita.

Primus est in sententia lata pro, vel contra Regem que successori nocet, & praedictat, ut per Tiraq. de iure primog. q. 35. n. 17. Peregr. de iure fisci, lib. 1. iii. habentes iura fisci, n. 7. post principium.

Secundus in sententia in causa Maioratis legitimata pro, vel contra possessorum, que utique nocet, vel inuita successori, de quo vide Gomez l. 40. Tauri, num. 75. Soar. n. 73. Xuar. allegat. 27. num. 3. Padil. in l. vnum ex familia, §. 1. num. 14. ff. de legatis 2. Mench. de success. §. 16. num. 27. & quest. frequent. cap. 6. 1. num. 6. Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 17. n. 2. pag. 285. Gregor. l. 10. verbo, è hora, tit. 22. partit. 3. & l. 10. gloss. non se empescen, tit. 26. partit. 4. Pinel. in anth. nisi, num. 49. & 50. C. de bonis matern. Valasc. de iure empbyt. q. 10. n. 3. Burg. de Pace. consil. 14. n. 69. Perez ad tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 93. Parlad. lib. 2. rerum quid. cap. fin. p. 5. §. 9. n. 22. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 40. n. 9. cum seq. Cald. Pereira de empt. c. 3. 1. 9. vbi etiam tenet hoc fallere, nisi successor veller probare sententiam, quae sibi obicit, latam fuisse ob culpam, dolum, vel negligentiam eius contra quem lata est.

Tertius in sententia lata contra feudi possessorum, que pariter successor iunat, vel praedictat, Couar. prat. cap. 13. num. 5. Pinel. in l. 1. part. 34. numer. 48. versic. sed contrario, C. de bonis matern. Soar. tom. 2. commun. opinion. trattat. de feudis, tit. 3. n. 22. 6. pag. 609. Sed adverte quod sententia lata contra possidentem naturalites non praedictat possidentem

K K K CIV

662 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

civiliter gloss. ultim. in fin. in l. Pomponius, §. si is qui precario, ff. de acquirend. possessione, inol. in l. sepe, n. 26. verbo. si autem fertur, ff. de re iudic. Caualer. decis. 26.

26 Quartus in sententia lata contra principalem reum quae potest mandari executioni contra eum, qui rem litigiosam emit, ut per Alex. Trentacinq. variar. resol. lib. 2. tit. do iudic. resol. 17. n. 49.

27 Quintus in sententia lata contra resignantem respectu beneficij resignati, quae vtique possit fore sciente & patiente variet erga ipsum, si agere velit, exceptionem rei iudicata, ut per Put. lib. 1. decis. 12. n. 19. simpliciter verò sententia lata contra resignantem non nocet resignatario, idem Put. p. 3. decis. 80. quem refert, & sequitur Flamin. de resign. benef. lib. 1. q. 16. n. 25.

28 Sextus in sententia lata inter alios in causa status personæ prodest & nocet, quando sententia fuisset lata cum principaliter interessato, & sic cum legitimo contradicente agitata, iuxta reg. text. in l. ingenium, ff. de statu bonin. Tiraquell. in tratt. res inter alios, l. mit. 27. Guttier. consil. 1. num. 3. Azened. l. 1. num. 7. tit. 9. lib. 7. noua recip. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. num. 85. cum seqq. Peregr. de fideicomiss. artic. finis num. 44. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 108. num. 21. Conat. practic. cap. 13. num. 5. Pinel. in l. 1. p. 3. num. 50. C. de bonis matern. Parlador. lib. 2. verum quotid. cap. fin. §. 1. num. 1. Solis de censib. lib. 3. cap. 2. num. 14. Joan. Garc. de nobilit. gloss. 6. num. 4. &c. in terminis statuti Legionensis Mohedan. decis. 8. Achil. decis. 5. de seni. & re iudic. Crescent. decis. 18. de probat. Rot. dec. 68. n. 14 coram D. meo Decano, eadem Rot. decis. 494. n. 5. p. 1. recent. & coram Greg. X. V. dec. 498. n. 9. & in Legionem puritatem sanguinis 26. Maij 1563. coram R.P.D. Quicipo.

29 Septimus in sententia lata contra principalem citato fideiunctore illi praeditum, Cotta in memorab. verbo bo, sententia, pag. 758. Surd. decis. 2. 18. n. 11. & dec. 2. 56. num. 17.

20 Octauus est in sententia lata contra debitorem post contractum pignus, quæ vtique nocet creditori, quominus ius pignoris retinet si sciuat causam agi, secus si ignorant, ut per Surd. decis. 2. 59. n. 6. An autem sententia lata contra debitorem praeditum creditori in re pignorata in fauorem scilicet tertij, vide Neguzant. de pignor. p. 6. memb. 3. num. 3. cum seqq.

21 Nonus in sententia lata pro locatore, quæ vtique prodest, vel nocet conductori ab eo causam habenti, ut per Put. p. 1. decis. 12. n. 2. in antiqu. & n. 15. resolut quod sententia pro locatore lata tantum conductori prodest, ut agere volentibus obiecto exceptio rei iudicata, & n. 16. tenet, quod ad instantiam conductoris non potest sententia pro locatore lata executioni mandari.

22 Decimus, in sententia lata contra proprietarium, quæ pariter usufructuario sciendi nocet, lecus si ignoranti, vide Put. p. 3. decis. 3. 36. n. 1. Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. n. 68.

23 Undecimus in sententia causa plene cognita lata de nullitate inter contrahentes, quæ domino, quoad laudem repetitionem nocet, ut per Cald. Pereira de resol. emphyt. c. 16. n. 70.

24 Duodecimus est in sententia declarante aliquem esse nobilem, quæ vtique facit ius, quoad omnes de familia, ut per Tiraquell. de nobilit. cap. 37. num. 2. & 7. Ocalor. ead. tratt. 2. part. 3. principalis, c. 8. n. 5. & 7. Surd. decis. 2. 89. num. 17. Cottam in memorab. verbo sententia, pag. 7. 9. vbi dicit, quod sententia lata pro uno ex multis fratribus ex eodem patre natis, quod

sit eius Mediolanensis, probat quoad omnes, Salga-
do d. p. 4. c. 8. n. 3. 12.

Decimus tertius in sententia lata contra hæredem, quæ praeditum legatariis, & fideicommissariis, ut per Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 7. tit. 1. num. 4. cum seqq. Ranchin. part. 3. conclus. 228. Peregrin. de fideicommiss. artic. 52. num. 40. cum seqq. Mieres de maior. part. 4. quæst. 14. num. 1. cum seqq. in noui impress.

Decimus quartus in sententia lata super inhabili-
tate testatoris ad disponendum (quæ videbatur om-
nibus praeditum, qui ex illo testamento venirent) si
lata est substituto minimè citato non nocet, vel si no-
cet, colummodo nocet quoad quandam præsumptio-
nem, ut per Menoch. consil. 311. n. 23. vbi n. 94. asser-
tit, quod ut sententia lata contra hæredem nocet
substituto, debet ipse substitutus scire item agitari
cum ipso hæredi, alioquin si ignoret agi, illa sibi
non praeditum.

Decimus quintus in sententia lata in fauorem di-
recti domini, quæ in consequentiam videtur pro-
debet habentibus dominum vile, maximè si causam
habent ab ipso directo domino, ut per Crauet. consil.
206. num. 5. sententia verò lata contra emphyteuta-
tam, vel feudatarium in possessione non nocet do-
minis etiam scientibus, quia ipsi possident civiliter,
at emphyteuta, vel feudatarius naturaliter, de quo
vide Valac. de iure emphyteutico, quæst. 38. num. 33.
vbi etiam in fine resolutum sententiam latam contra
subditum, seu vassallum nocere domino circa subie-
ctionem, quoad possessionem, non quoad proprie-
tatem.

Decimus sextus in sententia lata contra Pra-
tum, seu Rectorem beneficij, quæ nocet & praedi-
cat successori, ut per Aym. Crauet. consil. 10. num. 8.
Pinel. in l. 1. part. 3. sub num. 2. ante fin. C. de bonis
matern. Iacob. Cancer. var. resolut. part. 2. cap. 19. n. 100.
Salgado d. cap. 8. num. 3. 15. cum seqq. Mieres de maior.
p. 4. c. 14. n. 5. in noui impress. Tiraquell. in tratt. de iure
imphyt. quæst. 3. 5. num. 17. & 18. vbi etiam idem dicit de
Episcopo, economo, & fisco ac aliis succedenti-
bus in viuifali regimine, & administratione bo-
norum, seu iniunctum.

Decimus septimus in sententia lata ad fauorem
vel contra aliquos alii artis, vel officij, quæ
prodest, & nocet postea venientibus & succeden-
tibus, licet in sententia comprehensi, & expresse no-
minati non sint, Menoch. consil. 390. num. 37. & 38.
Guid. Pap. decis. 4. 49. loquons in sententia lata con-
tra mercatores, & datarios gabelas, seu pedagij,
Fontanel. de paclis nupt. clausul. 4. gloss. 17. num. 87.
cum dubius seqq. Cancer. variar. resolut. lib. 3. cap. 17.
de sentent. num. 190. Et generaliter quod sententia
lata contra ciues, vel homines alieni loci praedi-
cat omnibus sequentibus, etiam si non sunt hære-
des condemnatorum, tradunt Menoch. d. consil. 390.
ex num. 10. Peregrin. de fideicommiss. artic. 53. num. 8.
Cancel. d. part. 2. cap. 6. num. 101. Salgado d. cap. 8.
num. 36. Intellige in supradictis casibus sententiam
latam contra legitimos administratores successoribus,
& aliis quibuscumque praeditare, quando ipsi
fideliter litem tractauerit, nam si successor velit pro-
bare sententiam, quæ sibi obicitur, latam suisse ob-
culpam, dum vel negligentiam eius, contra quem
lata est, ita quod vel cum adueratio colludat, seu in
lite ipsa negligentia se geslerit, vel lis ob eius con-
tradicione eo absente tractaretur, competitissimum est,
provt & receptissimum item his casibus prosequi-
tam sequentibus successoribus praeditum non in-
ferre. ex contractu ibi, nisi culpa tutoris. ff. de re iud. si
ponens.

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 663

Spensus, §. si uxor 2. vers. si modo, ff. de donat. inter virum, Pinel. in l. p. 3. n. 50. C. de bon. matern. Padil. in l. vnum ex familia, §. si de falcidio, n. 5. vers. sed contraria opinio, Molin. de primog. lib. 4. c. 8. m. 7. Anton. Gomil. 40. Tauri, n. 73. Peregr. de fidicem. art. 53. n. 57. cum seqq. Valaf. de iure emph. q. 10. n. 7. Salgado d.c. 8. n. 335. vbi n. 336. subdit hanc collusioneum, seu negligentiam probari eo ipso quod principalis vietus iura sua non curavit deducere, & exhibere, & n. 337. idem esse dicendum ait vbi appellationem omisit in causa quo illa permettebat, vel etiam interpositam deferuit.

29 In gloss. Interpositam, in princip. ibi, dicas, quod non cogitur plene probare causam appellandi, sed sufficit probare, quod aliquo modo sua interfit, &c. Vide Tiraq. in tract. res inter alios, pag. 27. vers. 19. limita. Cou. pract. c. 13. n. 8. vers. ceterum, Valaf. de iure emph. q. 10. f. 38. in fine, D. Barbol. in l. si alienam, num. 20. ff. sicut matrimon.

S V M M A R I V M .

1. *Citatus ad sententiam si ex legitima causa iudici ignorata non comparuit, tenet sententia eo absente latuta, sed retractatur eo probante legitimam absentiam causam. Si vero impedimentum probatur non plene, non retractatur sententia nisi prius doceat de ipsius iniuritate.*
2. *Praesentare non potest valide in vacante, creditor, cui pignorata fuit Curia, seu villa, cui erat annexum iuspatronatus.*
3. *Declaratur text. in presenti.*
4. *Delegatus inferioris à Principe ad unam causam non potest totam illam subdelegare, nisi articulum nullum de ministeri.*
5. *Protestatio necessaria non, est ubi impeditus non facit id, quod tenebatur.*
6. *Praesentatio, seu electio est fructus iurispatronatus.*

C A P . Cùm Bertoldus. X V I I I .

*Q*vando quis citatur ad sententiam, & non comparet ex iusta quidem, sed iudici ignorata causa, si eo absente feratur sententia tenet, sed si ille probat legitimam causam absentias, retractatur sententia, si vero non plene probat legitimam causam, non retractatur, nisi prius doceat de iniuritate sententiae, qua iniurias constabat ex tenore sententiae, & ex actis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarelli. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Burr. Bald. Panorm. Henric. Felin. Guid. Pap. Alex. de Neno. Cujac. Vitian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 274. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 319 remissiu Ximen. in concord. p. 1. & 2. nouissime de Valboa ubi supra refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 2. tit. 18. cap. 8.

Memorato T. ad iudicantes Ecclesiam, &c.] Probat hic text. creditorem, cui pignorata fuit Curia, seu villa, cui erat annexum iuspatronatus, non posse validè in vacante Ecclesia praesentare, de quo, huiusque text. intellectu, vide Conar. lib. 1. var. c. 13. num. 3. vers. tertios. Gregor. l. 9. verbo, empenado, tit. 15. p. 1. Roch. de iurepatron. verbo, ipse, vel is, num. 6. Lambertini. in simili tract. lib. 1. p. 2. q. 9. art. 2. n. 3. D. Barbol. in L. iudiciorum, §. si vir, n. 57. ff. soluo matrimon. Spin. in speculo testam. gloss. 4. n. 118. Cened. ad Decret. collect. 5. n. 15. & practic. canon. quest. lib. 1. q. 10. num. vlt. Tom. 1.

Sed obstat quod iuspatronatus annexum variuersitatē bonorum cum ipsa transit, cap. ex literis 7. ins. de iurepatron. cum ibi traditis n. 2. Obstat deinde quod sequentia bonis, in quibus iuspatronatus existit, potest sequester in vacante Ecclesia praesentare, vt per Elin. hic n. 2. 9. & 30. Gig. de pensib. 9. 7. 2. n. 3. Rebuss. in tract. nominat. q. 4. n. 7. 6. Guttier. de tueris, & curis, p. 3. c. 7. n. 18. & alios adductos per Cenall. commun. contra communes, q. 7. 40. n. 1. & per Cened. d. collect. s. n. 9. & d. q. 10. n. 3. Ergo similiter apud creditorem pignorata villa, cui erat annexum iuspatronatus, ipse creditor, sicut & sequester in vacante Ecclesia praesentare poterit.

Verum his non obstantibus in contrarium adductis dicendum ideo creditorem, cui pignorata fuit curia, cui erat annexum iuspatronatus, non potuisse valide in vacante Ecclesia praesentare, quia licet alias iuspatronatus annexum. Universitatē bonorum cum ipsa transeat, per pignoris tamen traditionem in ipsum creditorem non transire facultas praesentandi, ex verisimili mente debet. Etis, qui ipsam videatur sibi excipere, & referuare, & creditori tantummodo concedere facultatem recipiendi illos fructus, qui consistunt in pecunario commodo debitoris, & quos ipse creditor percipiens potest in sortem principalem computare, potest tenetur iuxta text. in cap. cum contra de pignori. & in l. 1. & 2. C. de pignorat. a. c. quod tamen facete non potest de facultate praesentandi, licet fructus iuspatronatus sit, vt intelligit. gloss. vlt. in praesenti, communiter recepta & post alios Spin. d. gloss. 4. num. 1. 8. atque ita cum creditor, licet pignus possidere videatur, iuxta text. in l. 1. §. per seruum, il. 2. in fine, ff. de acq. poss. & in l. pignori, 1. 2. ff. de tueris. facultatem tamen praesentandi non habeat, sed remaneat penes verum dominum debitorem, à quo praesentandi ius non auferatur, recte fit quod talis creditor praesentare non potest, scilicet idem in depositario tenet. Guttier. d. c. 7. n. 17. At vero sequestro facto ex voluntate partium, vel praecepto iudicis, qui à possessione litigantes expulit, cum tunc neutra pars litigantium possideat, & non sit alia persona, que possit praesentare nisi solus sequester, qui possider, recte fit quod ipse tantum praesentabit, vt docent Corral. lib. 3. miscellan. c. 3. n. 18. post Roch. Lambertini. & alios Cened. d. q. 10. n. vlt. & alij citati. ad c. 7. n. 8. de iurepat.

Quavis supradictis intellectus, & ratio adducta vera sit in rigore disputationis, & melius quam omnes defendi possit, non displicet assertere propterea in creditorem iuspatronatus non transeat, quia illius iuris, sicut & ipsius rei pignorate nullum dominium, nullave possidere in illum transfertur, sed solum nuda detinatio donec debitum persolviatur à domino, probat text. in l. si pignus 37. ff. de pignorat. a. c. & in possessione probat text. in l. 1. §. per seruum, il. 2. ff. de acq. poss. ac proinde cum ad presentationem faciendam dominum, vel saltem possidere in praesentante requiratur, veluti fundamentum validitatis ipsius. d. cap. consultationibus, de iurepatron. cap. querelam, & c. d. merito effectum est, vt propter rem pignoratam iuspatronatus illi annexum in creditorem non transeat. Nec obstat quod ius praesentandi, seu presentationis ipsa est commoditas, vel quidam fructus iuspatronatus, iuxta doctrinam gloss. receptae verbo capitula, ad fin. in cap. cum olim, & maior. & gloss. vlt. in praesenti, qui fructus à creditore percipiuntur: manifestis enim si aduersa receptionem illorum non pronome, provt à posessore, sed nomine alieno fieri, & vt talen in falso consisteret. Vide nil minus si id contingat absque possessione, valide tamen

K K 2 ad

S V M M A R I V M .

- 1 Papa in sententiis, quas profert, ordinem iuris seruat.
- 2 Aequitas, & sola veritas rei spectatur in iuris consistorio.
- 3 Sententia Pape, vel Principis facit ius, & habet vim legis.
- 4 Exemplo optimi Principis firmiter iudicandum.

C A P . In causis. XIX.

Papa sicut indicat in causis, ita alij tenentur in similibus iudicare, ideo Papa debet iudicare subtiliter, & secundum rigorem iuris nisi ex necessitate, vel utilitate dispenset. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoft. Anch. But. Bald. Panorm. Henric. Felin. Guid. Papæ, Alex. de Neuò. Cujac. Viu. in ratione secundi libri iuris Pontif. pag. 276. Alagona in compendiis iuris Canon. pag. 319. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collecti. 3. Decretal. lib. 2. tit. 18. c. 9.

Qua Summi Pont. indicio deciduntur.] Id est, ob 2 Summi Pont. personam, in cuius quidem, & viuis cuiusque consistorio, sola rei veritas, & aequitas spectatur, vt per Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 8. num. 19.

Cum in similibus causis, &c.] Notatur ad hoc quod sententia Pape, vel Principis facit ius, & habet vim legis. Tiraquel. de iure primog. q. 40. n. 167. eodem modo sententia Senatus ipsius Principis facit ius quo ad omnes similes causas. Gam. Lusit. decisi. 33. in fine, & decisi. 174. n. 10. & decisi. 228. Pinel. in l. 2. C. de resindenda vendit. p. 2. c. 4. n. 2. Vant. de nullit. tit. ex defectu iurisdictionis delegate. n. 20. Afflict. Neapol. decisi. 169. n. 9. Francisc. Monal. consil. 13. n. 5. Ioseph. Ludovic. Perus. dec. 90. n. 2. p. 2. Barnab. Cornazan. Lucen. dec. 29. n. 9. Vincent. Franch. dec. 238. n. 3. Peregr. consil. 91. n. 29. Menoch. de presumpt. lib. 1. presumpt. 1. n. 27. & consil. 59. n. 10. & consil. 80. n. 30. & consil. 67. n. 21. & consil. 676. n. 2. Alexand. Rauden. reson. 47. num. 17. vol. 1. Surd. consil. 10. n. 17. & consil. 403. n. 83. Gutier. præst. lib. 3. q. 16. n. 74. Camil. Borrel. in summa omnium decisi. tit. 13. de legibus, num. 15. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 5. n. 23. Cabeði. Lusit. decisi. 212. num. 1. part. 1.

Cateri teneantur, &c.] Notatur ad hoc quod exemplo optimi Principis firmiter iudicandum est, vt per Menoch. consil. 2. n. 50. Tametsi regulariter exemplis iudicandum non esse assertat text. in Lusit. C. de sent. & inter. & illum, qui solis exemplis virtut. ostendere se iuris imperitum, dicat Alberic. in l. 1. n. 5 ff. de constitut. princip. vbi post Iacob. de Rauenna carpit eos, qui vbi defuerint sibi iura & rationes, nihil aliud sciunt allegare, quam quod ita fuit dictum, ita decisum tradit Boër. in addit. ad Ioan. de Montaign. in tract. de parlam. p. 1. n. 8. & post eum Franc. à Fonte de potest. proleg. tit. 1. n. 15. Sed d. l. nemo, intelligitur si exempla sint contra leges claras, & perspicuas, puta quia lata proponatur sententia contra calum legis, vt ideo ipso iure sit nulla, l. 2. C. quando provocare non est net. at non vbi exempla vertintur circa iuris dubij interpretationem, vt bene explicat gloss. vlt. in d. l. nemo, & tradit Menoch. de presumpt. lib. 1. presumpt. 1. n. 29. & 30.

S V M M A

ad effectum restituendi, vel computandi ex intentione contrahentis; at vero praefatio licet fructus sit, nihilominus tamen talis est, cuius fructus non consistit solum in facto recipientis, hoc est, presentantis, sed etiam dependet ab institutione per Episcopum facienda, qui validitatem illius, & merita praefatio indicare debet, & tenetur, iuxta text. in cap. decernimus 16. q. 7. Vnde cum institutio attempo iure non exhibeat nisi illi, qui vero patrono vel saltem a possesso iuris praefendantur, ut supra dictum est, recte sit, vt cum creditor, nec verus dominus, nec possessor sit, facta per illum presentatio non valeat.

Ax his colliges primò generum creditorem, cui propter non solutam dorem res in pignus data est in terminis text. in cap. salubriter. de usiris, non posse interim praesentare ad Ecclesiam vacantem vigore iuris patronatus, quod eidem rei pignorata annexum est, quod secus dicendum foret, si ratio, quam communis assignat, consideraretur, eo quod talis creditor fructus ex re pignorata in hac specie percipere potest in fortem principalem minimè computandos, probat text. in d. cap. salubriter, tradit gloss. & omnes in cap. cum contra, de pignor. & in cap. 1. de feudis, resolutum Fortun. de ultimo fine, illat 6. Con. qui plures refert, var. lib. 3. c. 1. n. 3. Geminian. de usiris commento 2. à n. 74.

Secundò colliges data conuentione de facienda presentatione per creditorem, si per illum facta sit, nullam usuram committi, si quidem in hac specie creditor nihil lucratur quod debitori restituere, vel in fortem principalem computare teneatur, ac proinde usuram cessare, quæ alias reperitur in receptione rei pecunia estimabilis, & ita in specie resoluta Bero. in cap. ex literis. infra. ed. Pro quo etiam facit, quia deformitas usuræ consistit in eo, quod pro usu rei mutuata pretium à mutuante recipitur, vnde cum praefatio propter coniunctionem, quam habet cum rebus spiritualibus, non recipiat estimationem, nequam in illa usura dabitur, eo quod ex se non possit subire vicem pretij per quod praeditus usus rei mutuata appretiatur, iuxta resoluta per D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. incorpore, Abb. in cap. vlt. n. 16. de usiris, Sot. lib. 6. de iusfit. q. 1. art. 2. Nau. in man. cap. 17. num. 107.

4. **Praefatis Abbatibus committentibus vices suas, &c.]** Notatur ad hoc quod delegatus inferioris à Principe ad viam causam non potest totam illam subdelegare, nec articulum iurisdictionem continentem, potest tamen articulum, qui nudi ministerij sit, de quo vide Abb. in presenti. n. 19. Sanch. de Matris. lib. 3. diff. 31. n. 10. Molin. de iusfit. tom. 6. diff. 15. n. 4. vers. 2. et habetur, D. Barbos. in l. cum Prator. §. 1. n. 119. cum seqq. ff. de iudic. & quæ dixi ad cap. cum causam 62. de appellat.

5. **Quia continetur in illa, &c.]** Notatur ad hoc quod est necessaria protestatio, vbi impeditus non facit id, quod tenebatur, de quo vide Pinel. in autb. n. 5. n. 43. vers. amplia quarto, C. de bonis maternis, Rip. de peste. cap. condescendendo, à n. 21. Menoch. consil. 100. n. 118. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 5. n. 23.

6. In gloss. Parron. vlt. ibi, quia si ius praesentandi consistit in fructu. Notatur ad hoc quod praesentandi, seu electio est fructus iuris patronatus, & iuris eligendi, vt per Rebuffi. in tract. nominat. q. 17. n. 21. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 41. §. 2. à n. 8.

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 665

S V M M A R I V M.

- 2 Sententia secunda in diversa instantia contra primam lata, tenet mero iure, nec debet infringi, quamvis sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, praesertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit ostensa.
- 2 Exceptio suspiciorum tanquam dilatoria ante item contestatam allegari debet.
- 3 Exceptio omnis dilatoria regulariter ante item contestatam opponenda, & probanda est.
- 4 Rescriptum impetrans ad delegatum debet facere mentionem de processu, & litis pendentia, qua est super tali causa, alias commissio est nulla.
- 5 Reus conuentus coram iudice non suo, quando non posuit exceptionem declinatoriam ante item contestatam, sed solum alias dilatoria & peremptoria, prasumitur iure consenserit, & prorogasse iurisdictionem illius iudicis.
- 6 Sententia nunquam transit in rem iudicatam, vbi agitur de periculo anima.

tract. 2. §. 1. gloss. 2. num. 37. Bernard. reg. 2. 4. limit. 5. Bonacols. commun. crimin. p. 1. verbo, sententia, fol. 150. verso.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia contra priuilegium ostensum, vel non ostensum, tenet si ab ea non fuerit appellatum, ut supplicetur.
- 2 Confessio procuratoris vera, & non ficta praividicatur domino.
- 3 Confessio Praelati, seu alterius procuratoris de Ecclesia, quando eidem praividicetur, ostenditur.
- 4 Sententia per instrumenta, seu priuilegia de novo reperta quando retractari debeat, remittuntur.

C A P. Suborta. XXI.

Q Vando ostendo priuilegio Papa fert sententiam contra priuilegium, illa sententia valet; si vero non fuerit ostensum iudici, & index proferat sententiam, & non appelletur, vel supplicetur, sententia deinde praetextu priuilegij non est retractanda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Holt. Butr. Bald. Anch. Panor. Felin. Guid. Papae, Alexand. de Neuo, Cujac. Vimian. in ration. secund. libri iuris Pontif. pag. 277. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 20. remissione Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 18. cap. 1.

Quia pro confessionem partis, &c.] Ergo confessio procuratoris vera, & non ficta praividicatur domino, de quo Hippol. sig. 290. latè Maſcard. de probat. conclus. 399. vbi n. 2. resolut dominum renocare posse confessionem per procuratorem quovis tempore ante sententiam factam, dummodo prober, quod error facta fuit, & inde derrimum fecutum sibi fuisse. Generaliter tamen, & in communii confessionem solius Praelati, seu alterius procuratoris de Ecclesia eidem praividicare, cum aduersus illam restitutione, vel reuocatione opus sit, tenent gl. 1. & 3. in cap. vlt. de in i. reg. refit. lib. 6. & expreſſe ex eo colligunt Anch. & Franch. n. 1. ac Domin. n. 8. Rota deſc. 466. n. 1. in nouis, & ex eo confirmator, quia confessio, de qua agimus, dicitur hic facta in iudicio, & ita ex necessitate illius per modum contentioꝝ iurisdictionis, in quibus terminis fere omnes agnoscunt solius Praelati confessionem Ecclesie praividicare, sicut & tutoris, procuratoris, & similium, sic intelligentes text. i. praesenti, & in d. cap. vlt. & 2. vbi gloss. verbo, sponte, de capillis Monach. cap. vlt. de confess. c. 1. in fin. princ. vi. lute non contestat cum similibus; contrarium dicentes, quando confessio facta est extra, & absque necessitate iudicij per viam iurisdictionis voluntarie, iuxta textus, quos ita alserunt procedere, in l. certum §. fed ar. & ipſos, ff. de confess. l. si defensor 1. in princ. alijs l. si sine, in princ. vers. sexus, ff. de interrog. ab omnib. proinde, §. procurator, ff. ad legem Aquil. tradunt Abb. in d. c. vlt. n. 10 de confess. & in c. dudum, il. 2. n. 30. de eleſt. Aret. conf. 63. n. 1. Maſcard. de probat. conclus. 367. n. 22. & 23. Card. Tufch. tom. 2. lit. C. conclus. 669. n. 34. Sarm. lib. 3. collect. c. 11. n. 5. & citati ab Octavian. Pedem. dec. 39. n. 6. & 34. Surd. conclus. 326. n. 4. lib. 3.

Iudicium renuniasiſſe videntur.] Notatur ad hoc quod quando reus conuentus coram iudice non suo, non posuit exceptionem declinatoriam ante item contestatam, sed solum opposuit alias exceptions dilatoria, vel peremptoria, hoc saue catu consenserit, & prorogasse iurisdictionem illius aequo prasumitur, vt per Menoch. de prefumpt. lib. 2. pref. 19. n. 6.

In gloss. Confirmantes, ultim. ibi, vbi vertitur periculum anima. Notatur ad hoc quod vbi agitur de periculo anima, sententia nunquam transit in rem iudicatam veritate comperta, vt per Tiraquelli. de re-

Tom. I.

K K K d

666 Collectanea Doct. in lib. II. Decretal.

*De iniuria, tr. 2. diff. 5. 68 n. 6. Peregr. de iure fisci, lib. 7.
tit. 4. n. 7. & in transactione Bernard. Graue. ad pract.
Camere Imper. lib. 2. concl. 41. confid. 1. n. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Sententia à qua fuit appellatum retractatur si confessores ad quorum dicta tamum lata fuit, confessores fuisse.*
- 2 *Testimoniū publicatio an, & quando sit de substantia iudicij, remissio.*
- 3 *Sententia, qua nititur duobus fundamentis, uno vero, & altero falso, sustinetur ex vero.*

C A P. Cum l. & A. X X I I.

Q Vando testes qui irant erant conspiratores, & propter eorum dicta, & non aliorum, sententia fertur, si appelletur, sententia est retractanda; si vero non propter eorum dicta, sed aliorum fuit lata sententia, non est retractanda, conspiratores enim possunt iurare de aliis rebus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anan. Hostiens. Anchur. Butt. Bald. Panorm. Henric. Felin. Guid. Papae. Alexand. de Neuo. Cujac. Vivian. in ratione secundi libri iuris Pontifici, pag. 278. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 320. remissiuem Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 18. cap. 12.

2 *Depositionibus coram partibus, &c.]* An, & quando taliū publicatio si de substantia iudicij, vide Marant. de ordin. iudic. p. 4. distinct. 9. n. 22. Franc. Marc. decis. 796 n. 4. & 5. p. 2. Vivian. Neapol. decis. 32. Perez ad tit. 11. in princ. verbo, testigos, vers. quo inferius, lib. 3. Ordinām. pag. 669. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 33. & consil. 100. a. n. 23. Guttier. prat. lib. 1. q. 99. n. 4. Auend. respons. 1. n. 8. Azeued. l. 10. n. 2. ad finem, tit. 6. lib. 4. nome recip. Soar. de Pace in prat. p. 1. tom. 8. n. 13. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 1. n. 70. Rutger. Ruland. de commiss. p. 1. lib. 7. c. 1. Surd. decis. 36. n. 6. Macard. de probat. concl. 1296 n. 4. Amat. Roder. in prat. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum, c. 8. n. 9. cum seqq. Ludo. Miranda de ordine iudic. q. 14. art. 6. concl. 1. & q. 25. art. 1. D. Barbol. in rubr. ff. foliū. matrim. p. 3. n. 52. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 3. c. 14. à n. 3. Camil. Borrel. in sum. omnium decis. 42. de indic. n. 83.

3 *Euerat sufficienter oftena, &c.]* Notatur ad hoc quod sententia, qua nititur duobus fundamentis, uno vero, & altero falso, sustinetur ex vero, ut per Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 6. n. 56.

S V M M A R I V M.

- 1 *Damnatus actione iniuriarum infamis est, & per Papam potest fama restituiri.*
- 2 *Iniuria non tam factio, quam verbis irrogatur.*
- 3 *Iniuria verbalis non tamum dicitur, que verbo tenus, sed etiam quae scribendo fit.*
- 4 *Iniuriarum teneat auctoritate iniuriarum, etiam quod dicat verum, & etiam quod proueniat culpa iniuriarum passi.*
- 5 *Iniuriarum condemnatus notatur infamia.*
- 6 *Papa solus, vel Princeps ad famam restituere potest.*
- 7 *Infamia factio an per Papam, vel Principem remoueri possit.*
- 8 *De minimis non est curandum.*
- 9 *Infamia non incurritur ex leui iniuria,*

C A P. Cūm te. XXIII.

I Idēt condemnatus actione iniuriarum sit infamis, tamen fecus si sit minima. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Hostiens. Anchur. Butt. Bald. Felin. Panorm. Anania. Henric. Alexand. de Neuo. Cujac. Vivian. in rationali secundi libri iuris Pontifici, pag. 278. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 320. remissiuem Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. Aug. collect. 4. Decret. lib. 2. tit. 11. cap. 1.

Eo quod dices, &c.] Et sic non tam factio, sed etiam 2 verbis irrogatur iniuria, ut per Clari. lib. 1. variar. c. 11. n. 1. Et non tantum dicitur verbalis iniuria, quae verbo tenus, sed & ea, quae scribendo fit, quia scriptura loquitur, l. non figura 37. vers. quatenus, ff. de actionibus, & obligat gloss. verbo, coniunctum, in l. 1. ff. de iniuria, Capel. Tholof. decis. 127. n. 1. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 10. n. 4. Bernard. Graue. ad pract. Cam. Imper. lib. 2. concl. 104.

Equum tuum nou effe minoris pretij, &c.] Vnde coligitur iniuriantem teneri actione iniuriarum etiam, quod dicat verum, & etiam quod proueniat culpa iniuriarum passi, de quo vide Bajard. ad Clar. §. iniuria, n. 70. Menoch. cons. 4. n. 6. & 29. cum seqq. Surd. decis. 89. n. 27. Farin. d. q. 205. n. 227. & p. 4. cons. 30. lib. V.

Te notares infamia.] Quia iniuriarum condemnatus notatur infamia, Clar. §. iniuria, num. 5. Farinac. d. quest. 105. à num. 61. Bernard. Graue. d. lib. 2. concl. 102.

Beneficium restitutionis ad famam à Sede Apost. &c.] Notatur ad hoc quod solus Papa, vel Princeps ad famam principaliter restituere potest, ut per Felin. in cap. at si clerici, §. de adulteriis, n. 12. vbi Decr. 18. de indic. Cou. lib. 3. var. c. 3. n. 3. Bernard. reg. 52. optime Sforia de in integrum restitutione, p. 2. q. 92. An autem infamia facti per Sedem Apost. vel alium Principem remoueri possit, vide Tiraq. de const. p. 3. limit. 7. n. 20. Roman. sing. 469. incipit, dubitatio est magna, Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 6. n. 45. vers. in proposito.

Quod nulla fuerit, &c.] Notatur ad hoc quod de minimis non est curandum, ut per Tiraq. de indic. in rebus exiguis, à princ. vbi in vers. decimo, quod nullum, & minimum equiparantur.

Vel minima facta iniuria, &c.] Ergo infamia non incurrit ex leui iniuria, ut per Tiraq. de indic. in rebus exiguis, vers. 64. Verum contrarium melius ex hoc text. deprehenditur, vbi sicut opus restitutio in integrum ad hoc, ut condemnatus pro minima iniuria infamiam non incurret, ergo si non fuerit restitutus, illam incurrit, prout aduentunt Clari. §. iniuria, n. 9. vers. item condemnatus, Soar. in thesauro recept. sent. l. I. n. 29. Farin. d. q. 105. n. 65.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sententia renocata propter defectum iurisdictionis, ut quia unus ex indicib. publicè excommunicatus erat, vel propter iuris ordinem non servatum, rerum de novo causa principalis est videnda.*
- 2 *Sententia lata à indice excommunicationis nullius prorsus est momenti.*
- 3 *Autor, & sententia vitiatur in totum, si ex pluribus exercitibus iuris iurisdictionem unus solus sit excommunicatus, etiam plures iudices sufficiunt cum clausula, quod si non omnes, &c. ut num. 4.*

S. Arbitrii

De Sententia, & re iudic. Tit. XXVII. 667

- 5 Arbitri electi à partibus seruato iuris ordine sententia, si sit excommunicatus nullius est momenti.
- 6 Sententia interlocutoria & simplex decretum latum à indice excommunicato est nullum.
- 7 Sententia lata à indice excommunicato an possit per partes ratificari, remissio.
- 8 Sententia ab excommunicato occulto lata valeret.

C A P. Ad probandum. XXIV.

Sententia renovata propter defectum iurisdictionis, ut quia unus ex iudicibus publicè excommunicatus erat, vel propter iuris ordinem non seruatum, iterum de novo causa principalis est videnda. Colligit ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Joan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Felin. Panorm. Bald. Henric. Alex. de Neuo. Cujac. Vitian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 279. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 321. remissio Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 4. Decret. lib. 2. tit. 11. c. 2.

2 Collige ex text. sententiam latam à indice excommunicato nullius proflus esse momenti, ut per gloss. bic verbo, *innodatur*, Bald. n. 1. Butr. n. 2. Panorm. n. 2. & Felin. in princ. Vant. de nullit. iur. de nullit. ex defectu iurisdictionis. n. 137. Soat. tom. 1. disp. 16. sect. 1. num. 6. Ant. Ricciul. de iure person. extra gremium Ecclesie eriscent. lib. 5. c. 18. n. 1.

3 Amplia primò procedere sive excommunicatus exercet iurisdictionem solus, sive simul cum aliis, nam sufficit, quod unus tantum sit excommunicatus, ad hoc ut actus, & sententia vicietur in totum, ut expressè probat text. in *præfensi*, ibique docent Innoc. Host. n. 1. Joan. Andr. n. 3. Butr. n. 7. Imol. sub num. 5. vers. item alius sententiandi. Panorm. 4. quos refert & sequitur Anton. Ricciul. d. c. 18. n. 7.

4 Secundò amplia, ut procedat etiam si plures iudices fuissent dati cum clausula, *quod si non omnes*: nam nihilominus procedendo cum uno excommunicato inserviant propria iurisdictionem, ut post Joan. Andr. Host. & Panorit. in *præfensi*, refolnit Ant. Ric. d. c. 18. n. 8. vbi n. 8. declarat procedere in iudicibus delegatis, securi dicens in duobus, aut pluribus Ordinariis, quorum si unus sit excommunicatus, & alter non, sententia sustinetur ex persona non excommunicati, & n. 10. pariter declarat, ut procedat quando iudices non excommunicati admittunt scienter excommunicatum, securi si ignoranter, quia tunc sententia sustinetur ex auctoritate eorum, qui non erant excommunicati.

5 Tertio amplia ut procedat in arbitrio indice electo è partibus, ut iudicis partes suscipiat, & per suam sententiam liti finem imponat seruato ordine iudicatio, unus enim sententiam pariter nullius esse momenti, tenerunt Panormitan. hic sub numero 2. Dec. in cap. *Intelleximus*, num. 1. de iudic. & in cap. post *cessione*, numero 22. de probat. Victoria de excommunicatiōne, num. 16. Guttier. canon. lib. 1. c. 1. n. 7. 4. cum seqq. Ant. on. Ricciul. d. cap. 18. num. 5. optimè Valer. Reginald. in *præf. fori pœnit.* lib. 32. num. 31. vers. septimo.

6 Quartò amplia ut procedat non solum in sententia diffinitiva, sed etiam interlocutoria, & in simplici decreto, ut post 13. Bald. in rubr. C. qui admitti, n. 19. docet Ant. Ricciul. d. c. 1. 8. n. 2.

7 Quintò amplia, ut procedat sive index fuit excommunicatus à principio, sive medio tempore, ut dixi ad cap. *scilicet* citatu 13. num. 5. de *re script.* An autem

sententia lata per iudicem excommunicatum possit à partibus ratificari, vide Socin. in cap. *scilicet*, n. 274. de *Sententia excommun.*

Publicè innodatur, &c.] Notatur ad hoc quod sententia lata ex necessitate occulto valet, quia talis non erat ex necessitate vitandus, sive esset index ordinarius, sive delegatus, ut docent hic Bald. num. 1. Butr. num. 3. Panorm. num. 2. & Felin. in princ. numero 3. Conar. in cap. *alma mater*, part. 1. § 7. num. 9. & §. 11. num. 4. Padil. in l. 1. num. 5. 1. & 52. C. de iuris. & facti ignorantia, Guttier. d. cap. 1. num. 76. & 81. Mafcard. de probat. concl. 649. n. 35. Sbroz. de officio Vicarij, lib. 3. q. 17. n. 6. Sanch. de marim. lib. 3. disp. 32. n. 1. 31. & 4. Leff. de insti. lib. 2. cap. 9. dubit. 7. Ant. Ricciul. d. c. 18. num. 14.

S V M M A R I V M.

- 1 Res inter alios iudicata alii non nocet, nisi ei, qui cum sibi primum actio & defensio competet, sustinuit sequentem agere.
- 2 Sententia inter alios lata nocet scienti, & pro suo interesse non comparanti.
- 3 Res inter alios alia alii nocet cum causa sunt conexa, & in causa filiationis, ut n. 4.

C A P. Quamvis. XXV.

Gregor. IX.

Quamvis regulariter res inter alios iudicata alii non nocent, tamen nocet ei, qui cum sibi primum actio & defensio competet, sustinuit sequentem agere, nocet etiam illi, qui passus est cum, à quo habuit causam experiri. Colligit ex Ordinari. Abb. antiq. Collect. Zabar. Bellam. Joan. Andr. Imol. Anan. Host. Anch. Butr. Bald. Panorm. Henric. Felin. Alexand. de Neuo. Cujac. Vitian. in ration. secundò libri iuris Pontif. pag. 279. Alagona in compend. iuris Canonici pag. 321. remissio Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Et tamen qui cum sibi primum, &c.] Notatur ad hoc quod scienti, & pro suo interesse non comparanti nocet sententia inter alios acta, ut per Duuen. reg. 274. limit. 1. Faciunt quæ Flamin. de *resign.* lib. 1. q. 16. n. 34. Vnde Menoch. conf. 319. n. 5. refoluit, quod debitor, qui passus est causam super rei pignore data tractari à creditore, si è creditor succumbat non poterit impedire executionem, & n. 6. tenet quod fideicommissarius, qui passus est etiam ratione iuris sui tractari causam validitatis testamenti à solo herede, si ipse heres succumbat, non poterit impedire sententia executionem.

In gloss. *Res inter alios*, ibi, *hac regula fallit in multis casibus*, scilicet cum causa sunt conexa, ut per Tirraq. in tract. res inter alios, vers. limita 22.

In ead. glossib. item in causa filiationis. Vide Tirraq. de retract. it. 1. §. 1. gloss. 16. n. 3. & d. tract. res inter alios limit. 27. & vide ad quid Cald. Pereira de resonat. ex phys. q. 10. n. 18. & dixi de hac re in tract. Axiom. iuris iusti. Axiom. 199. n. 11.

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinarii duo si pronuntiant contraria, tenet sententia pro reo, nisi in quatuor casibus hic contentis, & similibus. Si vero delegati discordant, delegans est adiungit; si arbitri, neura tenet.

K K K 4 2 Maij

668 Colle^{ct}anea Doct. in lib. II. Decretal.

- 2 Matrimonii pro causa in dubio iudicandum est, declara, ut n.3.
- 4 Dotis in causa ad eius fauorem in dubio iudicatur.
- 5 Libertatis in causa ad hominis liberi fauorem in dubio iudicatur.
- 6 Testamenti ad fauorem semper iudicandum.
- 7 Alimentorum in causa pro illis semper est iudicandum.
- 8 Sententia in dubio ferenda est pro fisco quando causa agitur cum persona non privilegiata.

C A P. Duobus. XX VI. & vlt.

Ordinarij duo si pronuntiant sententias diuer-
fas, tenet sententia quae est pro reo, non pro
actore, nisi in causa favorabili pro actore, vt in ma-
trimonio, libertate, dote, vel testamento; si iudices
non sunt ordinarij, sed delegati, sententia pendebit
arbitrio delegantibus, si ex compromisso, neutra habet
vigorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.
Henric. Anch. Butr. Bald. Panorm. Felin. Alex. de Neu
Cujac. Viu. in ratione secundi libri iuris Ponif. pag. 280.
Alagona in compend. iuris Canon. pag. 321. remissiuē
Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Putā matrimonio.] Notatur ad hoc quod in dubio
pro matrimonio iudicandum, vt per Panorm. hic, &
in cap. li. et ex quadam, n. 4. & 5. de testib. Hieron. Grat.
inter consilia matrimonialia, conf. 7. n. 7. Mascard. de pro-
bat. concl. 102. 3. à princ. Menoch. remed. 4. adipiscende,
n. 789. & de arbitrio, casu 475. n. 20. & 21. & conf. 199.
n. 54. & conf. 215. n. 7. & conf. 227. n. 10. Gaill. lib. 2. ob-
seru. 94 num. fin. Nam sub tit de sponsal. conf. 13. num. 1.
Sayr. in claus Regia, lib. 12. c. 19. n. 15. Valer. Reginald.
in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 19. Sanch. de matrim. lib. 1.
disp. 1. v. Gutier. cod. tract. cap. 3. à num. 16. & c. 63.
n. 30. optimè Francisc. Molin. de rite mpr. lib. 1. compar-
at. v. 6. à n. 7. Menoch. de presumpt. lib. 2. Presumpt. 71.
num. 30. vbi quod in causis matrimonialibus opinio
adversus communem retinenda est, de quo etiam
Cott. in memor. verbo nuptiarum, pag. 618. quem refert
parens meus in comment. ad Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3.
tit. 6. & 5. 1. n. 8.

Primo declara, vt procedat quoties hinc inde, vbi
de matrimonio agitur contrahendo, datum paritas
personarum, secus data disparitate, nam tunc pro eo
non esse presumendum, tenente multi citati à Franc.
Molin. d. comparat. 16. à numero 8. vbi num. 9. ab hac
communi & ferè omnium traditione discordit, & me-
ritò tener non procedere de iure Canonico, quo at-
tentio paritas, vel imparitas personarum non con-
sideratur. Secundò declara quoties agitur de mar-
rimonio, quod contractum fuisse constat, & agitur
de illius dissolutione, secus quando agitur de pro-
bando matrimonio, vt per Paris. conf. 15. num. 29.
lib. 2. Socin. iunior conf. 88. num. 2. lib. 2. quos refert
& sequitur Menoch. conf. 199. num. 54. sed hanc opini-
onem falsam, & in iure periculosa esse refert
Francisc. Molin. d. comparat. 16. num. 14. pariter adver-
tens Paris. non loqui in eo casu ad quem per Me-
noch. adducitur, sed quoties agitur de matrimonio
contracto in præiudicium prioris matrimonij, de
eius validitate disputatur, tunc non debet fieri
interpretatio in fauorem secundi, & ita intelligen-
dus Socin. loco proximè citato, nam, & haec est in hoc
casu communis sententia ex late traditis per Mascard.
concl. 1019. à num. 8. & concl. 126. n. 7. At vbi de noua
matrimonij probatione agitur, latissima debet fieri

interpretatio, quamvis non constet in matrimonium
fuisse contractum, & in his terminis loquitur text.
in praesenti, sic communiter ab omnibus intellectus
quos supra recenfui, affirmantes pto matrimonio in
dubio iudicandum, & in eo probando leniores pro-
bationes ultra iuris communis regulas sufficere, pro
quo iudices possint etiam aduersi communem il-
lius singulari prærogativa indicare, Beret. conf. 80.
n. 21. & 22. Gaill. lib. 2. obseru. 94. n. 19. Ultimè de-
clara huius text. conclusionē non procedere, quando
matrimonium fuit per metum contractum, vt cum
Purpurat. conf. 575. n. 16. lib. 1. tenet Seraph. decis. 8. n. 3.
n. 32. & 33. ibi, Quia cum constet metu esse contractum,
non debemus ei fauere, nam nuptia coacta malo exi-
babere solent. Farin. decis. 245. n. 17. in censu. ibi, Nec
eos morit quid in dubio pro validitate matrimonij prouin-
tiandum est, nam ex antiibus predictis sumus extra pro-
babilem dubitationem, nec proclimes esse debemus in favo-
rem huius contractus, alieno impulsu potius, quam pro-
pria inductione, & tempore quadragesimali contra Cano-
num prohibitionem celebrati. Monald. conf. 6. n. 14. p. 2.
ibi, Et in hoc multum eroratur conscientia iudicis, cum
aque fauor debeat sic disfatuere matrimonium contra legem
Dei contractum, sicut legitimum confirmare.

Dote.] Notatur ad hoc quod in causa dotis in eius
fauorem in dubio iudicatur, vt per Palat. in repetit.
cap. per vestras, de donat. inter virum, & uxorem, notab. 3.
in principio sum. 4. vers. sed in hoc, Couar. lib. 1. varia.
cap. 2. num. 6. Tiraquell. de pia causa, pruul. 147. Viuian.
tom. 2. commun. opinion. lib. 7. t. 1. 27. num. 6. versic. 7.
Sayr. d. num. 15. Galganet. de iure publico, lib. 2. tit. 37.
num. 56.

Liberate.] Notatur ad hoc quod in causa libertatis
ad fauorem hominis liberi iudicantur, vt per Caffan.
in confuetudinibus Burgund. fol. 30. 2. n. 13. cum seqg. Sayr.
d. n. 17. Galganet. d. tit. 37. n. 55.

Seu testamenti.] Notatur etiam ad hoc quod ad
fauorem testamenti semper iudicatur, vt per Menoch.
de presumpt. lib. 4. presumpt. 10. num. 12. cum seqg. Sayr.
d. n. 15.

In causa favorabili.] Puta alimentorum, nam in
dubio semper pro illis est iudicandum, Lara in l. si
quis à liberis, §. utrum, num. 75. ff. de liberis agnoscendi,
Surd. de alimen. tit. 9. quæst. 15. num. 12. Sic etiam
sententia in dubio ferenda est pro fisco, quando
causa agitur cum persona non privilegiata, & vide
Couar. lib. 1. varia. cap. 16. num. 3. Bonacof. commun.
crimin. part. 1. verbo, index, fol. 100. & pari. 2. verbo,
opinio, fol. 56. Menoch. conf. 395. num. 90. & de pre-
sumpt. lib. 2. presumpt. 72. Ioan. Garc. de nobilit. gloss.
25. n. 29. Peregr. de iure fisci lib. 7 tit. 3. num. 43. Farin.
fragment. crimin. part. 1. lit. F. num. 187. Buccaron. de
different. inter indicia civilia & crimin. different. 164. n. 7.
vbi num. 8. adiurit hoc procedere in civilibus, tū
quando fiscus est actor ex contractu, nam tunc
dabit hoc prílegium vt existentibus probacioni-
bus paribus inter ipsum fiscum actorem, vel alium
privatum reum, si pronuntiandum in fisci fau-
rem; secus autem erit in criminalibus, seu quando
fiscus ageret ex causa lucrativa descendente ex cri-
mine, quia tunc firma erit regula, & juris conclu-
sio, vt in fine litis, & in sententiendo magis fau-
re reo, quam actori.